

בצילא דמהימנותא

בקודש פנימה • דברי תורה • שיחות קודש

פר' תשא • ג - יב אדר

תשפ"ה • שנה כ"ה • גליון כא (אלף רס"ט)

והתעניין מרן שליט"א אצלו אודות פעילות הארגון והסיוע הרב שהעניק לאנ"ש בארה"ב בשנה העעל"ט, והאציל מברכות קדשו לכל הנדיבים בעם, ולכל העוזרים והמסייעים.

בין הנכנסים היום היו גם הגאון רבי יהושע ליברמן שליט"א ראש ישיבת שומרי החומות, ובנו הרה"ג רבי טוביה ליברמן שליט"א חתן הגה"צ כ"ק גאב"ד קרית צאנז ירושלים שליט"א ור"מ בישיבת טשעבין, יחד עם מחותנו הרה"צ רבי שלום צבי סופר שליט"א רב דקהל ערלוי ובן כ"ק האדמו"ר מערלוי שליט"א וחתן כ"ק אדמו"ר מקאסוב ויזניץ שליט"א, ובנו החתן נ"י, לרגל שמחת התקשרות השידוכין. ונביא כאן מתוכן השיחה: **הג"ר יהושע ליברמן:** כאן היה ה"חתם סופר" חביב מאד... **מרן שליט"א:** היכן לא... שמעו הולך בכל המדינות... מעטים מאד זכו שתורתם תהא שגורה בכל המקומות. **הג"ר יהושע ליברמן:** מרן הדברי חיים כתב עליו מורא'דיג...

יום ראשון פר' תצוה ב' אדר

בערב סידר מרן שליט"א חופה וקידושין אצל החתן חיים שמואל נ"י בן הרה"ח ר' אהרן יהודה איימר מאלעד (ב"ר בערל מבי"ב), ע"ב הרה"ח ר' אהרן הורוביץ מחיפה (בהג"ר חיים ישראל שליט"א מצפת).

אח"כ קיבל מרן שליט"א קהל, במהלכה נכנס הרה"ג ר' יחזקאל יהודה פרידלנדר שליט"א רא"כ מבצר התורה במאנסי, והממונה על המבחנים בכוללי הש"ס שם, יחד עם הרה"ג ר' יואל מייזלס שליט"א מוויליאמסבורג, והעניק לו מרן שליט"א תעודת הוקרה על אשר נבחן על כל הש"ס במסגרת קרן הפרסים שפע חיים ותורה, בצירוף מלגת הערכה מכובדת. כן העניק מרן שליט"א תעודת חבר להבה"ח יקותיאל יהודה נ"י בן הרה"ח ר' כתריאל מאיר ממאנסי.

כן נכנס לקו"פ העסקן הר"ר בערל זילבער הי"ו מוויליאמסבורג, יו"ר ארגון 'מחותנים' דחסידי צאנז בארה"ב לסייע למחותנים בשעה שהשמחה במעונם,

דברות הקודש בגליון זה

נודבו ונדפסו לזכות האשה הדגולה אשר כל ימיה עמדה לעזר בעלה הדגול במעשי החסד והצדקה, יראת ה' היא אוצרה, כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון, בתבונה בנועם ובחן חניכה את צאצאיה לתורה, אהבת התורה אהבת השי"ת ואהבת ישראל, ביתה בית ועד לחכמים, טובת הלב ואצילת המידות

מרת פרידא גילה רייך ע"ה

בת הרה"ח המזפלג ר' יצחק אייזיק ז"ל

נלב"ע במיטב שנותיה ביום י"ז אדר ב' תשע"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

אשת הרה"ג רבי בן ציון רייך שליט"א

נאמן בית רבוה"ק

נודב ע"י בנה ידידינו הנדיב הנכבד

מוה"ר מנחם מנדל רייך הי"ו

אב"י בקרית הבעש"ט

יזום ובונה קרית צאנז בעיה"ק טבריה

מרן שליט"א: הוא כתב (שו"ת דברי חיים ח"ב אור"ח סי' ח) על החתם סופר 'איני בקי בשיחת חולין דיליה'... והוא היה כמעט בן דורו... והגם שחולק עליו שם. וכן מזכיר אותו כמה פעמים בתשובות.^א

מרן הדברי חיים היה פעם בקשר מכתבים עם החתם סופר, ופעם אחז החתם סופר באמצע מסירת שיעור, והיה אצלו חק כל יעבור שלא יפסיקו אותו באמצע השיעור, ומסיבה מסוימת מסרו לו המכתב של מרן הדברי חיים, ופתחו באמצע השיעור וקרא בו לתמהון כל הנוכחים, וכשסיים הפטיר: דער פולאק שטיירט גוט [הפולני לוחם טוב].^ב...

הג"ר שלום צבי סופר: המכתבים כנראה אינם בנמצא. כ"ק אבי שליט"א אמר השנה ביא"צ, ששמע בעצמו ממרן זי"ע שאמר פעם בשיעור חורש"י, שכאשר הוריד הקב"ה בהר סיני את התורה, הוריד עמו את תשובות חתם סופר...

הג"ר יהושע ליברמן: והיינו שזה יותר ממה שאמרו 'כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני' (ירושלמי פאה, פרק ב, הלכה ד)...

מדפיסים מהחתם סופר עוד ועוד...

הג"ר שלום צבי סופר: תורתו פרה ורבה.

הג"ר יהושע ליברמן: זה באמת פלא, איך הספיק לכתוב ולכתוב, הרי הוא היה עסוק הרבה, היה לו

ישיבה, והיה רב...

מרן שליט"א: הרבה כתבו התלמידים, אבל הוא גם היה כותב.

הג"ר שלום צבי סופר: בשנת תשמ"ג בפרשת תולדות ביקר מרן זי"ע באנטוורפן, וכ"ק אבי שליט"א התגורר אז בלונדון, ואני הייתי ילד כבן שמונה, והוא לקח אותי מלונדון לאנטוורפן לחורש"י, ונשארנו בשבת, ראיתי את ה'בואי בשלום'.

מרן שליט"א: הרה"ח ר' אברהם יוסף שפירא ז"ל סיפר לי ששמע מהגאון הרב מטשעבין זצ"ל, שהוא הכיר יהודי אשר בדידה הוי עובדא, שבצעירותו התגורר בקראקא והיה בין אלו שהתנגדו למינויו של הגה"ק רבי שמעון סופר זצ"ל לרב העיר, ואותו יהודי החליט לנסוע אל מרן הדברי חיים כדי לנסות להטות דעתו כנגד רבי שמעון. הוא החל להרצות דבריו ולהסביר למה אינו מתאים לכהן כרב העיר וכו', אולם מרן הדברי חיים עצר אותו וגער בו: פאר חתם סופר'ס א קינד דארף מען ציטערן... ומאז החל אותו יהודי לרעוד עד סוף ימיו...

ידוע שהיה נידון גדול בענין קבלתו לרב שם, כי רוב העיר היו חסידים... ומרן הדברי חיים נלחם למענו וגם כתב אליו מכתב נלהב לחזקו.

הג"ר יהושע ליברמן: אבי (הג"ר יוסף, בעל משנת יוסף)

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר משה בן מוה"ר שמואל רפאל רייך ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

תהא כזאת בישראל, ולא יפחד כלל ולא שיחא הזיקא ח"ו, אך עצרתי במילין להשיבו עד עתה, כי אמרתי לחקור עוד תוכן מחשבות בני העיר, ואם אהבתם שלימה אתו ואם יפרנסוהו בריוח ובכבוד ושאר ענינים, שיהיה הכל בדרך כבוד ואהבה יתירה. והנה חקרתי היטב אצל המצויים אצלי מק"ק קראקא, נגידים וחסידיים ובפשוטי העם, והנה ראיתי **אשר לכם נכון מאד, ויחרדו ומצפים לראותו ולהמליכו עליהם באהבה, ורוצים לפרנסו בדרך כבוד למאד**, ודברתי עם אנשי עצתי משכילים, ואמרו כלם כאחד שנכון הדבר שיקבל הד"ג דגל הממשלה, ושיהי' לטובת כל המדינה, כדי שלא יבאו זרים להשיג גבול תה"ק. והנה טרם אכלה לדבר אודיע לכבודו עוד דבר אחד, שאל ירך לבבו אם יהיה דבר בעיניו נגד כבודו במדינתנו, כי ידוע שינוי טבעי המדינות, ובפרט מדינת פולין, ומה שלכבוד במדינתכם - בשאר המדינות לפחיתות יחשב, כאשר ידעתי מכבר, ויש אשר לכבוד במדינות אחרות - ובפולין לפחיתות הוא. גם טבעי ידיעות אנשי המדינה חלוקים ממדינת אונגאריין, **אך חכם יכלכל דבריו במשפט, ואיש אשר רוח בו יכול להלך נגד רוח בני אדם משונים, ותכלית הדבר ליראה את ד' ולעבדו ולנהות בית ישראל אחרי, וזכות אבותיו יעמוד לו שיהיה הכל על מכונו ויתקרב עת גאולתנו**. והיה שלום וברכה כנפש המחכה ודושי"ת בלונ"ה. ח"ק.

בנוסף למכתב נלהב זה, הורה גם מרן הדברי חיים להרב מתתיהו לעבענהיים מקראקא, מגדולי הנגידים ומראשי העושים למען הבאתו של רבי שמעון, שיכתוב אף הוא מכתב אל רבי שמעון שאין לו לחשוש מקנאה, וכי כל הקהילות בעיר חפצות בו. מרן הדברי חיים אף הראה לר' מתתיהו את המכתב שהוא כתב. ר' מתתיהו כתב אכן מכתב אל רבי שמעון, בו ציין בין השאר: "אתמול ראיתי מכתב קדשו השלוחה להרב הגאון צדיק וחסיד אב"ד דק"ק צאנז בבקשה ממנו לשאול אותנו בהמנותא אם לא יש ח"ו קנאי על הרבנות דפה..."

^א ראה שו"ת דברי חיים הנ"ל, בתשובתו המפורסמת אודות נוסחאות התפלה: ואיני ח"ו כחולק על מרן רשכב"ה הח"ס ז"ל, כי איני בקי בשיחת חולין דיליה.

וראה עוד שם (ח"א יור"ד סי' יז): שהחתם סופר החמיר בזה... גלוי וידוע לפ"כ שאין בידניו הפעוטים להכריח בדבר שגדולי קמאי הניחו בספק, ובפרט גאון אחרון שבבתראי הוא ניהו הח"ס ז"ל פסק כן הלכה למעשה.

ועוד כתב מרן הדברי חיים בתשובה (ח"א יור"ד סי' מה) גבי מקוה הפסולה על פי שיטת החתם סופר ותלמידו המהר"ם א"ש: מי הוא המיקל נגד הני תרי אריותא עילאין. ועוד כתב (ח"א יור"ד סי' נו) גבי טעות שנמצאה בספר תורה, הוא כותב: והח"ס ז"ל בגודל צדקתו והדרת גאונו קיצר מאד לרוחב השגתו, ואנו הפעוטים עלינו לחקור מקודם עיקר הדין ואח"כ לפלפל.

^ב ראה בספר מקור חיים (אות תצד) מה שסיפר הגה"ק המהר"ם א"ש זי"ע: הנה בעת אשר למדתי אצל מורי ורבי החת"ס זצ"ל, באמצע הלימוד בא אליו אגרת מצאנז, והתלמידים היה להם פקידה שלא ימסרו לו שום מכתב באמצע לימודו, אולם מחמת שראו על האדרעס שאגרת הזה הוא מצאנז, והבינו שהוא מהרב, והם ידעו כי בשבוע הקודם פסל הח"ס גט א' אשר הרב מצאנז הכשירו וכנ"ל, ובודאי הוא כותב תשובה להחת"ס אודות הגט, לכן הרהיבו עוז ונתנו לו האגרת באמצע השיעור. ורבי החת"ס קרא כל האגרת בהעברה בעלמא, ואמר לי, בני, הפאללאק לוחם יפה, הפאללאק לוחם יפה.

וראה שם עובדא באריכות, למה סיפר המהר"ם א"ש סיפור זה.

^ג וז"ל: "ב"ה, יום ד' בשלח תר"כ לפ"ק, צאנז. שוי"ר ל"ה כבוד ידידי הרב הגאון המפורסם החריף ובקי המושלם, פ"ה ע"ה נ"י בנש"ק קש"ת מו"ה שמעון סופר נ"י האבד"ק מאטערסדארף יצ"ו. גי"ק הגיעני, ונפלאתי מאד מה ראה על ככה לחשוב מחשבות כאלו על זרע קדוש עיר מלאה חכמים ויראי השם, לא

מסוגלת לתשובה.

ספרתי זאת פעם לחותני הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל, ואמר לי שכעת הוא מבין מה שמע מאחד מחסידי אלכסנדר, שהרה"ק הישמח ישראל זי"ע ראה פעם בעשרת ימי תשובה חסיד אחד מסתובב באפס מעש, ופנה אליו ואמר לו: בימים אלו אתה הולך בטל? צא ולמד בתשובות חתם סופר... ועל פי דברי הרה"ק מבעלזא הוא כבר מבין השייכות של תשו' חתם סופר לעשרת ימי תשובה, כי הלא הלימוד מסוגל לתשובה...

מין שליט"א: אם התשובות נכתבו בקדושה וטהורה וביראת שמים, ממילא הם גם מזריחים יראת שמים. הגר"ר שלום צבי סופר: הגר"ר יוסף נפתלי שטרן ז"ל מביא בהקדמה לדרשות חת"ס (קרית סופרים, עמ' ו, ד"ה ושמעתי), מעשה באריכות מהגה"ק רבי מרדכי בנעט זי"ע, שהיה בבית דינו שאלה סבוכה של עגונה, ושלחו השאלה אל החתם סופר זי"ע, וכששלח מכתב תשובה והגר"מ הכריע מיד על פיו, ואחר כך קרא המכתב של החתם סופר באמרו שרוצה רק לראות את כתב ידו כי זה מסוגל ליראת שמים.

מין שליט"א: ואף שמהר"ם בנעט היה מבוגר ממנו. הוא היה רב המדינה.

זצ"ל שם לב לכך, שהרב מטשעבין כשהיה מזכיר מדברי החתם סופר היה אומר שזה כתוב שם בדף זה וזה, ולא לפי הסימנים... כל כך היה תשובות חתם סופר חקוק אצלו בזכרון וכמו שהספר לנגד עיניו...

הגר"ר שלום צבי סופר: שמעתי מחותנו של מרן שליט"א, הגה"צ רבי שמואל אונסדורפר זצ"ל, שפעם נסע הוא ועוד בחור מפרשבורג לבעלזא לימים הנוראים, ולפני נסיעתם נכנסו להיפרד מרבים הרב מפרשבורג בעל דעת סופר זצ"ל, והוא כתב קוויטל ומסר להם להעביר להרה"ק מבעלזא, והחבר הושיט ידו ולקח את הקוויטל. כשהגיעו לבעלזא בימי הסליחות רצו להיכנס, אבל אמרו להם שאי אפשר, וככה דחו אותם ואמרו שרק בחול המועד סוכות יוכלו להיכנס, ואחר החבר, שיש להם שליחות מהרב מפרשבורג, וכשאמר זאת, תיכף ומיד הכניסו אותו, ובכל ימי חודש תשרי קרבו את אותו הבחור בתור שליחו של הרב מפרשבורג.

והפטיר הגר"ש, גם אני הייתי יכול להיות השליח, אלא שהחבר קידם אותי...

הגר"ר יהושע ליברמן: יש מכתב מהגה"צ הרב ממטרסדורף זצ"ל, שכותב ששמע שהרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע אמר, שכל שורה בתשובות חתם סופר

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר נתן אריה ליב בן מוה"ר אלימלך הלוי בלומענבערג ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

ניקלשבורג בפקודת מרנא מוהר"ם בנעט זצ"ל שהיה כבר חלש מאוד בשנותיו האחרונים, אל מרן החתם סופר. ובאותו יום שהגיע השאלה קונטרס גדול, תיכף אחר שינת צהרים השיב החתם סופר, וכשגמר התשובה אמר לבנו האברך הבחור ר' שמואל וואלף, וגם אחיו הנער יניק וחכים הבחור שמעון נ"י היה אז בחדרו של אביו, שישלח התשובה לניקלשבורג.

ואחר שעה קטנה ראה החתם סופר שהתשובה לניקלשבורג עודנה על השולחן, ושאל לבנו הב' ר' שמואל וואלף מדוע לא שלח התשובה. אמר הכתב סופר, האמנתי שתעבור עוד הפעם על תשובתך שערכת לבי דינא רבא מניקלשבורג. והבין החתם סופר, ואמר לו החתם סופר, אין יעדעם דור האט הקב"ה זיין איד וואס פסק'נט זיינע שאלות, תלי"ת אין דעם דור בין איך עס, נו היתכן קענסט דוא הקב"ה חושד זיין דארט וויע איך מיין גאר ניקס נור צו טוהן זיין רצון וועט ער מיך ח"ו מכשל זיין, חס ושלום חס ושלום, פאקק איין אונד, שיק וועג די תשובה [בכל דור יש להשי"ת איש הפוסק השאלות בתורתו, בדור הזה תלי"ת אני הוא, והיתכן לחשוד הקב"ה שיכשילני במקום שאין לי שום רצון אחר רק לעשות רצונו].

ולאחר שנים הרבה נפגשו מוה"צ הגה"ק מקראקא זצ"ל והג"מ רבי שלמה קוועטש זצ"ל הראב"ד דניקלשבורג בעמח"ס שו"ת חכמת שלמה, וסיפר לו שכשהגיע התשובה הנ"ל לידם, ישבו אז אצל מרנא מוהר"ם בנעט זצ"ל בחדר מטתו, כידוע שבסוף ימיו שכב על ערשו ערש דוי ל"ע, וכאשר התפלאו על מהירות התשובה על קונטרס הגדול ששלחו הם, וכל אחד מהבי"ד רצה לראות בראשונה החלטת החתם סופר. אמר מוהר"ם בנעט זצ"ל, תנו לי התשובה, ולא עיין רק בסוף התשובה, ותיכף כשראה החלטת החתם סופר להיתרא, פקד על הבי"ד לישב, והתיירו האשה להתנסבא לכל גבר דיתציבין. ואחר זה עיין עוד בהתשובה, וסברו הבי"ד שמצא איזה פקפוק, ושאלו למרנא ז"ל, והשיב להם, חלילה רק מסתכל אני בהכתב לפי שהוא מסוגל ליראת שמים.

¹ וראה בבטאון 'אור הצפון' (קובץ מג, עמ' סז): אבי ז"ל סיפר לי, כי פעם אחת הביא למרן [מהר"א מבעלזא] זי"ע כתי" של הרה"ק בעל חתם סופר זצ"ל שהיה ברשותו, וקם מרן זי"ע ונטל את ידיו שלש פעמים ושב למקומו, הסתכל בכת"י ואחר כך נשקו, ואמר לאבי לשמור על זה, בהוסיפו, תדע כי כתי" של ה'חתם סופר' מסוגל ליראת שמים.

ובענין זה מספר הרה"ח ר' שלמה הערש טובי הי"ו: באחת השנים, ביום הפורים, זכיתי להביא "משלוח מנות" מיוחד אל מרן זי"ע, "תשובה" בכתב יד קדשו של הגה"ק בעל חתם סופר זי"ע, אשר ידוע גודל חביבותו וחביבות תורתו בעיני מרן זי"ע, שהירבה להביא מדבריו הקדושים עד אין שיעור. כשקיבל מרן זי"ע את כתב-היד, שמח בו מאד, והתבטא בשמחה רבה שיש בידו חפץ זה של החתם סופר. וכשמרן קם לקחת את התשובה להכניס בבית גנזיו (בכספת), כל הדרך אחז בתכריך הכתבים ואמר בשמחה, שעד עתה לא היה לו איזה דבר מהחתם סופר. במיוחד גברה שמחתו כשהראו לו את התשובה שנדפסה כבר בשו"ת חתם סופר, אלא ששם הושמט קטע שלם מתוך התשובה שהופיע בכתב יד, ומרן זי"ע שמח שיש בידו תורה חדשה מהחתם סופר. מרן זי"ע הכניסו הביתה כשהוא מחזיקו בחיקו ברוב כבוד ודרך ארץ, ולמחרת ביום שושן פורים ישב עם זכוכית מגדלת ועבר על כל אות ואות בכתב יד, והשווה זאת להכתוב בספר שו"ת חתם סופר.

² וראה מש"כ הגה"ק רבי יוסף צבי דושינסקי זצ"ל בהסכמתו לספר זכרון למשה, שפעם אמרו למרן הדברי חיים שהחתם סופר היה לומד בחובות הלכות לפני כל שיעור שמסר. ונענה מרן הדברי חיים ואמר: כל שורה מתשובותיו הוא כחובת הלכות...

¹ ראה שם: ושמעתי מכבוד מו"ח הג"מ שלמה אלכסנדר סופר ז"ל כמה פעמים, מה ששמע מפה קודש אביו הק' זצ"ל, שפעם אחת נשלחה שאלה חמורה בשאלת עגונה, מבי דינא רבא דק"ק

אצלנו חסידים זהו דבר פשוט, ככה נתגדלנו... החתם סופר היה נערץ ונקדש בכל חצרות החסידים.

*

הג"ר טוביה ליברמן: המחותן הוא גם טאלטשאואו אייניקל'.
הג"ר שלום צבי סופר: גם מצד חותני (כ"ק האדמו"ר מקאסוב ויזניץ שליט"א, חתן כ"ק אדמו"ר בעל חכמת אליעזר מסערט ויזניץ זצ"ל), כי זקנו כ"ק האדמו"ר המקור ברוך מסערט ויזניץ זצ"ל היה בזיוו"ש חתן הרה"ק רבי אליעזר ניסן מדזיקוב זצ"ל, והוא היה חתנו של הגה"צ רבי יעקב כהנא זצ"ל אב"ד חציעמיר, מנכדי הרה"ק מטאלטשוואו זי"ע.

בתי הכלה שתח"י היא נכדת החת"ס וגם צאנזע אייניקל... זה אדוק ומקושר...

הג"ר יהושע ליברמן: חותני הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל היה אומר על הלשון 'דבר נאה ומתקבל', שלכאורה זה לשון כפול, ואמר, נאה למטה ומתקבל למעלה, שהאבות מצטרפים מלמעלה.

מרן שליט"א: מרן אדמו"ר זי"ע היה אומר בשם צדיקים, שאין גומרים שידוך בעולם כאן, רק אם האבות מסכימים למעלה. אם כבר השתדכו פעם אחת, בהכרח שזהו כבר דבר מוסכם.

הג"ר שלום צבי סופר: יצא לאחרונה ספר 'דברות לבית דוד', מהרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע, וראיתי שם שאמר שאם ב' משפחות משתדכות פעם נוספת, זהו סימן שבשמים מרוצים מהשידוך הראשון.

עשיתי חשבון שזקני (כ"ק האדמו"ר בעל אמרי סופר מערלוי) זצ"ל מחותן עם על האבות הק' כאן, וגם עם נייטרא... אבל כעת עם מרן זי"ע זהו פעם ראשונה.

בטוחני שבשידוך זה זקני זצ"ל למעלה לא רק הסכים, אלא היה שש ושמח... הרי הוא היה מגיע אליו הרבה.
מרן שליט"א כבדם בלחיים ומזונות, וברכם בברכות לרוב.
מרן שליט"א: 'מרבין בשמחה' אין לו שיעור... מרן אדמו"ר זי"ע אמר, שחז"ל לא אמרו במה מרבין בשמחה, בעוד שעל חודש אב שבו ממעטין בשמחה כתבו שממעטין במשא ומתן וכו' (שו"ע או"ח סי' תקנא, סעי' ב),

והכוונה הפשוטה של 'מרבין בשמחה' היינו ריבוי הלימוד בתורה, כי פקודי ה' ישרים משמחי לב (תהלים יט, ט)... קימו וקבלו... אין שמחה כשמחת התורה.

הג"ר טוביה ליברמן: אחד מהמ"ח דברים שהתורה נקנית בהם היא 'שמחה' (אבות ו, ו).

מרן שליט"א: והתורה גם מביאה לידי שמחה, 'משמחי לב'.

הג"ר יהושע ליברמן: יש תשובה בחתם סופר (אורח חיים, סימן קפה), שנכתבה ביום הפורים^ה, ובסוף התשובה הוא כותב גם בענין פורים, ומבאר מה שמצינו 'כופין אותו עד שיאמר רוצה אני', דלכאורה אם זה בכפיה מה שייך לומר רוצה אני, וידוע מהרמב"ם (הלכות גירושין ב, כ) שבאמת רצונו של יהודי הוא טוב אלא שיצרו אנסו, ועל ידי ההכאה תשש כוחו של יצר הרע^ט, וכתב שזהו דווקא לאחר מתן תורה...

מרן שליט"א: וכותב שם שלאחר שקיימו וקבלו מאהבה בימי מרדכי ואסתר, בוודאי מועיל כפייה.

הג"ר טוביה ליברמן: בדברי יציב יש הרבה תשובות שנכתבו בימי דפגרא...

הג"ר שלום צבי סופר: החתם סופר זי"ע היה אומר דרשה בכל ז' אדר, והברית של בנו הכתב סופר זי"ע היה גם בז' אדר [תקע"ה], וכתב החתם סופר (דרשות חת"ס ח"א, דרשות ז' אדר, דף קעח): "בעזה"י, ביום ז' אדר שנ' תקע"ה לפ"ק לא דרשתי בבית הכנסת, מפני שהיינו שמחים בשמחת בריתו של אאע"ה, עם בני הילד שמואל וואלף יחי', ומכל מקום העליתי קצת מהמדובר באותן הימים".

החתם סופר זי"ע היה אז בן נ"ב שנים, כשנולד לו בנו הראשון, וכנראה היה שרוי בשמחה כל אותו היום עד שלא היה יכול לומר הדרשה... וזה פלא...

הג"ר יהושע ליברמן: אולי מפני שלא צם באותו יום.

הג"ר שלום צבי סופר: בשנים הראשונות היה אומר בערב ראש חודש אדר הדרשה, כך רואים שם בדרשות, ואחר כך זה עבר ליום ז' אדר.

מרן שליט"א: 'זכרו תורת משה'... הדרשות על ז' אדר

משום דמצוה לקיים דברי תורה, ומה צורך לתלות בכפרה. וניחא לי דרמז ש"ס מ"ש הרמב"ם ספ"ב מגירושין (הלכה כ), דיצרו אנס'י וכיון שמכין אותו עד שתשש כח יצרו שוב גרש לרצונו. וצריך לומר לפ"ז, מ"ש בשבת פר"ע (פח, א) מכאן מודעא רבא לאורייתא, למה לא נימא כיון שכפה עליהם הר כגיגית ותשש כח יצרם כבר קבלו התורה מרצונם, דכל דברי רמב"ם היינו אחר שכבר קבלנו התורה, וזה האיש בכלל מקבלי התורה, אם כן נאמר יצרו אנסו לפי שעה וכשתשש כח יצרו חוזר לרצונו הראשון, אבל על עיקור קבלת התורה מעיקרא לא שייך זה, על כן שפיר קאמר מודעא רבא לאורייתא.

ואם כן תינח אחר מעשה דאחשוורוש שכבר קבלו התורה ברצון, אם כן כופין, וגם דמכיון שתשש כח יצרו חזר לרצונו הראשון, אבל קרא דלרצונו לפני ה', הלא נאמר גם בבית ראשון קודם מעשה דהדר קבלוהו בימי אחשוורוש, וא"כ מעיקרא לא לרצונו ה'. ובשלמא סתם ישראל המביא קרבנו מקבלים ממנו, דהרי ברצונו נותנו ומקריבו, אבל מי שצווח ואינו רוצה ליתן איך נכופו אותו ונאמר חזקה שמכיון שתשש כח יצרו חוזר לרצונו הראשון, הרי כל קבלת התורה ה' באונס מעיקרא. ותינח להסוברים לחלק בין תורה שבכתב שהקדימו נעשה לנשמע לתורה שבעל פה אתי שפיר, אבל אותם שאינם סוברים זה החלוק, קשיא, על כן הוצרך לומר ניחא לי דלהוי לי כפרה.

^א אביו כ"ק אדמו"ר מערלוי שליט"א הוא חתן כ"ק אדמו"ר מסטאניסלב זצ"ל, מגזע הרה"ק מטאלטשוואו זי"ע.

^ב ראה שם בתחילת התשובה: יום שמחה וששון ליהודים תקע"ג לפ"ק.

^ט ראה שם בתוה"ד: מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני, ויכתוב הגט, והוא גט כשר... אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו, או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו, אין זה אנוס ממנו, אלא הוא אנס עצמו בדעתו הרעה, לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות, ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני, כבר גרש לרצונו וכו'.

^ה ראה שם: אמרתי אעלה בתמר לקיים איגרת הפורים הזאת, להעלות איזה גרגרים אשר עלו במצודת רעיני בימים הללו יומא דפוראי אנון. במס' בבא בצרא בסוגיא דתלוה וזבון (מח, א) קאמר הש"ס, כדפריך מיקריב אותו לרצונו, שאני התם דניחא לי דליהוי כפרה, וכדפריך מגיטין דחובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישאל אומרים לך, [קאמר שאני התם] משום מצוה לשמוע דברי חכמים. ואילו לעיל גבי עולה לא אמר הכי

הם 'אויסטרלישע זאכן'...

הג"ר יהושע ליברמן: בדרשה האחרונה שאמר בז' אדר שנת תרצ"ט (דרשות חת"ס דף קעג טו"ג ד"ה ותרא) כותב דברים מפליאים על קדושת יום ז' אדר, שהוא יותר מיום מתן תורה^א... וכותב שעל ידי מיתת משה נתערבבה השמחה, ומוסיף דבר פלא, שאילו היה הוא עוסק בקבורת משה, היה מכניסו תחילה לחדר ז' ימים כדי לשמוח, ואחר כך היו מתאבלים^ב...

מרן שליט"א: הרעיונות של החתם סופר הם פלאי פלאים... מרן אאדמו"ר זי"ע סיפר שאמר פעם להגה"ק מנאסויד זצ"ל, שהחתם סופר הוא בין תלמידי הבעש"ט, וענה לו שהוא שמע זאת מהרה"ק משינאווא בעצמו שאמר כן. מרן אאדמו"ר זי"ע אמר זאת פעם להרה"ח ר' אברהם סופר ז"ל, ולא מצא כ"כ חן בעיניו שעושים את זקנו החתם סופר לחסיד...

הג"ר יהושע ליברמן: הוא היה תלמיד של ההפלאה זי"ע. **מרן שליט"א:** וכן מרבי זלמן חסיד זי"ע מתלמידי הבעש"ט. **הג"ר שלום צבי סופר:** הדביקות של בניו ונכדיו של החתם סופר אצל מרן הדברי חיים זי"ע ובניו, היה זייער גרויס'... שמעתי מדודי הגה"צ רבי עקיבא סופר שליט"א, ששמע מר' אברהם סופר, שידע את כתובת מגוריו של הרה"ק רבי ישעיה'לע מטשחויב זי"ע בקראקא, כי הרב מערלוי ההתעוררות תשובה זי"ע היה שולח אליו כל חודש דמי מעמדות...

מרן שליט"א: איננו יודעים חשבונות שמים, אבל המציאות היא שמפולין וגאציליא לא נשארו הרבה, נשארו רק מהונגריה, רובם מה'חדר' של החתם סופר זי"ע, שהיו הרבה רבנים ומרביצי תורה.

הג"ר יהושע ליברמן: להגרעק"א זי"ע היה שבע עשרה ילדים, כך יוצא מאגרות סופרים, ומה שנשאר ממנו זה או מבנו רבי לייבלה אייגר זי"ע או מהחת"ס זי"ע.

הג"ר שלום צבי סופר: כשנסתלק הגרעק"א זי"ע (ביום י"ג תשרי תקצ"ח) לא הודיעו זאת לחתנו החתם סופר זי"ע, והשמועה הגיעה מאליו רק ביום י"ג כסליו^ג, ואז

הספידו. ונראה שהיה להחתם סופר תרעומת על כך שלא הודיעוהו, וכאלו אין מונים אותו בין משפחת רע"א. ויש מכתב שכתב אליו גיסו רבי שלמה אייגר זי"ע, שבו הוא מתנצל על כך, וכותב שחושב רק כן מפני ענוותנותו, ובאמת הסיבה שלא סיפר הוא מפני שקיבל על עצמו שלא להודיע בשורות רעות, ואיך יוכל לבשר בשורה כזו^ד. ובסיום המכתב הוא מבקש ממנו שיתפלל על אחיו הילדים הצעירים, בחורים בני י"ז וט"ו, ובת שהיתה בת י"ב שנים.

לאחרונה יצא ספר חדש ונדפס שם מכתב שר' שלמה אייגר כותב להחת"ס וכותב לו וידוע שהחת"ס לא ידע מהסתלקות של רעק"א והספידו ב"ג כסלו ביום השמועה ב' חודשים לאחמ"כ ובמכתב שר' שלמה אייגר מתנצל שהיה להחת"ס טענות למה לא החשיבו אותו להודיעו וכותב שם רק מגודל ענוותנותו דמר הוא יכול לחשוב כך אתה הפאר של משפחתנו ולא הודעתי כי מימי אני לא כותב ומודיע דברים לא טובים והאיך הודיע כזה בשורה, ושם כותב בנכתב בצד שהוא מבקש ממנו על הילדים שנשארו צעירים בחורים כבני ט"ז וי"ג, וכן בנות^ה.

הג"ר יהושע ליברמן: והיינו שרע"א לא חיתן את כל ילדיו בחייו.

מרן שליט"א: ואף שלכאורה נסתלק בשנות זקנותו... **הג"ר יהושע ליברמן:** הוא היה נשוי בזיוו"ש, בזיוו"ר היו לו חמש ילדים ומזיוו"ש היו לו עוד י"ב.

מרן שליט"א: בן כמה היה בהסתלקותו?

הג"ר יהושע ליברמן: בן שבעים ושבע שנים.

להגרעק"א היה חתן, רבי שמואל בירנבוים זצ"ל, וכאשר הפסיק להיות סמוך על שולחן חותנו והלך להתגורר ליד אביו הנגיד רבי דוד בירנבוים ז"ל, כתב הגרע"א מכתב למחותנו רבי דוד, ובו מבקשו שיתמוך בבנו בעינא פקיחא כדי שיוכל לעסוק בתורה במנוחת הדעת, והוא מרחיב שם הרבה בשבחו של חתנו^ו. וכותב בתוך הדברים, שאומרים עליו שהוא עשיר, אבל

^א אח"כ שזקיני זצ"ל קרע את בגדיו מכוון בשעה שנח נפשי דזקיני רע"ק זצ"ל, אבל הסתיר הדבר כמובן.

^ב ראה בספר אגרות סופרים (מכתב נד): ב"ה כ"א טבת תקצ"ח לפ"ק, קאליש. ישלם ה' תנחומים לו ובירושלם ינוחם, מר גיסי אישי כבודי ומרים ראשי הגאון וכו' מוהר"ר משה סופר נ"י, אב"ד ור"מ בק"ק פ"ב נ"י. אתמול ה' לי דבריו הקדושים והטהורים כגחלי אש בווערים, על עצירת דברי אליו מלהגיד מגויעת אבינו אב ישראל זצוק"ל. וחזיתי מדעת' דמר גיסי הגאון לעולם יחי' כי הוא יחשבהו כהקלה בכבודו הגדולה, וכרפיון אהבה אל זרעו קודש בניו וחתניו המופלאים והמסולאים ד' ישמרם, וכאלו בקהלינו ומספר יוצא ירך אבינו זצלה"ה בל נמנה אותם.

ואני אומר, רעיון כזה בלתי ה' אפשר לעלות על דעתו ודמיונו, לולי ענוותנותו יתירא דאית ביה כי וכו' וכו' אבל שמעני אדוני רומ"נ מתפלל, ולא יש בו פלא, אני האמנתי שלא יבוא שם בצייטונג... ואני תהל"י מנערוות הרגלתי עצמי ושמתי לי לחוק לברוח מלבשר רע, גם לקטני ערך...

^ו ראה שם בהמשך המכתב, אחר שמונה את שמות האחים הבוגרים: פנויים, הב' בונם ככ"ט שנים, הב' דוד בן י"ג שנים. הבנות... הבתולה בילא מקושרת מבראד, הבתולה יוטא...

^ז ראה בספר אגרות סופרים (מכתב סא): אם כי בעו"ה זה איזה שבועות שאינני במזג הבריאות בשלימות וקשה עלי הכתיבה,

^א ראה שם בתוה"ד: לכאורה אין לנו שמחה וטוב לב כיום ז' אדר, שבו כרת משרע"ה ברית עם ישראל בפרשת ואתם נצבים, והיה חשוב יותר מיום מתן תורה, ועל אותו היום אמר (דברים כו, ט) היום הזה נהייתה לעם לה' אלקיך, כפירש"י ששמח משה שמחה גדולה על שערערו בני ישראל שמסר ס"ת מתחלה רק ללוים ולא להם, כמבואר בקרא. ועל אותו היום נאמר (שם כט, ג) ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות וגו' עד היום הזה. ופירש"י, אותו היום עמדו על דעת רבן, מה שלא עמדו ולא השיגו כל ארבעים שנה.

^ב ראה שם: אך מה נעשה ונתערבה שמחתנו, כי לעתותי ערב נסתלק משרע"ה, ויבכו בית ישראל שלשים יום. ואולי אילו היינו עוסקים בו בקבורתו, היו מכניסין המת לחדר ונוהגים ז' ימי משתה, ואח"כ ימי אבל, אך הקב"ה קבר אותו, וחל אבילות, ונתבטלו ימי המשתה.

^ג וראה בספר חוט המשולש (עמ' קנה): בשנת תקצ"ח י"ג תשרי, נח נפשי דרב רבנן קדוש זקיני מאור הגולה רבינו עקיבא איגר זצוק"ל, ופטירת קדוש ישראל עשה רושם גדול בעולם, אבל לשום איש מאנשי זקיני רבינו משה זצ"ל וממקורביו לא ה' בו רוח לגלות לו דבר מר הזו, ומי פתי יסור הנה להוציא דבה מפיו או להיות גורם ידיעה כזו לאיש קדוש. אבל משה איש אלקים אשר כל רז לא אניס לי, גם זאת גילו לו מן השמים, והעיד משמשו שראה את רבו קורע בגדיו, ולא ידע על מה זאת עד שבאה השמועה הרחוקה ע"י עלי העתים (צייטונגען), ונודע

מרן שליט"א: מסופר על שני חסידים שנקלעו לפרעשבורג על חג הפסח עקב עיכוב שחל בדרכם. בליל התקדש החג עשו תפלתם במחיצתו של החתם סופר שאף הזמינם להשתתף בליל הסדר שערך, והשניים שמחו שמחה גדולה, שיזכו לראות במו עיניהם את עריכת הסדר של החתם סופר בליל התקדש החג. ואכן זכו לסעוד על שולחנו והתענגו מאמירת ההגדה וכו'. כשהגיעו ל"שולחן ערוך" הוגשו לפניהם, כמו ליתר המסובים, ממאכלי הפסח, ובכללם מרק עם קניידלעך, ובהיותם נאמנים למנהגי בית אבותיהם ורבותיהם לא ידעו מה לעשות, אם לעבור על הנהוג אצלם לבלתי לאכול "שרויה", אך מצד שני אם לא יאכלו הרי ייחשב זה כפגיעה בכבודו של מארחם הגדול. אחד מהם שישב סמוך ל"חתם סופר", אכל בלית ברירה, כדי שלא יקפיד אותו צדיק, אבל השני שישב רחוק יותר הצליח להתחמק ללא שירגישו שלא אכל.

לאחר זמן, כשהגיעו אל רבם, סיפרו לו את הקורות איתם, והוא אמר לאותו שלא אכל: די נאר, האסט דערלייגט א שטיקל קרבן פסח...

הג"ר שלום צבי סופר: כ"ק אבי שליט"א אומר הרבה פעמים, שהרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע היה אומר שאביו הרה"ק מהרי"ד זי"ע היה אומר, שמקדושת החת"ס אפשר לדבר כל הלילה...

מרן שליט"א: מרן אדמו"ר זי"ע סיפר ששמע מהרב מנאסויד זצ"ל שפעם שוחחו אצל הרה"ק משינאווא זי"ע אודות ישיבתו של החתם סופר זי"ע שהיו שם בחורים באים בשנים, ואמר הרה"ק משינאווא שהחתם סופר בקדושתו האיר בתוך חדרי האכסניות של הבחורים ולא באו לידי חטא.

התוארים שהחתם סופר כותב (אורח חיים ס' קצז) על הישמח משה, הוא מבהיל לרעיון... כמה שורות עם תוארים, שאין כזאת בכל החת"ס.

באמת עסקי מסחר פה קשים מאד בטורח ועבודה יום ולילה. ואחרי כי אין ספק אצלי שזה רצון מחו' הרב נ"י, כי בננו האהוב הזה ישב שאנן והשקט באהל תורה, ויודע שרכושו מעט ולא יספיק לו לכלכל ביתו ממעותיו, בודאי יהי' לו למשען ולתמכהו בימין צדקו באופן יאות, ולא יהי' לו כנהמא דכסופא. ואנכי הרואה ומבין את לב חתני הרב נ"י שגומר בדעתו לבלי לבקש עזר מכבודו דמר מחו' נ"י, לזה מצאתי עצמי מחויב בדבר לעזור לבבו הטהור על ככה לתכלית האמיתית.

^ט מרן זי"ע ביאר בזה: דיש שני סוגי צדיקים, יש אשר בכל רגע מכ"ד שעות שבמעל"ע אינם מסיחים דעתם מהשי"ת אף לרגע קט והם דבוקים בעצם אלוקות, ומעלתם נשגבה ממעלת חיות ואופני הקודש בהיותם שרויים תמיד בעולמות העליונים, ומחמת גודל דביקותם אין הם יכולים לירד אל הדור ושיהיה להם שייכות לאנשים פשוטים. ומאידך יש צדיקים שנבראו במיוחד עבור תיקון העולם ושעליהם להיות פוסקי הלכה ומורי דרך להורות לעם ה' את הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשון, והשי"ת שלח נשמות קדושות אלו לעולם הזה בשביל מטרה זו שירדו אל פשוטי עם להדריכם בדרך טובים. וכן החתם סופר למרות רב גובריה גם בחכמת הקבלה ופנימיות התורה מ"מ ידע בנפשו שעיקר עבודתו בעולם היא בנגלות התורה להורות את ישראל כדת מה לעשות (שפע חיים, רעד"ר ח"א, פרשת וירא, מאמר ח).

^כ ראה שם: צדיק כתמר יפרח כשושנה, בעוד כפתו רעננה, תחל שנה בברכת קדם מעונה, ולא תשכון עליו עננה, ה"ה הרב הגאון המפורסם כערוגת הבושם, גן הדסים, נ"י ע"ה פ"ה קקש"ת מהו' משה תמר נ"י, אב"ד ור"מ אוהעלך יעקב משכנותיך ישראל.

באמת יש לו רק כמה ספרים וכו'... ובסוף המכתב מונה שיש לו עוד בת כלה וכמה ילדים שלא חיתן".

מרן שליט"א: מרן הדברי חיים קרא להגרעק"א: דער אלטער צדיק.

הג"ר שלום צבי סופר: מה רצה לדייק בצדיק?
הג"ר יהושע ליברמן: הוא היה קדוש... בכל יום היה הולך למקוה קרה שם.

מרן שליט"א: הגה"ק החתם סופר זי"ע זכה שספריו נתפשטו בכל תפוצות ישראל, מה שלא זכו הרבה לזכות כזו.

מרן אדמו"ר זי"ע סיפר על כך ששלחו לו להחתם סופר תורות מהרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, ונתערבבו בין הכתבים שלו ונדפסו... שפעם היה אצל החתם סופר אחד מחסידיו של הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע, ובעת שהותו בצלו ראה את גודל קדושתו של החתם סופר עד מאד, אבל פעם שמע שאינו מחשיב ביותר ד"ת של החסידים, וכאב לו מאד לשמוע דברים אלו ובשוכו לביתו השיג כמה קונטרסים של כתבי יד מדברי קדשו של רבו הרה"ק מהר"ש מבעלזא ושלחם אל החתם סופר, שיראה בטיב דברי תורתם של גדולי החסידות. כאשר קיבל החתם סופר כתבים אלו והתחיל לקרוא בהם, התלהב ביותר והתהלך בתוך חדרו אנה ואנה מתוך התפעלות במשך זמן ארוך, אולם לאחר שגמר ללמוד בכתבים והתעמק במחשבתו, אמר: שוסטער בלייבט שוסטער, איך בלייב ביי מיין לייסט [אני נשאר בתפקיד שלי], אני באתי לעולם כדי לכתוב תשובות לישראל ותפקידי להורות הלכה למעשה וללמוד תורה עם תלמידים...
הג"ר שלום צבי סופר: ראיתי בבעלזע ספרים בשם הרה"ק השר שלום זי"ע, שהאבחה"ק יורדים גם להתקשרות השידוכין של בניהם... החתן והכלה הם בעלזא אייניקלעך...

עכ"ז אחרי שבקרב ימים מעטים יפרד משלחני חתני ככני הוא בנו הרב הגדול החריף מוה"ר שמואל נ"י סגל, אודיע לכבודו לשמחה, להודיע נאמנה מה שהוסיף בננו הרב הנ"ל במשך הימים שהיה בביתי על מה שהיה מלפנים ת"ל, ועלה למעלה לראש והוא ת"ח מופלג ורב גדול בחריפות ובקיאות, ויהי' כלארז אדיר, כמותו ירבו בישראל. בכל עת שאני רואה אותו, מגדיל שמחה בלבי בהודי' לשם שזכיתי לתת את בתי לאיש אשר אלה לו, ואשרך ר' דוד שזכית שיהי' כזה מחלצין.

^י ראה שם בהמשך המכתב: וכעת הגיע הזמן לשום עין איך יהיה משפט בננו הרב נ"י להלאה. ידעתי שמאז ברכו אותי בקול גדול לפני כבוד מחו' הרב נ"י, שאני עשיר ושהכנסה פה רב ועצום, מי יתן והיה כן, אזי בודאי הייתי מחזיק את חתני הרב נ"י בשמחה ובטוב לבב ובעין יפה, כי הוא אצלי ככני ממש, וחביב עלי יותר מגופאי, אבל באמת שאין כן, והי' זה בהעלם ידיעה ממני, כי לא חפצתי באלה ח"ו להטעות בדברים בדוים. שמח אנכי שבנו חתני הרב נ"י מכיר האמת ויודע כל מסתורי, שאינני בעל רכוש, ואין לי רק ספרים נחמדים שחנני ד', וגם כלי כסף מנורות וכדומה אשר רובם נשארו בידי מאז מימי עלומי שהייתי בגדר קצת עשיר וכו'.

^י ראה בהמשך המכתב שם: ומזה אצטרך להוצאות אפריון בתי הכלה תחי', ומבלעדה עוד לי ב' בנים ובת אחת, ד' יזכני להשיאם בכבוד. גם פרנסתי פה מצומצם, לזה יהי' ההכרח שבקרב הימים ישכור חתני הרב נ"י לו דירה לעצמו, ופה ישיבת כרכים ואין לו שום עסק, כי מלבד שרצונו שלא להשביט עצמו ממלאכת ד' מהתורה והעבודה, וממאס בכלוי ימיו בגשמיות, גם

את מרן הדברי חיים לשם כך אל הבנק של הגאון רבי אפרים זלמן זצ"ל. הוא כנודע זכה לתורה וגדולה במקום אחד והיה עשיר גדול, והקים גם בנק אשר בו העניק הלוואות ממון. אמנם הוא עצמו לא היה רגיל להיכנס אל הבנק, אך הפעם לכבודו של מרן הדברי חיים הגיע הגאון רבי אפרים זלמן בכבודו ובעצמו אל הבנק לסדר את ענין בקשתו, וזאת על אף שהוא היה אז מגדולי זקני הדור, בעוד שמרן הדברי חיים היה אברך צעיר.

כאשר פנה מרן הדברי חיים לצאת וללכת משם, הגדיל הבית אפרים לעשות והזכיר את עצמו בשמו, ובשם אמו לפניו. על כך היה אומר מרן הדברי חיים, שדבר זה שרבי אפרים זלמן מרגליות הזכיר עצמו

במסחר אצל הרב ר' זלמן ז"ל בקאנטא"ר שלו, והיה איזה טעות בחשבון בפנקס, והניחו את החשבון הזה עומד והתחילו חשבון חדש, והיתה הרבנית טוענת עמי, עד מתי יהיה עומד החשבון הראשון בהפנקס, שאסע לבראד אל הרב ר' זלמן להשוות את הטעות מהחשבון. ונסעתי לק"ק בראד ונכנסתי אל הרב ר' זלמן ז"ל ופלפלנו בהלכה. אחר כך שאל אותי הרב ר' זלמן מה מבוקשי, וסיפרתי לו שיש טעות באיזה חשבון בפנקס. והרב ר' זלמן לא היה אפילו אז זמן כבר בהקאנטא"ר שלו, רק אתי הלך תיכף להקאנטא, והשווינו את החשבון. וחזרנו לבית הרב ר' זלמן, ואמר לי שם אמו "זה נקרא סמיכה". בזה הלשון שמעתי מרבינו. עוד בזה סיפר לכ"ק מרן שליט"א, הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגאר זצ"ל, גאב"ד חוג חתם סופר (בצילא דמהימנותא, נח תשס"ג): שמעתי במאבי (הגה"צ רבי אברהם צבי אונגאר אב"ד קאפוואר) זצ"ל ששמע זאת מפ"ק של הגה"ק ממנוקאטש ז"ע בעל המנחת אלעזר, שמרן הד"ח ז"ע אמר שג' גדולי עולם "ברכוהו" (בלשון סגי נהור) שיהיה רבי, הראשון היה הגאון מבראדי רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל. היה זה בעת שנסע מבית חותנו בלייפניק ללובלין, וצוה אותו חותנו הברוך טעם אליו שכשיזדמן לו לעבור בבראדי ימסור פרי"ש להגאון רבי אפרים זלמן. והוא היה אברך כבן י"ז שנה, ונכנס להגאון, ושאלו לשמו ולבקשתו, ואמר לו שמוסר פרי"ש מחותנו הרב דלייפניק. שאלו הגאון היאך הגיע לכאן, ואמר מרן הד"ח שנוסע ללובלין. ואמר לו הגאון, באם הרב מלייפניק לקח לחתן, מסתמא הנך יודע ספר, ושאלו כמה זמן לוקח הנסיעה, וענהו כארבע שבועות, ושאל האריך מבטלים הזמן הזה מתורה, וענהו שבי"ה שלא ביטל כלום. ואמר רא"ז, א"כ אגידה לי איזה דבר חידוש שחדשתם. ואמר לו מרן הד"ח חידוש, וראה מיד כמה המדובר, ובגודל התפעלות אמר לו הגאון שיש לו איזה דבר שדיבר כבר עם כמה גדולים ואינו מחוור אצלו באם יכול לענותו, וענהו מרן הד"ח הלא לאלקים פתרונים ספרה נא לי, והציע לפניו הענין. וסיפר מרן הד"ח שהיה זה ענין קשה, והבוכ"ע עזרני ויישרתי לו ההדורים, ומרוב התפעלות אמר לו שיש לו עוד איזה ענין שנתקשה לו שנים רבות והציע לפני הרבה גדולים ואין בידו פתרון, ושיפתור לו זאת, ועזרני הבוכ"ע וגם זאת ישרתי לפניו, ונענה הגאון ואמר, אצלי זה היודע ללמוד נקרא רבי, א"כ הנכם רבי, ואיני מניח אתכם לצאת מפתח ביתי עד שתקחו מאתי קויטעל ופדיון. ושחק מרן הד"ח, היאך יכול הוא אברך צעיר לימים ליקח קויטעל מגדול הדור, ואמר לו הגאון, לא אמרתי בלי נדר... וכשראה מרן הד"ח שאינו מניח לו לצאת, התיישב ליד השולחן ללמוד, וישב הוא בצד אחד והגאון בצדו השני, ובהגיע זמן הסעודה צוה הגאון לאנשי ביתו שיביאו רק לו ולא למרן הד"ח, כיון שראה מרן הד"ח שאין זה תכלית, נתרצה לקחת ממנו הקויטעל, ונתן לו בתוספת מטבע זהב בתורת פדיון, וזה היה הראשון שברכו. ועי"ש ההמשך.

במסך האריך החת"ס בענין השם 'תמר' וענינו עיי"ש. וראה עוד, שו"ת חת"ס אור"ח, סי' טז.

^{כא} ראה מש"כ הגה"ק מלאפוש בתהלה למשה על הישמח משה ז"ע: וגם זאת ידענו כי הרגיש שצריך לעורר רחמים ולהתפלל על אנשים מבני ישראל עוד טרם בא דבריהם אליו והתפלל עליהם, כאשר קרא פעם אחת אשר במוצאי יו"כ אמר לחכם אחד שהיה אצלו מתלמידי החת"ס זללה"ה, איך שראה היום ביו"כ את רבו הקדוש, וצייר לו את תמונתו ותוארו, ומזה שראהו הבין כי הוא צריך לרחמים, ע"כ התפלל בעדו ובעד ביתו לטובה. ולמחרת יו"כ הביא לו מהפאסט מכתב מהחת"ס זללה"ה, ושם היה כתוב כי יתפלל בעד בנו הר' אברהם שמואל בנימין (הוא הגאון בעל כתב סופר) אשר הוא חולה מסוכן רח"ל. והמכתב הזה בא עוד בערב יו"ה ונתעכב ביד הנושא מכתבים אשר לא היה יכול לבוא אליו בשני ימים הללו.

וראה עוד בספר שיח זקנים (ח"ה עמ' טז): פעם אחת אמר הגאון בעל חתם סופר זצ"ל לבנו הגאון הכתב סופר זצ"ל, שיסע לאוהעל אל הרה"ק הישמח משה זצ"ל, ונסע הכתב סופר לאוהעל על שבת, וקירבו הישמח משה מאד. באמצע עריכות השלחן בליל שבת קודש אמר הישמח משה, עכשיו אני שומע כרוז בשמים, שאומרים פנו מקום לצדיק. בעיני הכתב סופר היה זה לזר. והנה מנהגו של הישמח משה היה להתפלל שחרית בחדרו והיה יוצא לבית המדרש לקריאת התורה, והיה נשאר בבית המדרש גם לתפלת מוסף. אמנם בפעם הזאת חזר לחדרו אחר קריאת התורה והתפלל שם תפלת מוסף.

אחר כך אמר הישמח משה להכתב סופר, תלשין עלי בפני אביך שהתפללתי גם תפלת מוסף בחדרי, והמשין ואמר, היום התפללתי מוסף במתיבתא דרקייע. בעת סעודה שלישיית שמע הכתב סופר עוד הפעם שאמר הישמח משה ששומע כרוזים. כל הנה"ל היה לזר בעיני הכתב סופר, וחיכה שיוכל לחזור לביתו. כשחזר לפרעשבורג, אמר לאביו החתם סופר זצ"ל, מילא הכרוזים, אבל בשחרית אמר לי שהיה במתיבתא דרקייעא. אמר לו אביו החתם סופר, האמין לי שראיתיו שמה...

^{כב} ראה שפע חיים (רעד"ר ח"ג, פרשת בשלח, מאמר יא, אות ג): זקה"ק מצאנו ז"ע כשכיהן ברבנות רודניק היתה משכורתו לשבוע ו' שיפטלען [שיפטל היה בערך גראצער ומחצה], וגם זאת לא קיבל מקופת הקהל אלא זקנתי הרבנית ע"ה היתה מוכרחת לקבץ את הסכום בין הבעלי בתים, ובכדי להתפרנס היתה נוסעת לעיר ראזוואדוב למכור קדרות, והנסיעה נמשכה לילה שלם, ונסעה בלילה אחת וחזרה בלילה שלאחריה, ובמשך כל היום שביניהם היתה עומדת בחוץ בקור, ולקחה עמה את בנה דו"ז הרה"ק משיאוואו ז"ע שהיה אז ילד כבן שבע שנים שיהא שומר על הקדרות שלא יגנבו. וגם זה לא הספיק די מחייתם והיתה מוכרת מלח, והיה שם תקנה בעיר שאחרים לא ימכרו מלח, וזקה"ק הזכיר זאת בתשובה (שו"ת דברי חיים ח"ב, חושן משפט, סימן ס), וביתם היה ריק מכל ואף צוקער לא היה להם אלא קצת לחם יבש, וזקה"ק היה דבוק בבוכ"ע ולא ידע כלל מעניני פרנסה וכו'.

^{כג} ראה ב'דרכי חיים' (שיחות ועובדות, אות לח): שמעתי מפי רבינו ז"ל בעצמו: פעם אחת בליל ש"ק סיפר על שלחנו ממי היה לו סמיכה, וסיפר שהיה לו מהרב ר' זלמן מרגליות ז"ל, וכך הוא עובדא. רבינו ז"ל היה מקודם רב ברודניק, והרבנית היתה עוסקת

בנתניה וראש רשת כוללי יו"ד בארה"ק, וחהג"ר יעקב עזרא ראטה שליט"א מנאמני בית מרן שליט"א, ולבן הר"ר יעקב מאיר כץ מפעיה"ק (בה"ר יצחק דוב מיוניאן סיטי, וח"ר זאב בורד מפעיה"ק).

בערב סידר מרן שליט"א חופה וקידושין אצל החתן אברהם צבי נ"י בן הרה"ג ר' אהרן שמואל שטראה שליט"א מאנטווערפן, ע"ב הרב גדליה דוד שווארץ מפעיה"ק (ב"ר זלמן מאנטווערפן, וחהג"ר יהודה צבי גלנץ שליט"א ביהמ"ד אמרי דבש בנתניה). אח"כ קיבל מרן שליט"א קהל.

יום רביעי פר' תצוה ה' אדר

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה דוד מנשה נ"י בן הרה"ג ר' דוד יהודה ליב בוים שליט"א מביתר עילית (בהג"ר יחיאל שליט"א רב ביהמ"ד שפע חיים בנוה הורים פעיה"ק, וחתן הג"ר מרדכי ברנט שליט"א דומו"צ קרית צאנז נתניה).
אחר התפילה נערך שמחת הברית לבן הר"ר ישראל משה קוט מקרית צאנז טבריה (ב"ר אליהו ז"ל, וחתן להבחל"ח ר' שמעון ויינברייך מאשדוד).

בערב הגיע מרן שליט"א בבגדי שבת לשמחת נישואי נכדת גיסו ומחותנו הגה"צ אב"ד ראדומישלא שליט"א, הכלה בת הרה"ג ר' אברהם שלמה זלמן היילפרין שליט"א ר"מ בישיבה"ק לצעירים דברי חיים פעיה"ק, חתן הגאון רבי יעקב ישראל שמרלר שליט"א ראש הכוללים במרכז התורה פעיה"ק, עם החתן מורנו ישראל יצחק נ"י בן המחותן הגאון רבי יעקב שאול לייזער שליט"א דומו"צ קהלתנו הק' באלעד ונכד רבוה"ק, וחתן המחותן הגאון רבי מנחם מענדל טוביאס שליט"א רב קהילת דרכי שמואל בב"ב.

מרן שליט"א ערך את שטר הכתובה וכו'. במעמד החופה כיבד מרן שליט"א את גיסו הגה"צ אב"ד ראדומישלא בסידור קידושין. קריאת הכתובה - כ"ק מרן שליט"א, שש ברכות - הסב המחותן הגאון רבי

האיר ה' את רעיוני בתירוץ נכון, ורבי אפרים זלמן השתומם מאד מרוב התפעלות. הוא אמר לי: אם כן, בוא עמי לפני ולפנים. הובילני חדר לפני מחדר בארמונו הגדול והנרחב, עד שהגענו לחדר הפנימי השלושה עשר. אז אמר לי: דע לך, כי זה י"ג שנה לא הייתי כבר בחדר זה, ורק לכבודך באתי הנה, באשר רואה אני שתיעשה לאילן גדול ותהיה רבי לאלפים, ומי יודע אם אזכה לבוא אליך, אם כן ברכני נא עתה כאן, ואמר לי שם אמו. אמרתי לו "ואברכה מברכך" כתיב, יברכני קודם מר, ואח"כ אברך בחזרה, וכן עשינו ורבי אפרים זלמן "האט אראפ געבויגען זיין גרוייען קאפ" [הרכין את ראש השיבה שלן] וברכתי.
ובגליון בצילא דמהימנותא (אמור תשע"ב) מובא מה שסיפר כ"ק האדמו"ר מסאטמאר שליט"א: שמעתי מאבי זצ"ל ששאלו פעם את מרן הדברי חיים ממי קיבל את הקוויטל הראשון ואמר שמגהאון רבי אפרים זלמן (מרגליות), ותמהו על כך, וסיפר שנסע פעם לבראד אל הגאון רבי אפרים זלמן בשביל איזה חשבונות, וכמובן שהחלו לדבר בדברי תורה ורבי אפרים זלמן הקשה לו איזה קושיא, ומרן הדברי חיים השיב לו, ורא"ז התפעל מאד ואז רשם לו בקוויטל את שמו ושם אמו.

אצלו, חשוב אצלו לסמיכה כמו הסמיכה שקיבל מאת הרה"ק מראפשיץ זי"ע. והוא דבר מופלא שכ"כ החשיב הדברי חיים סמיכתו כסמיכתו של מורו ורבו הרה"ק מראפשיץ זי"ע.

הג"ר שלום צבי סופר: ראיתי בהקדמה לספר ויגד יעקב, בשם הגה"ק הערוגת הבושם זצ"ל שמע מהרה"ק משינאווא זי"ע, שהיה פעם בב' הימים האחרונים של סוכות אצל הרה"ק רבי אשר'ל מראפשיץ זי"ע, ובאחד הימים נכנס הרבי ר' אשר'ל לבית המדרש ושאל אם יש כאן אחד מאונגרין, והראו על הרה"ק משינאווא שגר אז באוהעל, ושאל אותו אז אם שמע איזה חדשות ממה שקורה בפרשבורג, וענה שלא, ולמחרת בבוקר שוב היה כך, ונכנס עוד פעם ושאל כנ"ל, וזה היה בשנת ההסתלקות של החת"ס.

מרן שליט"א: אין זה רבותא במדרגות הצדיקים...
הג"ר שלום צבי סופר: הבית אפרים לא היה רב'...
מרן שליט"א: אבל פסקיו התקבלו בכל העולם...
מרן שליט"א בירכם מברכות קודשו ונפרדו לשלום.

יום שני פר' תצוה ג' אדר

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה שמעון אריה נ"י בן הר"ר אברהם ברוך בעלז מפעיה"ק (ב"ר בעריש מפעיה"ק וח"ר אברהם כהן מיוניאן סיטי).

בערב סידר מרן שליט"א חופה וקידושין אצל החתן החבר יעקב שמריהו נ"י בן הרה"ג ר' נפתלי צבי מרמורשטיין שליט"א מפעיה"ק (ב"ר יחזקאל עזריאל מפעיה"ק, וח"ר חיים מרדכי בינדר מב"ב), ע"ב הרה"ח ר' דוב בער לוי מפעיה"ק (ב"ר אלימלך מפעיה"ק, וח"ר יצחק ארנפלד מפעיה"ק). אח"כ קיבל מרן שליט"א קהל.

יום שלישי פר' תצוה ד' אדר

אחר תפילת שחרית נערך שמחת הברית לבן הרה"ג ר' ישראל לנדאו שליט"א רא"כ יו"ד במרכז התורה (בן הג"ר משה גדליה שליט"א רב ביהמ"ד ישמח משה

שתעשה אילן גדול ותהיה רבי לאלפים, ומי יודע אם אזכה לבוא אליך, אם כן ברכני נא עתה כאן, ואמר לו שם אמו. אמר לו מרן הד"ח, כתיב ואברכה מברכך, יברכני קודם מר ואח"כ אברך בחזרה, וכן עשו. ומשם נסע מרן הדברי חיים אל הרה"ק מרוזין זי"ע, וכשנכנס אמר הרה"ק מרוזין: פנו מקום לאברך הזה אשר הגאון רבי זלמן מרגליות כבר סמכו לרבי'...

¹² בספר רבינו הקדוש מצאנו מובא מה שסיפר מרן הדברי חיים: ביקרתי פעם בהיותי נער ממש אצל רבי אפרים זלמן, והוא שוחח עמי בלימוד, וכשראה שהנני יודע, אמר לי מדוע תבטל זמנך לעניני חסידות לנסוע לרביים, השבתי לו: הרי כתוב בשבתך בביתך ובלכתך בדרך, וא"כ יכול אני ללמוד גם בדרך. אמר לי: א"כ אשאלך איזו קושיא חמורה, והשבתי לו עליה. חזר והקשה לי כמה קושיות, ושוב השבתי לו כל פעם לשביעות רצונו. לבסוף אמר לי: אם כן אשאלך דבר שקשה לי כבר עשירים ושתיים שנה, ולית נגר ובר נגר דיפרקינה לי. אמרתי לו כי לקושיא זו צריך אני לגמרא, כדי לעיין בה בפנים. הביאו לי גמרא, ובקשתי רשות להניח את רגלי הכואבת על ספסל, כדי שתפוש קימעא, ואוכל להתעמק בסוגיא. מיד בהניחי את רגלי,

שליט"א מרבני נתניה שהגיש את ספרו החדש על פורים המשולש.

יום חמישי פר' תצוה ו' אדר

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה משה דוב נ"י בן הרה"ח ר' עמרם שנק מפעיה"ק (ב"ר צבי מפעיה"ק).
אחר התפילה נערך שמחת הברית לבן הר"ר מאיר פרומוביץ מפעיה"ק (ח"ר שלמה זלמן בריל ז"ל)

יום שישי פר' תצוה ז' אדר

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה מרדכי אלכסנדר נ"י בן הר"ר משה שכטר מפעיה"ק (ב"ר מאיר דוד מפעיה"ק, וח"ר תנחום אדלר מקרית הבעש"ט).

שב"ק פר' תצוה ח' אדר - 'שבת זכור'

תפילת מנחה התפלל לפני העמוד - הגה"צ רבי מאיר משולם שליט"א. קבלת שבת - הרה"ג ר' ישראל משה צבי בוים שליט"א ר"מ בישיבה"ק לצעירים דברי חיים פעיה"ק.

בזמירות בשוה"ט התכבדו, כל מקדש - הרה"ג רבי אשר דוד גליק שליט"א מנהל רוחני דישיבה"ק לצעירים דברי חיים פעיה"ק, מה ידידות - הרה"ג ר' אהרן היילפרין שליט"א ראש כולל קאסאן בבית שמש. בברכהמ"ז על הכוס התכבד - המחותן הגאון רבי מנחם מענדל טוביאס שליט"א רב קהילת דרכי שמואל בב"ב, שש ברכות (לחתן מורנו ישראל יצחק נ"י בן הג"ר יעקב שאול לייזער שליט"א דומו"צ קהלתנו הק' באלעד, ע"ב הג"ר אברהם שלמה זלמן היילפרין שליט"א ר"מ בישיבה"ק לצעירים פעיה"ק, לחתן החבר יעקב שמריהו נ"י בהג"ר נפתלי צבי מרמורשטיין מפעיה"ק, עם ב"ר דוב בער לוי מפעיה"ק, ולחתן אברהם צבי נ"י בהג"ר אהרן שמואל שטראה מאנטווערפן, עם בה"ר גדליה דוד שווארץ מפעיה"ק) - בירך מרן שליט"א, ברכה אחריתא - הגאון רבי יעקב ישראל שמרלר שליט"א ראש הכוללים במרכז התורה.
אח"כ נערך שמחת השלום זכור לרגל הולדת הבן להר"ר פנחס לוריא מב"ב. ועברו הקהל לקבל פירות.

מנחם מענדל טוביאס שליט"א רב קהילת דרכי שמואל בב"ב, ברכה אחריתא - הסב הגאון רבי יעקב ישראל שמרלר שליט"א ראש הכוללים במרכז התורה פעיה"ק. לאחר תפילת ערבית חזר מרן שליט"א להיכל הגדול למצוה טאנץ. מרן שליט"א ערך שולחן לחיים והאציל מברכותיו לחתן נ"י למחותנים ולסבים שליט"א.

אחר שרקד הסב אב"ד ראדומישלא שליט"א מצוה טאנץ, רקד עמו מרן שליט"א ביחוד משך זמן. לאחמ"כ זימרו ניגון התעוררות המקובל מהרה"ק מרימינוב זי"ע, וקם מרן שליט"א לריקוד של מצוה משך זמן, כשהוא מרקד בהתלהבות אל מול הכלה.

לאחמ"כ המשיך מרן שליט"א עוד בריקודי קודש כשהוא אחוז בידי המחותרנים הגרי"ש לייזער שליט"א והגראש"ז היילפרין שליט"א, ובהמשך רקד מרן שליט"א ביחוד גם עם החתן נ"י. כן רקד מרן שליט"א ביחידות עם הסבים הגרמ"מ טוביאס שליט"א והגרי"ש שמרלר שליט"א.

ונשאר מרן שליט"א בהיכל הגדול עד אחר סיום המצוה טאנץ.

היום הגיעו לביקור בקו"פ חדב"נ כ"ק גאב"ד קרית הבעש"ט שליט"א עם חתנו הרה"ג ר' שלום אוברלנדר שליט"א, ונכדו-בנו החתן מורנו שמעון נ"י, יחד עם מחותנם הרה"צ ר' אהרן בידרמן שליט"א מירושלים בן כ"ק האדמו"ר מלעלוב שליט"א מארה"ב, לרגל שמחת התקשרות השידוכין. ונכח שם גם הרה"ג רבי שמעלקא בידרמן שליט"א אב"ד חסידי לעלוב בלונדון ובן כ"ק האדמו"ר מלעלוב זצוק"ל, ושוחחו הרבה אודות הקשר של כ"ק מרן זי"ע עם סב הכלה הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, וכן בעניני ימי הפורים הבעל"ט. מרן שליט"א כיבדם בלחיים, והאציל מברכות קדשו למזל טוב (תוכן השיחה יבוא).

אח"כ נכנס לקו"פ הרה"צ רבי נפתלי צבי היילפרין שליט"א האדמו"ר מברעזאן, והגיש הספר הגדה 'אמרי הח"ן' שיו"ל על ידו מתורתו של זקינו כ"ק הגה"צ גאב"ד ראדומישלא זצוק"ל.

כן נכנסו הרה"ג ר' מרדכי לייפער שליט"א מברכפלד (בן כ"ק האדמו"ר מחוסט שליט"א, וחתן כ"ק האדמו"ר מיערוסלב שליט"א), וכן הרה"ג רבי אלון ארביב

תוכן הפלפול שאמר כ"ק מרן שליט"א בשוה"ט ליל שב"ק העעל"ט

לשמור ולקדש את יום השבת שנא' זכור את יום השבת לקדשו, וזה זכור להשמיד ולהכרית את כל זרעו של עמלק שנא' זכור את אשר עשה לך עמלק, וכבר נלאו חכמי לב לבאר מאמר סתום זה מה נתקשו ישראל לומר זה זכור וזה זכור וכו' וכי מדוע אי אפשר לקיים שניהם יחדיו, גם יל"ב מה תשובה השיבם משה על תמיהתם, ועי' לאא"ז

בפרקי דר"א (פמ"ד) כשאמר משה זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים, אמרו לו ישראל משה רבינו כתוב אחד אומר זכור את אשר עשה לך עמלק וכתוב אחד אומר זכור את יום השבת לקדשו, האיך יתקיימו שניהם זה זכור וזה זכור, אמר להם משה לא דומה כוס של קונדיטין לכוס של חומץ זה כוס וזה כוס, זה זכור

בשו"ת מהרי"א יו"ד סי' נ"ז יעו"ש שדן בזה, ובתורת הקנאות ובמנחה חריבה בסוטה שם הוסיפו להקשות ממ"ד בתוספתא דר"ע אמר נמי הך מילתא דנתבלבלו האומות ואזלינן בת"ר, והא רע"ק גופיה ס"ל בבכורות (דף כ' ע"א) כר"מ, ועוד זאת דהא ר"מ גופיה בן גרים הוי ואיך סמך על זאת שהועילה גירותו, ועי' שו"ת תורת חסד או"ח סי' כ"א בזה, והביא בשם מורו רבינו משה הכהן שתירץ דכי היכי דדרשינן ממזר וודאי הוא דלא יבא הא ספק יבא, ומה"ט ספק ממזר מותר, ה"נ דרשינן עמוני וודאי הוא דלא יבא הא ספק יבא דלא נאסר לבוא בקהל אלא גר עמוני ומואבי ודאי, וכ"כ בתשב"ץ קטן (אות תקל"ח וכד"א אות תקמ"ב), עי"ש, וביאר הגר"י ענגיל דלפי"ז דאף ספק עמוני מותר, הא דאמר כאן וכל דפריש מרובא פריש לרווחא דמילתא אמר כן דאיכא נמי רובא, ורבי יהושע למעמיה דלא חייש למיעוטא (יבמות דף קי"ט ע"א), אבל למאן דחייש למיעוטא הטעם משום דגם ספק שרי.

ובהמשך הדברים כתב הגר"י ע דיש לעיין עוד איך מקבלין גרים, לפי המבואר בפסיקתא (פיסקא דזכור את אשר עשה לך עמלק) דאין מקבלין גרים מזרע עמלק ויליף לי' מקרא עי"ש, וכ"ה במכילתא (סו"פ בשלח), [עה"פ ויאמר כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק וגו', רבי אליעזר אומר נשבע המקום בכסא הכבוד שלו שאם יבא מכל האומות שיקבלוהו ולעמלק ולביתו לא יקבלוהו, שנא' (שמואל-ב א, יג) ויאמר דוד אל הנער המגיד לו אי מזה אתה ויאמר בן איש גר עמלקי אנכי, נזכר לדוד באותה שעה מה שנאמר למשה רבינו אם יבא מכל האומות שבעולם להתגייר שיקבלוהו ומביתו שלא יקבלוהו, מיד (שם) ויאמר אליו דוד דמך על ראשך כי פיך ענה כך, לכך נאמר מדור דור, א"כ ניחוש בכל גר שמא מזרע עמלק הוא ואיך מקבלין גרים, ובזה הא לא שייך תי' הראבי"ה הנ"ל, [כנראה כוונתו דאיכא נפק"מ בין עמון ומואב דנאמר בלשון ל"ת וי"ל דרק בוודאי נאסר, משא"כ בעמלק דהוא מ"ע למחות זכר עמלק גם הספק בכלל, ע"ד שכתב החו"ד (סי' ק"י) לענין ספק עשה דאזלינן לחומרא], ואולי דזרע עמלק הם מיעוט שאינו מצוי דלכו"ע לא חיישינן ליה, ורק עמון ומואב דהם אומות שלימות הוו מיעוט המצוי.

בישמה משה פר' תצא שהאריך בזה, גם יל"ב הלשון וזה זכור להשמיד ולהכרית את 'כל' זרעו של עמלק, מהו שהוסיף 'כל' זרעו.

ואפ"ל בדרך דרוש, בהקדם דברי הגמ' ברכות (דף כ"ח ע"א) במעשה שסילקו את רבן גמליאל מנשיאותו ומינו את רבי אלעזר בן עזריה לנשיא, וקאמר בגמ' ואף רבן גמליאל לא מנע עצמו מביהמ"ד אפילו שעה אחת דתנן בו ביום בא יהודה גר עמוני לפניהם בביהמ"ד, א"ל מה אני לבא בקהל, א"ל רבן גמליאל אסור אתה לבא בקהל, א"ל רבי יהושע מותר אתה לבא בקהל, א"ל רבן גמליאל והלא כבר נאמר לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה', א"ל רבי יהושע וכי עמון ומואב במקומן הן יושבין, כבר עלה סנחריב מלך אשור וכלכל את כל האומות שנא' (ישעי' י) ואסיר גבולות עמים ועתידותיהם שוסתי ואוריד כאביר יושבים, וכל דפריש מרובא פריש, א"ל רבן גמליאל והלא כבר נאמר (ירמי' מט) ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון נאם ה' וכבר שבו, א"ל רבי יהושע והלא כבר נאמר (ירמי' ל) ושבתני את שבות עמי ישראל ועדיין לא שבו, מיד התירוהו לבא בקהל.

והגר"י ע בגליוני הש"ס, ציין לדברי הירושלמי (פ"ב דדמאי ה"א) בהא מוקי שם ר' ליעזר דבסוחרי עכו"ם שפעם אחת מכרו פירות טבל חיישינן תמיד בכל מה שמוכרים והוי דמאי, ופריך מעתה (פי' דחיישינן למיעוט) גר שבא להתגייר אין מקבלין אותו אני אומר מעמון ומואב הוא וכו' (היינו לענין להתירו בבת ישראל, דלענין גירות לא מצינו איסור לגייר עמון ומואב, וכ"כ בשו"ת מהרי"א יו"ד סי' נ"ז) ושבעת הנרות על התשב"ץ והגר"י ע על הרס"ג ל"ת רס"ג, ובמנחה חריבה בסוטה דף ט', ואמנם בציון ירושלים בירושלמי שם כתב לחדש ע"פ המדרש שיש איסור לגייר מעמון ומואב, והיינו דממה דמקבלים גר ולא חיישינן שמא הוא מבני עמון ומואב מוכח דאזלינן בתר רוב, עי"ש.

והראבי"ה (בברכות סי' קנ"א) הביא דברי הירושלמי וכתב דעדיין יש לתמוה דא"כ לרבי מאיר דחייש למיעוטא איך מקבלין גרים ניחוש שמא מעמון ומואב הוא. [בס' מילי דברכות בברכות שם הוסיף, דביותר יש לתמוה דהרי בגמ' חולין (דף ו' ע"א) מבואר דר"ג עצמו ס"ל כר"מ דחייש למיעוטא, והיאך קיבל את תשובתו של רבי יהושע דכל דפריש מרובא פריש, וכ"כ

תקנות גם על העכו"ם, שפיר בידם לנהוג הכי בכל הבא להתגייר לומר עליו דכיון דרוב הגוים אינם מזרע עמלק אפשר לגיירו, אבל אם אין כח בי"ד יפה לקבוע תקנות על העכו"ם, א"כ כאשר בא להתגייר ואז עדיין הוא גוי גמור דלא דנינן בהו דין רוב, צריך לחשוש עליו שמא הוא ממיעוט עמלקים, ודו"ק.

ואאמור זצ"ללה"ה בפלפול פר' האזינו הנ"ל דן בתו"ד די"ל מקור לדב"ז שבי"ד יכולים לקבוע דינים גם על ב"ג, מדברים המכילתא (פר' יתרו, מסכתא דבחדש פר' ב') עה"פ (שמות יט, ה) ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ, ושמרתם את בריתי רבי אליעזר אומר זו ברית שבת, ורבי עקיבא אומר זו ברית מילה וע"ז.

ויל"פ פלוגתתם, דברש"י שם כי לי כל הארץ ולא תאמרו אתם לבדכם שלי ואין אחרים עמכם ומה יש לי עוד שתהא חיבתכם ניכרת כי לי כל הארץ וכו', ובמכילתא (שם) ואתם תהיו לי כביכול איני מעמיד ואיני משליט עליכם אחרים אלא אני וכו', ממלכת איני ממליך עליכם מאוה"ע אלא מכם, וכ"ה בילקוט (רמז רע"ו), ויל"פ דזה שאמה"כ ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, כלומר דרק מכם יהיו מלכים אשר ישפטו וינהיגו אתכם ויהא בידם להעמיד הדת על תילה לשפוט ולתקן גדרים וסייגים שיקיימו כל המצוות כראוי, וז"ש ושמרתם רצ"ל לתקן משמרת דהיינו לעשות גזירות ותקנות למצוות (ע"ד שאחז"ל ביבמות דף כ"א ע"א ושמו את משמרת עשו משמרת למשמרת), את בריתי הוא ברית מילה שהיא מצוה הנוהגת גם בבני קטורה, או ע"ז אשר כולם מצווים בה שהוא מז' מצוות, ומסיים הכתוב והייתם לי סגולה מכל העמים שמוטל עליכם לכופף את כל באי עולם על מצוותיהם, כי לי כל הארץ שהרי כולם שלי לקיום מצותי.

נמצא לפי"ז דמוכח מהאי קרא דהכח נמסר לחכמים לגזור גם על ב"ג ולכופם, אלא דכ"ז רק למ"ד דקאי על ברית מילה וע"ז דהני שייכי גם בב"ג, אבל אי קאי על ברית השבת אשר במנוחתו לא ישכנו ערלים ולזרע יעקב הוא נתונה, א"כ א"א לפרש הפסוק עד"ז, שהרי מפורט בפסוק מצוה דליכא בעכו"ם, וא"כ אין לנו מקור שיש ביד בי"ד

וציין הגרי"ע למש"כ בבית האוצר (ח"ב כלל ט' אות י"ג) דשם עורר במ"ש רבי יהושע להתיר את יהודה גר עמוני כיון שסנחריב כלכל את כל העולם וכל דפריש מרובא פריש. דהרי דנו האחרונים אם בב"ג אזלינן בתר רוב, ולכמה דיעות לא נאמר דין רוב רק בישראל דגלי בהו קרא אחרי רבים להטות, וברובא דליתא קמן ידעינן לה מהלכה למשה מסיני כמש"כ רש"י בחולין (דף י"ב ע"א ד"ה פסח), וכיון דכל התורה כולה לישראל נאמרה ולא לב"ג, א"כ לגבי ב"ג לא אזלינן בתר רוב, (עיין נוב"י אהע"ז תניא סי' מ"ב, חת"ס יו"ד סי' י"ט ד"ה ועדיין, וראה כל המקובץ בשדי חמד מערכת ג' אות כ'), מעתה א"כ בכל עכו"ם הבא להתגייר ראוי לחוש שמא מזרע עמלק הוא הואיל דלא בהו אזלינן בתר רוב. ושוב דן דאפ"ל דכיון דכשנתגייר מיד נעשה ישראל מיד דנין אותו כדן ישראל, דהגרות והישראליות באין כאחד, וכעין הא דגיטו וידו באין כאחד, עי"ש.

ויש לפלפל בזה עפי"מ שדן כ"ק אאמור"ר זצ"ללה"ה (פר' האזינו, נדפס בי"ס גליון י') אם יש כח לבי"ד ולחכמים לתקן דבר לב"ג, והביא שם דברי המל"מ (פ"י מהל' מלכים) שחקר לדון לגבי בני קטורה שחייבים במילה, אי שייך בהם מה שתקנו חכמים דמשוך צריך לחזור ולמול שנית, דאפשר שרק גבי ישראל תיקנו גזירותיהם ולא לב"ג, וא"כ בבני קטורה אם נמשכה ערלתו אין צריך למול שנית.

ועיין בס' המקנה (ח"א כלל ח' פרט ה') שהביא דברי המל"מ הללו, ומש"כ בתשו' מחנה חיים (ח"א סי' צ"א) דמשמע מדבריו שיש לבי"ד כח לעשות גדרים לבני נח, ותמה ע"ז דמגליה הא מילתא דבי"ד ישראל יש להם כח לגזור על ב"ג, [שם הנידון לגבי מה דגזרו חכמים דאסמכתא לא קניא אם שייך בעכו"ם], והביא משו"ת חת"ס (יו"ד סי' רצ"ה) שנתקשה על הנקה"כ, איזה כח בי"ד יפה על גוי, עי"ש, וכתב המקנה דאין ראייה מדברי החת"ס, ועי"ש שהאר"ך לדון בזה, וע"ע לכ"ק אאדמו"ר בדברי יציב חו"מ (סי' ג' אות ג') ובאבהע"ז (סי' י"ט אות ח') ובכמ"ק שהאר"ך בזה.

וי"ל דאם יפה כח בי"ד גם לתקן ולגזור על ב"ג, א"כ כאשר גוי בא להתגייר יש בכח הבי"ד לתקן דבכה"ג דנין בו ע"פ דין רוב, דאע"פ דדין רוב נאמר רק לישראל, מ"מ כיון דבי"ד יכולים לקבוע

של ישראל לכוף האומות על שמירת מצוותיהם, עכתוד"ק עי"ש.

*

הארכנו מכבר במה שדנו הפוסקים בחקירה הידועה בגדר מצות מילה, אם עיקרה שיהא האדם נימול ויוסר הערלה, או דעיקר המצוה הוא עצם מעשה המילה לכשעצמה, דבשו"ת מהר"ח אור זרוע (סי' י"א) כתב וז"ל, ומענין המילה נראה דאין האב חייב למול בנו בידי אלא לעסוק שיהא נימול דומיא דכל הני דקחשיב התם ללמדו תורה ללמדו אומנות וכו' אלא כל הני עיקר מצוותן אינו העשייה אלא שהמילה חתומה בבשרו, וכן ישיבתו בסוכה וכן תפילין המונחין בראשו ובזרועו, ומילה גם הוא עיקר מצותה כן שאל"כ דוד המלך ע"ה שהיה מצטער כשנכנס למרחץ וראה עצמו ערום בלא מצוה עד שזוכר על המילה, (מנחות דף מ"ג ע"ב) ואם ל"ה מצוות המילה אלא העשייה למה שמח עליה יותר מראשו וזרועו וכל גופו שקיים בהם מצות תפילין וכמה מצוות, אלא מילה הוא מצוה בכל עת כתפילין המונחין בראשו וציצית בבגדו וכו' ולכן שפיר שרי להניח לאחר למול את בנו גם כשאינו שליחו כיון שעצם מעשה המילה אינו המצוה עי"ש, הרי דנקט בבירור דעיקר מצוות מילה הוא שיהא נימול ולא מעשה המילה.

אולם נודע דברי הש"ך (חו"מ סי' שפ"ב סק"ד) דאם האב יכול למול בעצמו אסור לו להניח לאחר למול כי המצוה עליו דייקא, ובקצות שם מסביר דהו"ל כמצוה שבגופו דלא מהני בה שליחות, וכשיטת האו"ז (הל' מילה סי' ק"צ אות ה'), והיינו דס"ל דהמצוה הוא עצם מעשה המילה, וכבר האריכו הפוסקים בזה (ועיין שו"ת דברי יציב יו"ד סי' קנ"ד או"ב).

והגר"ע בשו"ת בן פורת (ח"א ס"ב) כתב בתו"ד דפליגי בכך תנאי, דבמדרש (אגדת בראשית פי"ז) ושמרתם את בריתי זו ברית מילה, וכן שנה רבי אליעזר ושמרתם את בריתי זו ברית מילה, רבי עקיבא אומר זו שבת לכך נאמר אם לא בריתי יומם ולילה [וזה להיפך מגי' המכילתא הנ"ל דלר"א קאי על ברית שבת ולר"ע על המילה], ומ"ש ר"ע דושמרתם את בריתי זו שבת לכך נאמר אם לא בריתי יומם ולילה, תמוה דמנ"ל מקרא זה דקאי על

שבת. וי"ל דר' אליעזר ס"ל דושמרתם את בריתי קאי אמילה, דמוכח לה ממ"ש אם לא בריתי יומם ולילה דקאי על המילה כדמפרש לה במשנה נדרים (דף ל"א ע"ב). אבל ר"ע ס"ל דלא יתכן דמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה קאי על מילה דהרי מצוות מילה רק ביום, ובקרא נאמר יומם ולילה (עיין תוי"ט פ"ג דנדרים מ"א) ולכן בהכרח דקאי על שבת שהוא ביום ובלילה, וז"ש זו שבת לכך נאמר אם לא בריתי יומם ולילה.

ואמנם ר"א סבר דשפיר י"ל דאם לא בריתי קאי על המילה כי המצוה הוא שלא יהא לו ערלה, שזה מצוה תמידית יומם ולילה. נמצא דפליגי בכך, דלר"ע מעשה המילה היא המצוה, לכן כיון שמעשה המילה רק ביום, א"א לפרש אם לא בריתי יומם ולילה על המילה, ועכצ"ל דקאי על שבת. ור"א ס"ל דהמצוה הוא העדר הערלה, שהוא מצוה נמשכת ושפיר הו"ל המילה יומם ולילה, עי"ש שהאריך עוד בדב"ז.

ואמנם בחוט המשולש (פר' לך) כתב לתרץ קו' התיו"ט דהיאך מוקים רבי קרא דאם לא בריתי וגו' על המילה, הרי מצוות מילה נוהגת רק ביום ובקרא נאמר יומם ולילה. די"ל דהך דרשה אתיא אליבא דמ"ד ביבמות (דף ע"ב ע"ב) דמילה שלא בזמנה נוהג בין ביום ובין בלילה, לכן שפיר י"ל דקרא קאי על מילה, כי מילה שלא בזמנה נוהג גם בלילה עי"ש.

ומכבר אמרתי דלפי"ז י"ל דבהא פליגי רבי ורבי אליעזר, דרבי ס"ל דמילה שלא בזמנה נוהג גם בלילה ולכן שפיר מוקים קרא דאם לא בריתי יומם ולילה על מצוות מילה, אבל ר' אליעזר ס"ל דגם מילה שלא בזמנה אינו נוהג אלא ביום, לכך בהכרח דהאי קרא קאי על התורה. וא"ש שיטת רבי דאזיל לטעמיה, דהנה בגמ' יבמות (שם) דמ"ד דגם מילה שלא בזמנה רק ביום משום דדריש וי"ו דוביום השמיני לרבות מילה שלא בזמנה דאינה אלא ביום, ומ"ד דמילה שלב"ז הוא גם בלילה לא דריש וי"ו עי"ש, ובגמ' סוטה (דף כ"ה ע"א) ורבי תלתא קראי כתיבי חד לצואה וחד לעשייה וחד לידיעה, ופרש"י דרבי לא דרש וי"ו עי"ש, וא"כ רבי לית ליה דמילה שלא בזמנה רק ביום, לכך כיון דמילה שלב"ז גם בלילה שפיר דריש קרא דאם לא בריתי לענין מילה ודו"ק, ושמחתי מאוד שמצאתי

מעתה י"ל דזה אשר שאלו ישראל כתוב אחד אומר זכור את יום השבת לקדשו ושמעינן מהכא דצריך להוסיף על השבת בכניסתו, ולא נפק"ל דין תוס' שבת מיום השישי, דקרא יום השישי נדרש להא דתנאי התנה וכו', ומינה דכל העולם עומד בזכות התורה, ומה שנא' אם לא בריתי וגו' קאי על התורה, והיינו דלא יתכן דקאי על המילה שהרי מילה אינו אלא ביום, דהמצוה הוא עצם מעשה המילה, וא"כ בהכרח דמ"ש ושמרתם את בריתי קאי על השבת שהוא ביום ובלילה.

וכמו"כ י"ל באו"א, דכיון דילפינן מזכור את יום השבת דצריך להוסיף על השבת, והיינו דדרשינן את משום דלא דברה תורה כלשון בני"א, וא"כ ה"נ דרשינן ו' וילפינן ומביום השמיני דגם מילה שלב"ז הוא רק ביום, וא"כ בהכרח דמ"ש ושמרתם את בריתי קאי על השבת שהוא ביום ובלילה.

ומעתה כיון דקרא ושמרתם את בריתי נדרש על מצות שבת שהוא מצוה הנוהגת רק בבנ"י בלבד, א"כ אין ללמוד מכאן דבי"ד יכולים לתקן ולגזור על ב"נ, ולפי"ז אי אפשר לדון את הגוי לפני שהתגייר שהוא מן הרוב דהרי בב"נ לא אזלינן בתר רוב, וא"כ קשיא הרי כתוב אחד אומר זכור את אשר עשה לך עמלק וגו', ומשום כן אין מקבלים מהם גרים, א"כ בכל גר הבא להתגייר נחש שמא עמלקי הוא, וז"ש המדרש דאמרו ישראל כתוב אחד אומר זכור את אשר עשה לך עמלק וכתוב אחד אומר זכור את יום השבת לקדשו, האיך יתקיימו שניהם זה זכור וזה זכור, כלומר כיון שנתבלבלו האומות מעתה היאך יקבלו גרים הרי בכך יתבטל מצות מחיית עמלק. וביותר יש להמתיק עפי"מ"ש המפוי' (לקט יוסף ערך גרים אות ב'. כסף נבחר פר' ויקהל. מדרש תלפיות ענף גרים), דענין קבלת גרים הוא משום דמצוה להוסיף מחול על הקודש ע"ד דצריך להוסיף ליום שבת בכניסתו ויציאתו, עי"ש, ועל כן שאלו כתיב את יום השבת ומינה דמצוה להוסיף מן החול אל הקודש ושמעינן מכך דצריך לקבל גרים, והרי כתיב זכור אשר עשה לך עמלק ויש לחוש על גוי שמא הוא מזרע עמלק, ואיך יתקיימו שני מקראות הללו,

ע"ז השיב להם מרע"ה דאינו דומה זל"ז, דהנה בישמח משה (סו"פ תצא) ביאר מש"כ הרמב"ם

דכברים האלה מפורשים בדב"ק דאמו"ר זצ"לה"ה (מכתבי תורה ח"א סי' י"ב).

ועד"ז א"ש גם שיטת ר"ע דדרש ושמרתם את בריתי על שבת [לגוי' מדרש אנדה] משום דלא יתכן דקאי על המילה דהרי מילה אינו אלא ביום, והיינו לשיטתו דדרשינן וי"ו, כדאי' ביבמות (דף ס"ח ע"ב) כמאן כר"ע דדריש וי"ו, ובסנהדרין (דף נ"א ע"א) שאמר ר"ע לר' ישמעאל, ישמעאל אחי בת ובת אני דורש עי"ש.

והנה כתבו המפוי' דהא אי דרשינן וי"ו תליא אי דברה תורה כלשון בני"א, כי הוי"ו רגיל הוא בלישנא דאינשי ואינו יתור לשון, לכך אם דברה תורה כלשון בני"א לא דרשינן וי"ו, ורק למ"ד דלא דברה תורה כלשון בני"א דרשינן וי"ו, ועיין באור תורה להגה"ק מאוסטרווצא (פר' וישב אות ז') דאם דרשינן את דרשינן נמי וי"ו עי"ש, וא"ש לפימ"ש"כ בספרי דרוש דהא אי דרשינן את תליא בכך אי דברה תורה כלשון בני"א, כי בלשון בני"א רגיל לומר את ול"ה יתור, ורק אם לא דברה תורה כלשון בני"א דרשינן את, וה"ה לגבי וי"ו יתירה, וא"ש דר"ע לשיטתיה דס"ל דלא דב"ת כלשון בני"א כדאי' בירושלמי (שבת פ"ט ה"ב) גבי דרשא דהמול ימול עד כדון כרע"ק דאמר לשונות ריבויין הן עי"ש וכן דרש איש איש, עיין יבמות (דף ע' ע"א), ומהי"ט ס"ל דדרשינן וי"ו וכנ"ל.

והנה מ"ש רבי אליעזר דאם לא בריתי וגו' קאי על התורה, אתיא לפימ"ד בגמ' שבת (דף פ"ח ע"א) דמ"ש יום השישי הוא ללמד דתנאי התנה הקב"ה עם מעשי בראשית ואמר אם אתם מקבלין התורה מוטב וכו', הרי דהעולם עומד בזכות התורה ועז"א אם לא בריתי זה התורה חקות שמים וארץ לא שמת, אבל למאן דמוקים אם לא בריתי על המילה דהעולם קיים בזכות המילה, לדידיה קרא דיום השישי קאי על תוס' שבת כדאי' במד"ר (פכ"ט סי"ד) יום השישי א"ר יודן זו שעה יתירה שמוסיפין מחול על הקודש.

עפי"ז יבואר דברי המדרש, ובהקדם דהנה במכילתא (פר' יתרו פ"ז) דרש זכור את יום השבת וכו' שמור את יום השבת וכו', זכור מלפניו ושמור מלאחריו מכאן לתוס' שבת מה"ת, ופי' במרכבת המשנה שם דאת קדריש לה.

ברכות שם לגבי עמון ומואב, א"כ ממילא כבר אבד זכר עמלק, ואין לו זכר ואבד שמו בין יושבי תבל. וכאשר כבר נמחה שמו ללא זכרון נתקיים ענין מחיית עמלק, ושוב לא שייך המצוה.

ומעתה נכון הדבר מה שאין לחוש מלגייר גרים מחשש שמא הם מזרע עמלק, דהרי הא דאין לגיירם הוא כדי שלא להשאיר להם זכר ושארית, ולכן כל שלא נודע שהוא זרע עמלק, אין במה שמגזירין אותו משום העמדת זכר ושארית לעמלק, כי אף אם באמת הוא מזרע עמלק, מ"מ הרי לא נודע הדבר ליושבי תבל ולא שייך בכך האיסור, ודו"ק, [ואדרבה אם נחוש לגיירם שמא הוא מזרע עמלק בזה גופא עושה לו שם ושארית לחוש ליה, ודו"ק], ועל כן שפיר הוכשר לגייר גרים ולא לחוש שמא מזרע עמלק הוא.

ובהאמור י"ל"ב מה דפליגי ש"ס דידן והמכילתא לענין קבלת גרים מזרע עמלק, דבגמ' דידן בגיטין (דף ג"ז ע"ב) ובסנהדרין (דף צ"ו ע"ב) א"י שמבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, והקשו המפוי' דמשמע מזה דשפיר גיירו גם בני עמלק, ע"י מנות הלוי (אסתר ג, ח) וע"ע בתפארת שלמה (רמזי פורים בפסוק ויצא המן) שהקשה כן מדיליה, וע"י בעיון יעקב בסנהדרין שם, והחיד"א בכמ"ק (ע"י פתח עינים בסנהדרין שם, ובעין זכר ריש מער' ג', דברים אחרים, דרוש כ"ד, ראש דוד ר"פ יתרו) ביאר דהש"ס כאן פליגי על הך מכילתא, וס"ל שמקבלין גרים מזרע עמלק, יעו"ש מה שהביא עוד ממגילת ספר בזה.

ולהנ"ל י"ל דבהא גופא פליגי, דש"ס דידן ס"ל כהך סברא דכל מצות מחיית עמלק הוא מצוה המוטלת על כללות האומה, וכיון שכבר נתבלבלו ואבד זכרם אין לחוש לגייר גרים שמא מזרע עמלק המה, כי בלא"ה לא יהא העמדת זכר בגירות זה לזרעו, אולם המכילתא ס"ל דאין המצוה על כללות האומה של עמלק, אלא על כל א' וא' מזרע עמלק יש מצוה פרטית לאבדו, ודו"ק.

זה שהשיב להם משרע"ה דשפיר יתיישבו לנו שני מקראות הללו, דאכן זה זכור לקדשו להוסיף מחול על הקודש, ובאמת דלפי"ז נמצא דבעכו"ם אין דנין בתר רוב, אלא דמ"מ מטעמא אחרינא מקבלין גרים ולא חיישינן שמא הוא מזרע עמלק, כיון דזה זכור להשמידו ולהכרית את 'בל' זרעו

בהל' מלכים (פ"ה ה"ד-ה"ה) וז"ל, מצות עשה להחרים שבעה עממין שנא' החרם תחרימם וכל שבא לידו אחד מהן ולא הרגו עובר בל"ת שנא' לא תחיה כל נשמה וכו', וכן מצ"ע לאבד זכר עמלק שנא' תמחה את זכר עמלק וכו'. ומשמע דיש נפק"מ בין דין הריגת ז' עממין להריגת זרע עמלק, דלגבי זרע עמלק לא כתב 'וכל מי שבא לידו אחד מהם ולא הרגו עובר על העשה' כמש"כ בז' עממין, והטעם משום דבז' עממין כתיב לא תחיה כל נשמה, דהיינו שלא להחיות אפי' אחד מהם כמש"כ החינוך (במצוה תקכ"ח), דעל כל אחד מהם בפני עצמו איכא לאו דלא תחיה, אבל העשה דמחיית זכר עמלק הוא למחות את זכרו, ואין המצוה להרוג את כל אחד מהם בפרטות, אלא למחות את זכרו מן העולם, ולכן כל כמה שלא יוכלו למחות את זכרו לגמרי אין כלל מצוה להרוג יחיד מזרע עמלק, כי בכך עדיין לא נמחה כל זכר עמלק, ובזה ניחא הא דלא ראינו ולא שמענו מאבותינו ורבתינו שאם מצאו את א' מזרע עמלק שהרגוהו ולא חזינו לרבנן קשישאי דעבדי הכי, והיינו כיון שאין המצוה רק להכרית ולמחות את כל זכר עמלק, אבל בהריגת יחידים מזרע עמלק ליכא מצוה כלל, ע"ש שהאריך עוד בזה לבאר מחלוקת הרמב"ם והחינוך בנידון זה, יעו"ש.

והנה י"ל דהטעם שאין מקבלים גרים מזרע עמלק הוא, כי בקבלתם להסתפח לנחלת ה' נשאר שם ושארית לעמלק ואין זכרו נמחה מן העולם, וכן משמע לשון המכילתא שם ר"א המודעי אומר נשבע הקב"ה בכסא הכבוד שלו אם אניח נין ונכד של עמלק תחת כל השמים שלא יאמרו גמל זה של עמלק, אם אניח נין ונכד לעמלק, ר"א אמר נשבע המקום בכסא הכבוד שאם יבוא אחד מכל או"ה להתגייר שיקבלוהו ולעמלק ולביתו לא יקבלוהו ע"י"ש, משמע דחד טעמא הוא דמש"ה לא יקבלו מהם גרים כדי שלא יהא לו זכר. וי"ל דכל זה שייך רק בזמן שהיו העמלקים יושבים על מקומם, דנאסר לקבל מהם גרים כי בכך נתהווה היפך מחיית זכרו, ואם יאבד כל האומה העמלקית, נמצא שע"י"ז שהעמיד מהם גרים מנע את הכרתת זרעו. אבל לאחר שבא סנחריב ובלבל את כל האומות ואינם יושבים במקומם כדאמרינן בגמ'

וכיון שכבר אבד זכרו ע"י בלבול האומות, שוב אין מניעה לקבל גרים אף אם יארע שיהא מזרע עמלק, כי לא יודע בכך זכר לעמלק, שכן כבר נמחק וכלה זכרם, ודו"ק.

של עמלק רצ"ל דעיקר המצוה הוא שיהא נכרת כל זרעו מן העולם, וכל כמה שאין כל זרעו נכרת אין המצוה מתקיימת, וממילא כיון דהטעם דאין לקבל גרים מעמלק היינו כדי לאבד כל זכרם לנצח,

תוכן ה'תורה' שאמר כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א בעת השוה"ט בליל שב"ק העעל"ט

ויאמר שאול אל שמואל חטאתי כי עברתי את פי ה' ואת דבריך כי יראתי את העם ואשמע בקולם, ועתה שא נא את חטאתי ושוב עימי ואשתחוה לה' וגו'.

הנה כל מעשה זה צריך ביאור עמוק כי הוא רזי דרוזין ומי יבוא בסוד קדושים, הלא הוא שאול בחיר ה' מלך ישראל שהעיד עליו הכתוב (שמואל א יג, א) בן שנה שאול במלכו, ודרשו חז"ל (יומא דף כ"ב ע"ב) שהיה כתינוק בן שנה נקי מכל חטא. ועל זה אמרו חז"ל (יומא שם) שאול באחת ועלתה לו, שלא היה בידו שום פגם וחסרון כי אם דבר זה במלחמת עמלק וכבר עלתה לו במלכותו. ומעתה היאך אכן הגיעתו כזאת לעבור על ציווי ה' ביד נביאו, ומדוע אמר אח"כ לשמואל הקימותי את דבר ה', ולא ידע בעצמו שעבר על דבר ה'.

והנראה לבאר בזה, דהנה חז"ל דרשו (סנהדרין דף ג"ו ע"ב) בפסוק (שמות טו, כה) שם שם לו חוק ומשפט ושם נסהו, שנצטוו ישראל במרה כמה מצוות עוד קודם מתן תורה כמו דינין פרה אדומה וכיבוד אב ואם ושבת קודש, ולהבין בעי מה ראה לצוותם על שבת קודש קודם מתן תורה, ואף לדעת הרמב"ן (שם) שניתן להם רק שיתעסקו בהלכותיהם, מכל מקום מה היה צורך בזה במצוות שבת, דבשלמא דינין בא ללמדם שמצוות שבין אדם לחבירו קודמן למצוות שבין אדם למקום. שמקודם צריכים לתקן עצמם בכל העניינים שבין אדם לחבירו להתנהג ביושר ובמשפט וכך יהיו ראויים לקבל התורה, ובכלל זה כיבוד אב ואם. ואף פרה אדומה כדי לטהרם לקראת מתן תורה ואף שאמנם לא נעשתה הפרה, אך ללמדם עניין הזהירות מטומאה ושמירת מהרתם של ישראל לקראת מתן תורה, וכן נמי על ידי שעסקו בתורת פרת החטאת העלה עליהם הכתוב כאילו הקריבו ועשו הפרה בפועל, וכדדרשו

בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ד) כשאמר משה זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים (דברים כה, ז), אמרו לו ישראל משה רבינו כתוב אחד אומר זכור את אשר עשה לך עמלק וכתוב אחד אומר (שמות כ, ח) זכור את יום השבת לקדשו, האיך יתקיימו שניהם זה זכור וזה זכור, אמר להם משה וכו' זה זכור לשמור ולקדש את יום השבת, וזה זכור להשמידו ולאבדו, וכבר נלאו חכמי לב לבאר מאמר סתום זה מה נתקשו ישראל לומר זה זכור וזה זכור וכו' וכי מדוע אי אפשר לקיים שניהם יחדיו (וראה ישמח משה, פר' תצא), וכבר בא דברינו לעיל ע"ד הדרוש, ועתה נבאר גם ע"ד אגדה.

בהפטרה דלמחר קרינן במעשה דשאול, וכתוב התם (שמואל א טו) כה אמר ה' צבאות פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל וגו', ויתפוש את אגג מלך עמלק חי ואת כל העם החרים לפי חרב, ויחמול שאול והעם על אגג ועל מיטב הצאן והבקר והמשנים ועל הכרים ועל כל הטוב ולא אבו החרים וגו', ויהי דבר ה' אל שמואל לאמר, נחמתי כי המלכתי את שאול למלך כי שב מאחרי ואת דברי לא הקים וגו', ויבא שמואל אל שאול ויאמר לו שאול ברוך אתה לה' הקימותי את דבר ה', ויאמר שמואל ומה קול הצאן הזה באזני וקול הבקר אשר אנכי שומע, ויאמר שאול מעמלקי הביאום אשר חמל העם על מיטב הצאן והבקר למען זבח לה' אלוקיך ואת היותר החרמנו וגו' ויאמר שמואל הלוא אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה וגו', ולמה לא שמעת בקול ה' ותעט אל השלל ותעש הרע בעיני ה', ויאמר שאול אל שמואל אשר שמעתי בקול ה' ואלך בדרך אשר שלחני ה' ואביא את אגג מלך עמלק ואת עמלק החרמתי, ויקח העם מהשלל צאן ובקר ראשית החרם לזבוח לה' אלוקיך בגלגל וגו',

דעולם מאמצעיתו נברא, ולפי זה שמים וארץ נמתחו מן הפנים כלפי חוץ והתפשטו פשוט והלוך עד שגער בהם הקב"ה ואמר לעולמו די, הרי שבטבע הארץ שהיא רוצה להתפשט ולהתרחב יותר ויותר בכל עת, וכיון שהאדם מן העפר נברא הרי שגם בטבעו נכנס אותו הטבע של הארץ שרוצה להתפשט ולהשיג יותר ויותר, כשדבר זה עלול להביא את האדם להשחתת מידותיו שיעשה כל שביכולתו להשיג רצונותיו, ועלול ליפול מטה מטה.

ולכן נתן לנו הקב"ה מתנה טובה ושבת שמה, שבה נבראת המנוחה שאז לא התפשט יותר העולם וברכו וקדשו הקב"ה, ומזה ילמד האדם לעצמו ולנוח ממרוצתו התמידית, ולתקן מידותיו ולהעלות עצמו ממידת עפר ומבחינת בהמה למידת אדם אשר הוא מיושב בדעתו, ומידותיו מתוקנים ואורחותיו מיושרים.

וזהו שדרשו חז"ל (ב"ר יא, ב) ויברך אלקים את יום השביעי במה ברכו במאור פניו של אדם, ואינו דומה מאור פניו של אדם בימות החול ליום השבת, כי לולא השבת היה האדם כבהמה הרץ ומחזר תמיד אחר מזונותיו ואחר תאוותיו על חשבון מידותיו, אבל עתה כשבא שבת בא מנוחה אזי מתקן מידותיו ומקבל מאור פנים של אדם השמח בחלקו ומסתפק במה שיש לו.

ויתבאר בזה גם מה שדרשו עוד חז"ל (ב"ר שם, א) בפסוק (משלי י, כב) ברכת ה' היא תעשיר וגו' זו השבת, והיינו כי השבת מלמד את האדם להיות 'אדם', שיהיה תמיד שמח בחלקו, וכפי שהגדירו חז"ל (אבות ד, א) איזהו עשיר השמח בחלקו, ולכן יום השבת היא תעשיר, כי השבת מתקנת ומיישרת את מידותיו ואורחותיו של האדם, ולא יוסיף עצב עמה שיהיה תמיד שמח בחלקו, בהיותו מסגל לעצמו מידות טובות, והוא נוח לשמים ונוח לבריות.

ועתה יתבאר היטב למה הקדים הקב"ה להורות על מצות השבת קודם לנתינת התורה בכללות, עפ"י האמור שקודם קבלת התורה יש לתקן תחילה המידות, כי לכני אדם דייקא ניתנה תורה, וכבח השבת טמון העצה והסגולה לתקן כל המידות, כי על ידי מה שציוה להם הקב"ה את השבת אשר בו ינוחו יגיעי כח, הרי שהיא שמאירה בהם מאור פנים

חז"ל (מנחות דף ק"י ע"א) בפסוק (ויקרא ו, ב) זאת תורת העולה וגו' כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, ועל כן נצטוו ללמוד פרשה זו ולהוסיף בטהרה קודם מתן תורה, אך מה היה צורך להקדים שבת למתן תורה כשממילא עתיד לצוותם על כך בעשרת הדברות. וביותר יש לתמוה לדעת הסוברים שקודם מתן תורה היה להם לישראל דין בן נח, וקי"ל דבן נח ששבת חייב מיתה (סנהדרין דף ג"ח ע"ב), מעתה מה ראה לצוותם על כך טרם קיבלו התורה והמצוות.

ואפ"ל עפ"י הגודע מש"כ הרח"ו זי"ע (שער הקדושה, ח"א, השער השני) שפעם אחת שאלו לפני האריה"ק מדוע אין נזכר בתורה"ק עניני דרך ארץ, והשיב כי ללא שיסגל האדם לעצמו מידות טובות הריהו בדרגת בהמה שאינו בכלל בגדר אדם, ואין באפשרות לכתוב עניני המידות בתורה לפי שמי שמידותיו גרועים רח"ל ואינו מזככם אינו יכול כלל לגשת לתורה, ותחילה צריך הוא להיות בגדר אדם ורק לאחמ"כ יוכל לקבל התורה ולהתנהג כדת וכדין, יעו"ש.

ויתבאר בזה מאמר חז"ל (אבות ד, כא) הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם, רצ"ל שמי שיש בו מידות מגונות כגון שמקנא בחבירו וחושב בעצמו לומר למה רק לפלוני ישנו דבר זה וכדו', וע"י זה מתגבר התאוה בליבו להתאוות למה שאין בידו, או שהוא רודף אחר הכבוד ומצפה שיכבדו אותו אף שאינו ראוי לכך. כל זה מוציאים את האדם דהיינו שיוצא מגדר אדם ונמשל כבהמות נדמה, באשר היא מתאוה לכל מה שרואה בעיניה וחומדת בלבבה, כן נוהג הוא כבהמה ומה לו ולתורה הק'.

והנה מצינו כתוב בעניין שבת קודש (בראשית ב, א-ג) ויכולו השמים והארץ וגו', כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלוקים לעשות, וברש"י שם בשם המדרש מה היה העולם חסר מנוחה, בא שבת בא מנוחה. וי"ל דהנה טבע האדם שנברא בו הוא, שהוא חפץ בכל עת יותר ויותר, ואין אדם מסתפק במה שיש לו, וע"ז אמרו חז"ל (קה"ר א, יג) אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, יש לו מנה רוצה מאתיים וכו', וסיבת הדבר היא עפ"י מ"ש חז"ל (חגיגה דף י"ב ע"א)

של אדם השלם במידותיו, עד שמתוך כך שפיר ראויים הם לקבל התורה.

והנה יש להתבונן במה שנצטוונו זכור את אשר עשה לך עמלק וגו' תמחה את זכר עמלק וגו' על מה יצא הקצף כ"כ על עמלק על זה שבא ונודווג לישראל בצאתם ממצרים, והלא מצרים שעינו ושעבדו אותנו יותר ממאתיים שנה ורכבות ישראל נהרגו בעטיים, כשהיה פרעה הרשע רוחץ בדמם של תינוקות של ישראל, ומכל מקום ציוותה תורה (דברים כג, ה) לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו. וכן עשיו הוא אדום שרצה לעקור את הכל בשנאתו לאחיו יעקב, שהיה צריך לברוח ממנו זמן רב, אמרה תורה (שם) לא תתעב אדומי כי אחיך הוא. ומדור שלישי ולהלן יבוא להם בקהל ה' (שם פסוק ט). ואילו עמלק שהעזיז פעם אחד לבוא להלחם בישראל מיד נטרד עולמית מלפני הקב"ה עד שצווה למשה (שמות יז, יד) כתוב זאת זכרון בספר וגו' כי מחה אמוחה את זכר עמלק, וצוונו לעד לזכור תמיד מעשיהם אשר הרשיעו לעשות ולעקור זכרו ולמחות לו כל שם וזכר מעולל ועד יונק מגמול עד חמור, וכי לקתה מידת הדין חלילה, אתמהא.

יראתי בפצותי, ושמא אפ"ל, דאותם הרשעים עשיו הרשע והמצריים כל מה שעשו לא היה אלא לצורך עצמם ולהנאתם, כי עשיו ביקש ליטול שוב אליו את ברכות יצחק אביו שניטלו ממנו, והמצריים הם היו זקוקים לעבדים שיבנו להם ערי מסכנות, ובשל כך השתמשו בשנאה שהיה להם לישראל לשעבדם לעבדים, ואמנם היו חוטאים ופושעים וכן עשו היה רשע וטמא שופך דמים אך מבחינתו היה לו מטרה וסיבה לצורך עצמו.

אבל עמלק לא מצינו שעשו לו ישראל איזהו דבר רע, אלא בא עליהם בפתע פתאום ללא שום סיבה כי התקנא בהם באשר הם עם ה' והוא הוציאם ממצרים לקחתם לו לעם ולתת להם את תורתו, ולזה גמר עמלק אומר בלבו להפריד את ישראל מאביהם שבשמים ולחלל את קדושתם, והיה חותך ערלתם וזורקם כלפי מעלה (תרגום יונתן דברים כה, יז), וזינב בהם כל הנחשלים ללא שום מטרה ורווח לעצמו, וכפי שכבר דרשו בספה"ק (ראה אמרי נועם מועדים, לפרשת זכור) דהנחשלים"ם' הוא אתוון נח"ש מיל"ה,

באשר הוא קליפת נחש הקדמוני שהטיל הוזהמא בחוה, וכמו כן בא עתה להיטל זוהמתו בישראל עם קדוש, ולחללם מקדושתם ללא שום מטרה וריוח, והריהו כנחש הזה אשר דרשו חז"ל (ערכין דף ט"ו ע"ב) בפסוק (קהלת י, א) אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון, שהנחש אין לו שום הנאה כשהוא נושך, וכמו כן עמלק בא ללא שום סיבה אלא להפריד בין ישראל למלכם, וכיון שבא להלחם בבוכ"ע בעצמו לכן מלחמה לה' בעמלק מדור דור וצוה השי"ת למחות זכרו לעד מכל וכל.

ובזה היה כביכול טעותו של שאול המלך עפ"י פשטות, שהוא סבר שכל מה שצווה הבוכ"ע על מחיית זכר עמלק, הוא כי הבוכ"ע קנא קנאתם של ישראל לנקום נקמתם על אשר בא עמלק להלחם עמם, ולכן סבר שבידו למחול לעמלק על מעשיו. וכדדרשינן (יומא דף כ"ב ע"ב) מפסוק (שמואל-א טו, ה) וירב בנחל - על עסקי נחל, שעשה ק"ו מעגלה ערופה שאין ראוי להרוג כ"כ הרבה נפשות, ומען היות שצריכים ישראל לסגל לעצמם מידות טובות, והרי ישראל רחמנים הם וראוי למחול לעמלק ולרחם עליו, וזהו שאמר לשמואל הקימותי את דבר ה' שהוא ציוונו ג"כ על מידות טובות וצוונו לדבק בדרכיו, ולכן חמל העם על אנג ועל מיטב הצאן שלהם, כי רצונם הטוב היה למחול לעמלק על מעשיו כי כן ראוי להם לישראל להעביר על מידותיהם וחרף שעשו עמהם ענין רע לגמול עמו חסד.

ועל זה ענהו שמואל הנביא ואמר לו למה לא שמעת בקול ה' וגו' ותעש הרע בעיני ה', כי להותיר זכר לעמלק הוא הרע בעיני ה', יען כי כל מגמתו הוא להרע כלפי מעלה ולעשות את ישראל רע בעיני ה', ואין לו שום רווח מזה, שיהיה לו איזה מצדקי מדוע עשה ככה, ולכן מלחמה לה' בעמלק שציווה להחרימם ולהכרית זכרם כי אין שמו שלם עד שימחה זרעו של עמלק (ילקו"ש תהלים ט, רמז תרמ"ג), ואין בידך למחול על מה שהרע מעשיו כלפי מעלה כביכול, כי הכל נוגע לכבוד שמים ואין ביד שום אחד למחול על כך.

ועתה יתבאר היטב שאלת תלמידי רבי אליעזר כתוב אחד אומר זכור את יום השבת לקדשו,

שבת קודש המכוונת אותנו אל תיקון המידות, ובין מצות זכור את אשר עשה לך עמלק, כי בכדי להרבות בכבוד שמים ולקבל עול מלכותו בשלימות, להכיר כי הוא ית"ש ברא שמים וארץ, זהו רק על ידי מה שיאבדו זכר עמלק שבא לכפור במלכות שמים ולפגוע בישראל עם קרובו, כי רק על ידי מחיית עמלק כשיכלה כל זרעו או אז יהיו שמו וכסאו שלם.

ולעתיד לבוא כשיבוא מלך המשיח, ובכל העמים יעשה כלה ובראשם עמלק יען כי ראשית גויים עמלק (במדבר כד, כ), ואז יתגלה כי עמלק הוא ראשית כל חטאת עמו ישראל, ומה שבני ישראל מתנהגים כגויים בגלותם, הרי ששורש הדבר הוא בעמלק שהגיע בראשית דרכם לפגום בקדושתם ולהסירם מאביהם שבשמים, ועל זה יבוא על עונשו בשלימות בעת הגאולה יותר מכל שאר האומות, ועד שאתה מצונו הזכר לך אתה זכור את אשר עשו לך, וכשם שהיו מגלגלים שעיר המשתלח לעזאזל, כן יתקיים בעמלק שימחה זכרו מכל גבולי תבל כשעיר המשתלח שהיה נעשה איברים איברים, ויתגדל שמו ית"ש בעולם ותתגלה מלכותו ית' לעין כל והיה ה' למלך על כל הארץ בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

והיינו שהשבת מלמדנו על תיקון מידותיו של האדם שינוח ממרוצתו אחר התאוות ויאיר פניו באור פני מלך חיים, יען כי הוא אדם שנברא בצלם דמות יוצרו, מלבד מה שבפנימיות עניין השבת הוא תיקון כל המידות העליונות עד מידת מלכות, כי השבת הוא בחי' מלכות שמשפיעה לכל המידות, ומרמז על תיקון המידות. ואילו לאידך גיסא בתוב אחד אומר זכור את אשר עשה לך עמלק למחות זכרו מכל וכל ולהרוג גם עוללים ויונקים, וזה היפך המידות הטובות, וכיצד יתקיימו ב' מקראות הללו שהם כסותרים אחד את חברו.

ועל זה תירץ להם משה זה זכור לעננו ולכבדו ויבואו מזה לידי תיקון המידות, ודייקא מזה יבואו גם לאבד זכר עמלק, יען כי לא כלפי בני ישראל חטאו שיוכלו למחול לו, אלא כל חטאו היה כלפי שמיא, שבא לכפור במלכות שמים שהוא היפך בחי' שבת קודש שהוא הכרה במלכות שמים, ולכן זה זכור להממו ולאבדו מכל וכל, כי מלחמה לה' בעמלק ולא לנו המלחמה.

ובזה יש ליתן טעם טוב למה שנקרא שבת זו בשם 'שבת זכור', להורות שאין שום סתירה ביניהם בין

יום שב"ק

שחרית התפלל לפני העמוד - הרב מנחם לוי מאלעד. ואמרו היוצרות לשבת זכור, וזמרו ב'והמזכירים' כנהוג.

בנשיאת ס"ת הב' התכבד - הרב בנש"ק אריה ליבוש שמרלר שליט"א מראשי מכון עץ החיים מערכת בצילא דמהימנותא ומראשי עורכי מכון שפע חיים.

בעליות התכבדו, כהן - הרה"ח ר' חיים מרדכי בינדר מב"ב, לוי - הרה"ח ר' יעקב מאיר קליין מלונדון, שלישי - המחותן הגאון רבי מנחם מענדל טוביאס שליט"א רב קהילת דרכי שמואל בב"ב, רביעי - הרה"ח ר' זלמן שווארץ מאנטווערפן, חמישי - הגאון רבי יעקב ישראל שמרלר שליט"א ראש הכוללים במרכז התורה, שישי - מרן שליט"א וערך מרן שליט"א מי שברך לרפואת כ"ק האדמו"ר מויזניץ שליט"א רבי ישראל בן לאה אסתר שליט"א לרפ"ש, [אחר העליה נערך מי שברך לרגל הולדת הבת וקריאת השם להר"ר יעקב ישראל בן דוד מפעיה"ק (ב"ר יוסף מבית שמש), להר"ר אברהם יעקב גוטליב מחיפה (ב"ר יהושע מירושלים, וחהג"ר אשר דוד גליק מפעיה"ק), להר"ר ישעי' מענדל גאמס מחיפה (ב"ר הערשל מירושלים), להר"ר מרדכי בריל מפעיה"ק (בה"ר חיים מאיר

מפעיה"ק, וחה"ר נפתלי הערץ רייכמן מפעיה"ק), ולהר"ר יוסף בריל מפעיה"ק (ב"ר שלום יעקב מב"ב, וחר"ר שלמה מאיר גרוסברגר מפעיה"ק), [שביעי - החתן מורנו ישראל יצחק לייזער נ"י, החתן אברהם צבי שטראה נ"י, החתן החבר יעקב שמריהו מרמורשטיין נ"י, החתן דוב נ"י בן הרה"ח ר' זלמן מאיר פרקש מפעיה"ק (ב"ר אברהם חיים מנתניה, וחר"ר שמואל דוד רייניץ מירושלים), הרה"ח ר' ישראל דוד איצקוביץ מבארא פארק, הבחור הבר מצוה שמעון אריה נ"י בן הר"ר אברהם ברוך בעלז מפעיה"ק, אחרון - הרה"ג ר' אברהם שלמה זלמן היילפרין שליט"א ר"מ בישיבה"ק לצעירים דברי חיים פעיה"ק, מפטיר - המחותן הגאון רבי יעקב שאול לייזער שליט"א דומו"צ קהלתנו הק' באלעד. הגבה בס"ת הא' - הרה"ח ר' יחזקאל מרמורשטיין מפעיה"ק, גלילה - הרה"ח ר' אנשיל פרל מפעיה"ק, הגבה בס"ת הב' - הרב בנש"ק הלל דייטש מאלעד, גלילה - הרה"ח ר' אברהם חיים פרקש מנתניה.

מוסף התפלל מרן שליט"א לפני העמוד לרגל היארציית של הרה"ק מנייטרא זי"ע החל בשבוע הבעל"ט. וזמרו 'ישמחו במלכותך' כנהוג.

תוכן ה'תורה' שאמר כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א בעת השוה"ט עתיקא קדישא העעל"ט

את אנג וכן את הצאן והבקר כציווי השי"ת, לא הודה שאול שמעיה ולא קיים את מצוות ה' כראוי, אלא הטיל את האשמה על העם, ואמר כי העם הוא זה שחמל על הצאן והבקר, וכאמרו הקימותי את דבר ה' וגו' וכן אמר כי יראתי את העם ואשמע בקולם ועתה שא נא חטאתי וגו', והיינו דשאלו הצמדק בתירוצים על מעשיו, ובאמת לא היה כן דהא מפורש בקרא ויחמול שאול והעם' על אנג ועל מיטב הצאן והבקר, הרי שאף שאול חטא בכ"ז לא הודה בחטאו והטיל את האשמה על העם, והכחשת העוון חטא גדול הוא וכמ"ש הנני נשפט אותך על אמריך לא חטאתי (ירמיה ב, ל"ה) ועל כן קיטרג מדת הדין ולא הועיל לו צדקתו לעזר וסיוע שלא תנטל המלכות ממנו, אבל לא כן היה אצל דוד המלך ע"ה, שתיכף כאשר אמר לו אליו נתן הנביא (שמואל ב יב ט) מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע בעיני, אוריה החיתי הבית בחרב ואת אשתו לקחת לך לאשה, מיד הודה דוד ואמר חטאתי לה', וכיון שהודה בחטאו ולא ניסה כלל לתרץ את עצמו נמתק ממנו מדת הדין, ועל כן מיד אמר לו הנביא גם ה' העביר חטאך לא תמות, ונשאר למלוך על ישראל. עפ"י יבואר היטב, כי בתחילה מואן שמואל לילך עם שאול, דכיון שהיה שאול מתרץ עצמו ומעשהו, לא אבה שמואל ללכת עמו, דעדיין לא עשה תשובה על מעשיו, אולם כאשר חזר שאול ואמר חטאתי עתה כבדני נא וגו', דהיינו שהכיר בחטאו ונהיה שבור בעצמו לגמרי עד שמגודל שברונו ומר לבו אמר והשתחויתי לה' אלוקיך, כלומר, איני ראוי לומר ה' אלקי, כי חטאתי ועויתי ולא שמעתי בקולו, וכביכול כבר אינו אלקי, ואיני ראוי להתפלל ולבקש ממנו, אלא אתפלל ואתוודה שיושיענו וירחמנו בזכותך שלך אשר הוא ה' אלוקיך, או אז כאשר ראה שמואל כי שאול לבבו מר לו מאוד, וכבר מכיר בחטאו ונכזה בעיני עצמו, או אז מיד נתקיים בו לב נשבר ונדכה אלקים לא תבוה, על כן חזר מדבריו והסכים ללכת עמו, והבן.

בהפטרתי (שמואל א טו, כד-לא) ויאמר שאול אל שמואל חטאתי כי עברתי את פי ה' ואת דבריך כי יראתי את העם ואשמע בקולם, ועתה שא נא את חטאתי ושוב עמי ואשתחוה לה', ויאמר שמואל אל שאול לא אשוב עמך כי מאסתה את דבר ה' וימאסך ה' מהיות מלך על ישראל וגו', ויאמר חטאתי עתה כבדני נא נגד זקני עמי ונגד ישראל ושוב עמי והשתחויתי לה' אלוקיך, וישב שמואל אחרי שאול וישתחו שאול לה'. וראוי לכאר מעיקרא מאי קסבר שמואל ולבסוף מאי קסבר, דמפני מה בתחילה לא אבה ללכת עם שאול המלך להשתחוות לה', ושוב לאחמ"כ חזר והלך עמו, גם צריך להבין מה שאמר שאול ושוב עמי והשתחויתי לה' אלוקיך, דהיה לו לומר ה' אלקי או אלוקינו, (יש לדעת כי ענינים הללו המה דברים גבוהים ורמים שאין לנו מושג בעבירות שלהם, אין לנו השגה כלל בקדושתו של שאול המלך שאחז"ל (יומא דף כ"ב ע"ב) עה"פ (שמואל א יג, א) "בן שנה שאול במלכו" שהיה כבן שנה בלא חטא, אלא דמ"מ מוטל עלינו ללמוד מפשטות הכתובים דרך חיים ותוכחת מוסר).

ואפ"ל דהנה אמרו חז"ל (יומא שם) אמר רב הונא כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה שאול באחת ועלתה לו ודוד בשתים ולא עלתה לו, וכתב המהרש"א (חידושי אגדות שם) וז"ל, כבר נתקשו בזה המפ' וכי משוא פנים יש בדבר וכו', ונראה לפרש בזה עפ"י מ שאמרו הבא למהר מסייעין אותו מן השמים, והיינו גברא דמריה סייעיה לפי שהוא בא למהר והודה על חטאיו וקבל עליו יסורים כדלקמן, ולכך מן שמים סייעוהו לשוב בתשובה שלמה כמפורש בכמה מקראות בספר תהלים, משא"כ בשאול דלא מצינו בו שהודה על חטא זה לפניו יתברך ב"ה ולא קבל עליו יסורין ולכך עלתה לו, עכ"ד.

וכבר האריכו הרבה בזה (ראה בעל העיקרים, מאמר ד' פרק כו. בינה לעתים עת לעשות, דרוש לט; פרקי אבות דרוש ז; עת צרה, שבת איכה, דרוש ב, ועוד בהרבה ספרים) ותורף הדברים, דכאשר הוכיח שמואל הנביא את שאול המלך מדוע לא קיים את ציווי ה', שלא הרג

צבי שמרלר מביתר, שבת היום - הר"ר אנרהם ברוך בעלז מפעיה"ק.

אחר דברות הקודש, זימרו 'שושנת יעקב' כנהוג. תפילת ערבית התפלל מרן שליט"א לפני העמוד - לרגל יום היארצייט של זקה"ק מנייטרא החל במוצ"ש. אח"כ יצא מרן שליט"א לקידוש לבנה, כשלאחר ריקוד 'טובים מאורות', עברו הקהל לברכת א גוט וואך און א גוט חודש.

בעליות בתפילת מנחה התכבדו, כהן - הרב שמחה בונם (בר"פ) כהן מפעיה"ק, לוי - הרה"ח ר' דוב בער לוי מפעיה"ק, שלישי - הרה"ח ר' הערשל גאמס מירושלים, גלילה - הר"ר שלמה (בהגרי"ש) לייזער ממאנטשעסטער.

בזמירות בשוה"ט בעידן רעוא דרעוין התכבדו, ברוך א"ל עליון - הרה"ג ר' יעקב יוסף שטייגר שליט"א מירושלים, דרוור יקרא - הרב בנש"ק נפתלי

תוכן ה'תורה' שאמר כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א בעת השוה"ט בעידן רעוא דרעוין העעל"ט

בני ישראל, משוש כל הארץ שלא היה אחד מישראל מיצר כשהיה ביהמ"ק קיים, למה שהיה אדם נכנס לשם מלא עונות והיה מקריב קרבן ומתכפר לו אין שמחה גדולה מזו שהיה יוצא צדיק, הוי יפה נוף משוש כל הארץ וכו', לכך נאמר זית רענן יפה פרי תואר כשם שהשמן מאיר כך ביהמ"ק מאיר לכל העולם וכו', ע"כ המדרש.

ונתקשו המפוי, דלכאו' הני ג' דרשות דסמכו במדרש אהרדי, נראים דסתרי אהרדי, דבמה שדרשו תחילה משמע דעל מנת להוציא שמנם של ישראל שיעשו תשובה כראוי, בהכרח להכותם ולכתוש אותם כזית הזה שיש לעמול ולהתאמץ הרבה מאוד עד אשר יצא שמנו, וזה מורה על שפלות ישראל חלילה, וממה שדרשו עוד בסמוך משמע דהזית מורה על מעלתן של ישראל אשר המה צפים מעל כל האומות ואין מתערבין עם אומות העולם, ושוב לאחמ"כ מדמה השמן לבית המקדש המורה על שהקב"ה משרה שכנתו עם בני ישראל להיות איתם עמם באהבה וברצון.

החיד"א זלה"ה בנחל קדומים הביא מסורה של ג"פ ואתה דסמיכי להרדי, הכא ואתה תצוה את בני ישראל, ואידך (להלן כת, ג) ואתה תדבר אל כל חכמי לב וגו', ואידך (שם, א) ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו' (שם, א), וביארו החיד"א לדרכו בקודש, והתוה"ק הרי היא כפטיש יפוצץ סלע.

כבר הזכרנו אמש מ"ד בפרקי דר"א (פרק מ"ד) כשאמר משה זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים (דברים כה, ז), אמרו לו ישראל משה רבינו כתוב אחד אומר זכור את אשר עשה לך

בתוה"ק (שמות כו, כ) ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד. המפוי (ראה אור החיים הק', ועוד) דקדקו במה שנקט הלשון 'ואתה תצוה', ולא כדרך הרגיל בתורה בלשון 'צו'.

במדרש תנחומא (אות ה) הסמיך לכאן הפסוק (שיר השירים ד, א) הנך יפה רעייתי הנך יפה עיניך יונים, ונדרש ע"ז כמה דרשות יעו"ש, והתוה"ק כפטיש יפוצץ סלע.

במדרש (שמו"ר לו, א) פתח לה פיתחא להאי פרשתא, ואתה תצוה, הדא הוא דכתיב (ירמיה, יא, טז) זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך, וכי לא נקראו ישראל אלא כזית הזה בלבד, והלא בכל מיני אילנות נאים ומשובחים נקראו ישראל וכו', אלא מה הזית הזה עד שהוא באילנו מגררין אותו ואח"כ מורדיין אותו מן הזית ונחבט, ומשחובטין אותו מעלין אותו לגת ונותנין אותן במטחן ואח"כ טוחנים אותו ואח"כ מקיפין אותן בחבלים ומביאין אבנים, ואח"כ נותנין את שומנו, כך ישראל, באים עובדי כוכבים וחובטין אותם ממקום למקום וחובשים אותן וכופתין אותם בקולרין ומקיפין אותם מרטיטין, ואח"כ עושין תשובה והקב"ה עונה להם.

דבר אחר מה ראה ירמיה למשול אבותינו כזית, אלא כל המשקין מתערבים זה בזה והשמן אינו מתערב אלא עומד, כך ישראל אינם מתערבים עם העובדי כוכבים וכו', דבר אחר, זית רענן הה"ד (תהלים מח, ג) יפה נוף משוש כל הארץ, מהו יפה נוף לשון יוני קורין לכלה נמפי [וביארו שם המפוי' הכוונה דמורה על אהבה וחיבה שמחבב ואוהב הקב"ה את

בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, מאין באת מטיפה סרוחה וכו', ולכאן למה בסיפא דמתני' חזר התנא על שאלתו 'מאין באת מטיפה סרוחה ולאן אתה הולך' וכו', והיה לו לתנא לשנות דבריו בדרך קצרה, ותיכף בתחילת דבריו לבאר הענין הסתכל בג' דברים מאין באת מטיפה סרוחה ולאן אתה הולך אל מקום עפר רימה ותולעה ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, ולא להאריך בדבריו להקדים כהקדמה ג' השאלות ואז לבארם.

וביאר בקדשו בשם הבעש"ט הק' זי"ע, שבכל הנך תלת מילי יש בהם התבוננות המביאה לידי יראה ופחד, ומאידך יכול האדם להסתכל ולהתבונן בכך ולראות דברים ועניינים נוראים ונשגבים שעל ידי כן יוכל להשיג קירבה גדולה אליו ית"ש, כשאררבה על ידי זה יתרומם האדם למעלה למעלה.

כי הנה צריך האדם לידע מעלת נפש ונשמה הישראלית, אשר הוא חלק אלו"ה ממעל, וכאמרינו 'אלוקי נשמה שנתת בי'. נשמת האיש הישראלי אינו כגויי הארצות אשר יש להם רק נפש חיה ונמשלו כבהמות נדמו שיש להם רק רוח חיים, לא כן בני ישראל אשר הקב"ה נופח בהם נשמתם וכל דנפח מדיליה נפח כדאיתא בספה"ק (ראה ספר הקנה, בראשית ה, עג; רמב"ן בראשית ב, ז; עמק המלך קבו, ג).

וכיון שלסוף צריכה הנשמה לשוב ולחזור אל מקור שורש מחצבתה אשר כל הנשמות חצובים מתחת כסא הכבוד (עי' זוה"ק ח"א, דף צ"ז ע"ב), הרי שכשזוכים ומתנהגים כדבעי מתוך דביקות בהש"ת בבחי' הכתוב (דברים ה, ד) ואתם הדבקים בה' אלוקיכם, הרי שמיד כשמסתלק האדם מן העולם עולה נשמתו ורוח האדם למעלה למעלה גבוה מע"ג גבוה עד שזוכה לשוב למקומה, ושם היא ממשיכה להיות דבוקה וקשורה במקור שורש מחצבתה מכסא הכבוד אצל בורא כל הנשמות.

האיש הישראלי לעולם לא תאבד, ולעולם לבסוף תזכה לשוב למקום שממנה באה, ובאשר לכך צריך האדם לזכך לצחצח וללכך נשמתו מגל סיג ופגם, ואם לא זכה הרי שיתגלגל וישוב להאי עלמא שוב ושוב,

עמלק וכתוב אחד אומר (שמות כ, ה) זכור את יום השבת לקדשו, האיך יתקיימו שניהם זה זכור וזה זכור, אמר להם משה וכו' זה זכור לשמור ולקדש את יום השבת, וזה זכור להשמידו ולאבדו, וכבר נלאו חכמי לב לבאר מאמר סתום זה מה נתקשו ישראל לומר זה זכור וזה זכור וכו' וכי מדוע אי אפשר לקיים שניהם יחדיו (וראה ישמח משה, פר' תצא).

בגמ' (מגילה דף ז' ע"א) ילפי' כמה דרשות דאסתר ברוח הקודש נאמרה, וקאמר שמואל אי הואי התם הוה אמינא מילתא דעדיפא מכולהו שנאמר (אסתר ט, כז) קיימו וקיבלו קיימו למעלה מה שקיבלו למטה, אמר רבא לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל, והקשו התוס' (ד"ה לכולהו) דלשמואל נמי איכא פירכא דהאי קרא אינו מיותר, דרבא גופיה קאמר בגמ' שבת דהדר קיבלה בימי אחשוורוש מדכתיב קיימו וקיבלו קיימו מה שקיבלו כבר, יעו"ש.

ובגמ' (שבת דף פ"ח ע"א) עה"פ (שמות יט, ז) ויתייצבו בתחתית ההר א"ר אבדימי בר חמא מלמד שכפה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, א"ר אחא מכאן מודעא רבא לאורייתא, אמר רבא אף על פי כן הדר קיבלה בימי אחשוורוש דכתיב קיימו וקיבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר. ובתוס' שם (ד"ה כפה) הק' למה הוצרכו לכפיית ההר והרי בני ישראל אמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, ומלכותו באהבה וברצון קיבלו עליהם, ואחר שחפצים הם לקבל התורה ולקיימו, מפני מה הוצרך עוד לייראם ולהזהירם על קבלת התורה, יעו"ש מה שתי'.

במסורה ג"פ ונשמע, חד (שמות כד, ז) כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע, ואידך (שם כה, לה) ונשמע קולו בבואו אל הקודש, ואידך (אסתר א, כ) ונשמע פתגם המלך, וצ"ב מה מלמדנו.

- מעלת הנשמה הישראלית החצובה מתחת כסא הכבוד ולעולם לא תאבד -

כל אלו באחת יבוארו, בהקדם מה שכתב הרה"ק בעל התולדות יעקב יוסף זי"ע (ראה צפנת פענח, ריש פר' יתרו; תולדות יעקב יוסף, פר' בהר אות ה, ד"ה ועוד י"ל; פר' חוקת, אות א, ד"ה וידבר; וע"ע בספה"ק נועם אלימלך, פר' קדושים). לבאר אמז"ל (אבות פ"ג מ"א) הסתכל

וכמו שנא' (איוב לג, כט) הן פעמים ושלוש יפעל א"ל, וכנדוע הענין מספה"ק באריכות שמן השמים משלחים נשמת האדם שוב ושוב להאי עלמא על מנת שיתקן ויטהר נפשו ונשמתו. וביותר בדורות הללו דאיתא מהאריה"ק (ראה ערכי נחל שלה, דרוש ג; וראה עוד ישמח משה, פר' שמות, עה"פ וייטב אלוקים) על דברי הגמ' (סנהדרין צז, א) בעוונותינו שרבו יצאו מה שיצאו, דבדורות המאוחרים רוב הנשמות היורדות לעולם הזה אינם נשמות חדשות כי אם גלגולי נשמות שיורדים לתקן מגלגולים קודמים, שמן השמים משגרים נשמות בגלגול חוזר לעולם הזה כדי לתקן מעשיהם מגלגולים קודמים. ולזה מתארך קץ הגאולה כל כך ואין בן דוד בא, ועדיין לא זכינו לישועה השלימה, כי עדיין ישנם מנשמות ישראל אשר צריכים עוד לתקן עצמם, וכיון שחפץ השי"ת לבלתי ידח ממנו נדח שלא תאבד שום נפש ונשמה ישראלית אלא יזכו כל הנשמות לבוא אל תיקונם ולחזור למקור שרשם, על כן הוא משגרים ומשלחם שוב ושוב להאי עלמא עד שיזכו לבוא אל תיקונם השלם.

- בני"י שהם חלק אלו"ה ממעל חזקתם שימור -

והנה איתא במדרש (איכ"ר א, לה) עה"פ (איכה א, ה) חטא חטאה ירושלים, והקשו במדרש וכי אומות העולם אינם חוטאים, אלא אעפ"י שחוטאים אינם כלום, אבל ישראל חטאו ולקו, עכ"ד המדרש. ודברי המדרש הללו תמוהים וקשים להולמם דלפי"ז יוצא דמידת הדין לקתה והרי מלך במשפט יעמיד ארץ (משלי כט, יד), ואם כן מאי האי שאצל אומות העולם בחטאם אינם כלום, ולא כן אצל בני ישראל עם קרובו.

רביה"ק מוהרצ"א זי"ע בספרו אגרא דפרקא (אות רמה) ביאר המדרש, עפ"י מש"כ האלשיך הק' (פר' ויקרא, ד"ה ויסבר) שמבאר הענין שאדם החוטא בשוגג צריך להביא קרבן חטאת לכפר על שגגתו, התינוח אדם העובר על דברי תורה במזיד, בוודאי ראוי הוא לעונש, אולם האדם שחטא בשוגג והוא לא ידע ולא היה רצונו כלל למרות פי קונו אלא שנעלם ממנו מדוע הוא זקוק לכפרה.

וביאר שם דהנה אמר הכתוב (שמואל א ב, ט) רגלי חסידיו ישמור, וביאור הדברים כי כל איש מישראל יש לו נשמה חלק אלו"ה ממעל, וכאשר מתנהג כראוי

שומרים עליו מלמעלה שלא יבוא לידי מכשול ועון כלל ואפי' שוגג גרידא, כי לא יאונה לצדיק כל און (משלי יב, כא), וצדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם (חולין דף ה' ע"ב). ולזה כשרואה האדם שנכשל בחטא בשוגג, הרי שעל כרחק שיש לו עוד עבירות אחרות אשר עשאם במזיד, ולא שב עליהם בתשובה כראוי, ועל ידי כן נתרחק מן הקדושה, עד שבא לידי חטא בשוגג זה, שאלמלא כן לא היו מניחים מן השמים להכשילו, עכתו"ד האלשיך הק' יעו"ש.

והנה חטא מורה על האדם שחטא בשוגג, והנה איש הישראלי בחזקת שימור קיימא, כיון שהוא חלק אלוק ממעל יש לו שמירה מיוחדת מלעילא לבל יכשל, ואכן אם יתנהג כראוי אזי יש לו שמירה מיוחדת שלא יכשל במאומה. ורק מאחר וחטא תחילה שבכך הסיר מעליו השמירה שוב היה כח ביד היצר הרע לשלוט בו ולהכשילו גם בשגגה, ואלמלא מתחילה היה כל התנהגותו כדבעי הרי שבוודאי לא היה בא אף לידי שוגג ואונס בלא דעת.

וכל זה הוא רק אצל בני ישראל, מה שאין כן אצל הגוים שאין להם נשמה ויש בהם רוח בלבד וכבהמות נמשלו ונדמו, אזי אם הוא פשע במזיד בוודאי שענוש יענש, אולם על השוגג אין צריך כפרה כיון שאכן שגג ולא ידע מהאיסור.

זהו שאמר המדרש 'חטא חטאה ירושלים', רצ"ל שאצל ירושלים נכשלו בני ישראל בשגגות ועל כך באו על עונשם, והקשו במדרש 'וכי אומות העולם אינם חוטאים' הרי גם בהם יש שגגות, ועל זה משני המדרש שאצל אומות העולם 'אעפ"י שחוטאים אינם כלום', כיון שזהו שוגג בעלמא ואין בא על זה עונש, אולם 'ישראל חוטאין ולוקין', כיון שבני ישראל המה בחזקת שימור ואם חטא האיש הישראלי בשוגג אם כן איגלאי מילתא שלא התנהג כהוגן ועל כן הם לוקין, עכתו"ד האגרא דפרקא זי"ע בתוספת ביאור.

- שילוב העבודה להתבונן תמיד במעלת הנשמה

החצובה תחת כסא הכבוד ובשפלות עצמו -

וכזה ביאר הרה"ק התולדות יעקב יוסף זי"ע, דעל זאת מורים הני תלת מילי, על גודל גדלותה וגבהותה של הנשמה הישראלית, ולזה אמרו 'דע לפני מי

אהבה והתרוממות, לראות ולהכיר במעלת חשיבות ורוממות הגדלות שיכול האדם להגיע ולהשיג, ויהיה לו גבהות הלב וחיות בדביקותו בכורא ב"ה, ומאידך גיסא צריך האדם לזכור כי עתיד הוא ליתן דין וחשבון לפני הקב"ה, והלא האלוקים הוא בחי' מדת הדין עשה שייראו לפניו (קהלת ג, יד), וכמו שאמרו חז"ל (ברכות דף נ"ט ע"ב) לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב, ויתן האדם אל לבו בכל מעשיו כי על הכל עתיד הוא ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה בחשבון מדוקדק, וכל האומר הקב"ה ותרן יותרו מעוהי (ב"ק דף ג' ע"ב).

ובבחי' היראה ישנם ב' בחינות, וכאשר כתב רביה"ק מוהרצ"א זי"ע באגרא דכלה (פר' בראשית) לרמוז בב' רבתי ד' בראשית', דהנה ראשית מורה על בחי' היראה, וכמ"ש (תהלים קיא, י) ראשית חכמה יראת ה', אכן ישנם ב' מיני יראה, האחד הוא מדריגת יראה עילאה, אשר הוא מדריגה גבוהה שמכיר ויודע כי הקב"ה הוא שליט על כולא והוא מלך מלכי המלכים, ולצד זה ישנו בחי' היראה הפשוטה והוא יראת העונש, שיכיר האדם וידע כי אין העולם הפקר חלילה, ואין שכחה לפני כסא כבודך, וכמו שאמרו חז"ל (אבות ג, כ) הפנקס פתוח והיד כותבת וכו' ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו וכו' ושכל מעשיו בספר נכתבין, ואף כי הבחירה החופשית ניתנה ביד האדם לעשות כרצונו, אכן לכסוף נפרעים הימנו מדעתו ושלא מדעתו.

והביא שם באגרא דכלה מספר יצירה דכל אות יש לו ספר סופר וסיפור, ספר הוא צורת האות, סופר הוא מספר האות, וסיפור הוא מילוי האותיות, והנה אות ב', מספרה שתיים, צורתה היא ג' וזין שנחשבים במספר ח"י, ומילואו הוא בי"ת שמספרו תי"ב, וכשתצרפם יחד הספר הסופר והסיפור תמצא תל"ב כמגין תבל והוא בגי' ב"פ יראה, ולכן התחילה התורה באות ב' רבתי ובבראשית שהוא ב' ראשית לרמוז שנצרך האדם לב' בחינות היראה, הן יראה עילאה והן יראת החטא טרם יגש לעסוק בתורת ה', עכתוד"ק.

בענין זה האריך האור החיים הק' בפרשת מתן תורה, במה שנא' (שמות ימ, ג) כה תאמר לבית יעקב ותגד לבני ישראל וגו' וברש"י ותגד לבני ישראל דברים

אתה עתיד ליתן דין וחשבון, דייקא אתה החומר מזרע אבות אברהם יצחק ויעקב, שיש לו לאיש הישראלי חשבון ודין אחר מגויי הארצות, וכנ"ל שאצל הגויים אין השוגג נחשב כלל, כי הלא כבהמה נדמו, וכשם שהבהמה אין בה דעת לדעת ולהכיר במעשיה, כן הגויים נמי, ועל כן אין מענישים את בני אומות העולם על השוגג, לא כן בני ישראל אשר 'שמי בקרבם' ושמנו קראת בשמך (פיוט אין קצבה בימים הנוראים), וכיון שהמה חלק אלו"ה ממעל הרי שהמה משומרים מן השמים לבל יבואו כלל לידי מכשול ותקלה, ולזה כשיראו ח"ו שנכשלו בשגגה יתלו הקולר ואשמה בצווארם, דאין זה אלא מחמת שהסירו השמירה מעצמם ולא נהגו כדבעי, על כן היה כח ביד הטומאה להכשילם רח"ל.

וזהו שאמר התנא דע מאין באת, רצ"ל הסתכל וחשוב מקום שנחצבת משם אשר הוא בשמי מרום חלק אלו"ה ממעל, ובידו להתעלות מעלה מעלה ללא גבול וקצבה, כי בכח אלו"ה אין כל מעצור וגבול, ולאן אתה הולך, תדע שסו"ס תחזור נשמתך למקום שממנה באה, ובאשר לכך צריך כאמור לזכך לצחצח וללכך את הנשמה מכל סיג כאשר הנך עתיד ליתן עתיד ליתן דין וחשבון וכו', דשלא האלה הם בבחי' רוממות מדריגת האדם.

ושוב הזהיר דמאידך צריך האדם לראות שפלותו, וידע מאין באת וכו' והיאך ובאיזה אופן ירד ובא להאי עלמא, ולאן אתה הולך שעתיד להיות גופו נרקב באדמה מקום עפר רימה ותולעה, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו', ואיך תישא פניך לעמוד לפני מלך גדול ונורא כשעומד אתה בשפלות גדולה כ"כ, לכן ישתדל תמיד לעשות תשובה על כל מעשיו, יעו"ש עוד באריכות.

- בעבודת ה' צריך לשלב בחי' אהבה עם בחינות היראה - יראת שמים ויראת חטא -

הרבה האריכו בספה"ק (ראה ערכי נחל, פר' בראשית; אור המאיר, פר' בראשית בשם המגיד ממעזריטש זי"ע; ייטב לב, פר' ויגש עה"פ ויאמר אלוקים לישראל וגו') דשלימות העבודה שעל ידה יזכה האדם להשלים עצמו בעבודת השי"ת הוא בשילוב ב' הבחינות הנ"ל, מחד גיסא שיסגל האדם לעצמו מדריגת בחי'

היה צריך להתירא כל כך מיצר הרע, שלא היה בידו להכשיל את האדם ולהפילו לשאול תחתית, כי מעצמו היה האדם גם ובורח מכל דבר עבירה ומכל ענין שהוא היפך רצון הבורא ית"ש, כי כשם שכל בעלי החיים ינוסו מפני המים ומפני האש, וכשחשים בסכנה הגוברת הרי הם נסים ובורחים, כל שכן האדם שנברא ברעת היה כאמור גם מכל דבר עבירה, עד שלא היו נצרכים כלל לבחי' יראת העונש, אלא היו עובדים אותו ית"ש בדביקות ודעת אלוקית.

ברם מאחר ומעשה שטן הצליח, ועל ידי אותו החטא נעשה תערובות רע בטוב כדאיתא בספה"ק, וירדה זוהמא לעולם, משכך יש כח ביד היצר הרע להתגבר אף על מי שהוא חפץ להיות ירא ושלם, ומתייגע ומתאמץ במאוד מאוד לעבוד את השי"ת כדבעי, ואף עולה בידו הדבר משך ימים או שבועות ואפי' חודשים ושנים, כי היצר הרע אורב לו לאדם לא ייעף ולא ייגע כשבמשך כל שנות חיי האדם משתדל ומנסה תמיד בכל עת להפילו ולהכשילו. ולזה צריך האדם לבוא לבחי' יראת העונש, ולידע ולהכיר כי אין העולם הפקר חלילה, ושעל כל מעשה ומעשה עתיד הוא לשלם על כך ביוקר ממש, אם בעולם הבא שעתיד להיות נידון באש הגיהנום לשריפה, או בעולם הזה בכל מיני אופנים אצלו או בצאצאיו על ידי צער גידול בנים וכדו', בבני חיי ומזוני, וכדאמרו חז"ל דכל האומר הקב"ה ותרוניו יותרו חיינו.

ולזה אחר אותו המעשה גזר השי"ת על אדם הראשון ואמר (בראשית ג, יח) וקוץ ודרדר תצמיח לך, ורביה"ק מהרצ"א זי"ע (אגרא דכלה פר' בראשית; בני יששכר מאמרי אדר, מאמר ב, אות י) כתב ברמז הכתוב, דבתורה נכתב ד' דאחד בפסוק (דברים ו, ד) שמע ישראל וגו' באות רבתי, וכן הוא באות ר' דלא תשתחוה לאל אחר (שמות לד, יד) שהוא אות רבתי, שזה להזהיר את האדם דבקל עלול האדם לטעות בין הד' להר' כי ההבדל ביניהם אינו אלא בקוץ קטן, כי על ידי חטא אדה"ר נתגבר כח הרע שיכולים לבלבל דעת האדם להטעותו שחושב כי עובד את ה"א ה' אחד, בעוד באמת יגיעתו לריק לסט"א ח"ו, ובכך להפילו מאיגרא רמא לבירא עמיקתא ר"ל, ועל

הקשים כגידון, וביאר שם בארוכה ותורף דבריו הק' כי אף שעיקר הדביקות להשי"ת הוא ביראה עילאה ואהבת ה', אכן כיון שנברא האדם מחומר עכור כמעט ולא ימלט מגפילה שלא יהיה במדריגות רמות אלו, ועל כן בהכרח שיהיה לו לאדם גם בחי' יראת העונש, שעל ידה יוכל להתגבר על היצר הרע והטומאה בשעת נסיון, שכשיתגבר עליו להביאו לידי תאוה וענין רע יוכל להלחם כנגדו על ידי יראת העונש, שידע ויזכור כי על כל עבירה ועבירה עתיד הוא ליתן דין וחשבון, ועונש יענישוהו מן השמים בחשבון מדוקדק, ובשמים מדקדקים על כל מעשי איש ועלילות מצעדי גבר, וישנו חשבון מדוקדק אצל הבורא ית"ש עד שתזכה הנשמה להיות טהורה וזכה מכל ענין עבירה. ולזה צריך כל אחד ואחד לקנות שני המידות האהבה והיראה ואף לבני ישראל העומדים במדריגה נעלית אף להם ותגיד שלא יספיק להם בחי' אהבה אלא צריכים הם לדברים הקשים כגידון, יעו"ש בדבה"ק.

- 'ויאמר אלוקים יהי אור' לזכות לאור באור ה' הוא רק ע"י שילוב אהבה ויראה יחדיו -

והנה אלמלא זכינו היו יכולים לעבוד את השי"ת רק בבחי' אהבה ויראה עילאה, ולא היו נצרכים ליראת העונש אשר הוא בחי' קטנה של יראה, והיו עומדים במעלת אדם הראשון קודם החטא שאז מלאה הארץ דעה את ה', והיו יכולים להיות דבוקים בו ית"ש במעלה העליונה, ברם כיון שמעשה שטן הצליח ובגין חטא הקדמון ירדה זוהמא לעולם [- וכל דברינו הם על פי פשטות המקראות, כמוכנ], שוב בהכרח הוא לאדם לבוא גם לבחי' יראת העונש, ולא יסמוך על עצמו במה שעומד הוא במדריגה גבוהה וחשב בעצמו התרוממות הנפש ודביקות בו ית"ש בבחי' הכתוב (תהלים עג, כח) ואני קרבת אלוקים לי טוב, עד שבטוח הוא שלא יבוא עוד לידי עבירה, כי על זה אמרו חז"ל (אבות ב, ד) אל תאמן בעצמך עד יום מותך כי אף שכעת עומד הוא במדריגה רמה לא יהיה לבו נכון סמוך ובטוח שביום המחרת לא יוכל להגיע לידי מכשול על ידי גודל הנסיונות והמכשולות שיציב לפניו היצר הרע.

לולי חטא הקדמון היה האדם יכול לעבוד את בוראו ית"ש בדביקות אמת בו ית"ש בבחי' דעת, ולא

כן צריך יגיעה רבה בעמל וזיעה בתורה ומצוות וכו' שלא למעות ח"ו, יעו"ש ברבה"ק.

ומרן אאדמו"ר זי"ע בדברות קדשו (בעידן רעד"ר משפטים שקלים תשל"א; נדפס בגליוני ד"ת פר' משפטים ש.ז.) הביא מש"כ הארזיז"ל (עץ חיים, הקדמה לשער השבת, פרק א; שער הכוונות, דרושי סדר שבת, דרוש א; משנת חסידים, מסכת תוספת שבת, פרק ד) שעבודת הטומאה היא להפוך 'שדה' היא הקדושה העליונה, ככתוב (בראשית כו כו) ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ל'שקר', על ידי שנוטלים הקוץ מאות ד' ונהיה ר', ומעבירים הקוץ לרגל של אות ה' ונהיה ק', וכך נתהווה שקר תחת שדה, יעו"ש, והיינו דהטומאה חפצה להחליף ולהסיר העיקוץ מהאות ד' לעשותו לרי"ש, ויש בזה כמה וכמה עניינים.

ולענייננו אפ"ל ע"ד פטוטייא דאורייתא, דהאות ד' מורה על בחי' דעת ודביקות בבורא ב"ה, וכאשר התפלל דוד המלך ע"ה ואמר (תהלים ל, ב) ארוממך ה' כי דיליתני היינו שרוממו ליתן לו ההרגשה אלוקית והמדריגה הגבוהה בחי' דעת, דהדעת הוא הדביקות וע"ד הכתוב (בראשית ד, א) והאדם ידע וגו'. ואילו האות ר' מורה על עניות חסרון ושברון, וע"ד 'ולרש אין כל', וכדדרשו חז"ל (יומא דף ע"ו ע"ב) זכה נעשה ראש לא זכה נעשה רש, וכשלא זכה יסיר את ראשך וישאר רק 'רש'.

וזהו שמבקשים כוחות הטומאה להחליף ד' לר', כי כשאין האדם מתנהג כדבעי, הריהו עתיד ליתן דין וחשבון על כל מעשיו, ועל כל דבר ודבר יצטרך לסבול ולשאת ביסורים קשים מנשוא המשברים לבו של אדם, וחלף שיזכה לעבוד בבחי' האות ד' הוא בחי' דעת אלוקית, נעשה בחי' רש, שכשעל כל דבר ודבר יקבל עינניים וסיגופים, ואף מה שכבר זכה לקנות ולסגל לעצמו יאבד כל אשר לו, הן בהאי עלמא וכל שכן לעולם הבא רח"ל.

ויורמו בפסוק (בראשית א, ב) והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום, דבתחילה ברא השי"ת העולם והיה אור הגנוז האור העליון מאיר ומבהיק, ובכח זה היו הכל יכולים להיות דבוקים בהשי"ת באהבה ולא היו צריכים לבוא לבחי' יראת העונש המורה על קטנות הדעת, ברם המגיד מראשית

אחרית הקב"ה ראה מה שיהיה לעתיד, שישרור בחי' חשכות תוהו ובוהו וחושך על פני תהום, ויתגבר היצר במאוד מאוד עד שיכואו על בני ישראל זמנים קשים חשוכים ומרים בהתגברות היצר והנסיונות. על אותה העת ויאמר אלוקים יהי אור, ובגמ' ריש פסחים (דף ב' ע"א) דאור יש בה ב' בחינות, אור נגהי ואור ליליא, ולהנ"ל יתבאר כי על מנת שיזכה האדם ליאור באור החיים ולהתחזק תמיד בעבודת הבורא ית"ש, הרי שהעצה היעוצה הוא לבחי' 'אור', המשלב ב' הפכים הללו נגהי ולילה, והיינו שידע כי אכן זוכה לבחי' הדעת דביקות והתרוממות שיחוש הרגש אלוקית, ברם בהכרח עליו לידע שצריך גם לבחי' 'חושך', כי לא יוכל לדעת מה שעלול להיות בכח פיתויי היצר האורב לו להתגבר עליו, ולזה בכל עת יזכור וידע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, ורק בכח זה יוכל להתחזק לבלתי יפול ברשת היצר הטווה לרגליו.

ויתבאר מ"ד במדרש (ב"ר ב, ב) עה"פ 'ורוח אלוקים מרחפת על פני המים', דדריש ליה על התשובה, וכמד"א (איכה ב, יט) שפכי כמים לבך נוכח פני ה'. ולהנ"ל יבואר הרמז שכאמור על מנת שיזכה האדם לבוא ולהתקרב אליו ית"ש עליו להשתדל לאחוז תמיד אמת המידה בב' הקצוות בבחי' 'אור' המשלב נגהי וליליא יחדיו, שבעבודתו יהיה בבחי' הכתוב (תהלים מב, ט) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי, רצ"ל הן שיראה מעלת וגדלות הנשמה הישראלית שהוא בחי' 'יומם יצוה ה' חסדו', ולצד זה גם 'ובלילה שירה עמי', בחי' החשכות והשפלות, ולעבודת השי"ת צריך לאחוז בב' המידות הללו יחדיו, שיהרהר בלבו ראה נא כמה שבורי לבב נדכאי ונכאי רוח ישנם, אם כאלו המוטלים במיטת חוליים וסובלים ייסורים נוראים וצער גדול, או שאר מרעין בישין, ואין כל ספק דבוודאי לא חשיד קוב"ה דעביד דינא בלא דינא, ויהרהר בלבו כי לא יוכל לדעת מה גרם הוא במעשיו ובעוונותיו כמה שהמרה פי ה', הן מה שהביא רעה עליו בעצמו והן מה שגרם חלילה לאחרים, כי כל דבר הוא בחשבון מדוקדק מן השמים ממעל לפי סדר גלגולי הנשמות וכו'. וזה צריך תמיד לשלב בעבודתו מלבד מה שיזכור

רוממות נשמת האישי הישראלי, יהרהר גם בבחי' 'אור ליליא' המורה על חשכות וענין מר וכאמור.

- העדר בחי' היראה גרם לחטא העגל -

מעתה יבואר ענין כפיית ההר על ידי הקב"ה על בני ישראל, דהנה כשעמדו בני ישראל למרגלות הר סיני היו אז במדריגה נעלה עד מאוד, וכמ"ש (תהלים פב, ו) אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם, ובאותה העת פסקה מהם זוהמתן (שבת דף קמ"ו ע"א) והיו במדריגת אדם הראשון קודם החטא, ולזה כשבא משה ואמר להם דבר ה' מיד נענו ואמרו בכל ליבם 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע'. ברם באותה העת ראה הקב"ה וצפה שלא יחזיקו מעמד במצב מרומם זה לזמן רב, וראה כי עתידים בני ישראל ליפול ממדריגתם, על כן עמד וכפה עליהם ההר כגיגית, כשבפתע פתאום בעת שהיו במדריגה נעלית זו נתכסו בהר ולפתע הוקדרו השמים והחושך כיסה אותם מכל עבר כשהרגישו וחשו שעומדים הם במצב מר וחשוך עד מאוד, כשהאדמה רעשה ורעדה תחתיהם ועלולים הם להקבר חיים תחת ההר, ושוב שמעו קול ה' האומר אליהם 'אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם'.

על דבר זה היו בני ישראל תמהים תמיד מפני מה הוצרכו לקבל עליהם עול מלכות שמים באופן זה, בכדי שלא ימותו ויקברו חיים תחת ההר, והלא באופן כזה אף הגויים והשומטים ופתאים היו מקבלים עליהם העול, וביקשו יותר לעבוד את הבורא ב"ה מתוך דביקות אמת בו ית' בגין דאיהו רב ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין (זוה"ק ח"א דף י"א ע"ב), להכיר ולידע שהוא מרומם על כל רמים ושליט על מלכיא, הוא מושל הכל באשר הוא א"ל מלך עליון, ולא לעבדו חלילה מתוך יראת העונש. וזהו המודעא רבה לאורייתא שיש להם לישראל, שביקשו המה לקבל התורה במדריגה העליונה, ולא מחמת מה שייראם ביראה גדולה מן העונשים הבאים אם לא יקיימו מצוותיו.

ואמנם להבין טעם הענין מה שראה הקב"ה לעשות כן, יבואר עפ"י ענין נורא שביאר מרן אאדמו"ר זי"ע בדברות קדשו בעידן רעוא דרעוין פר' כי תשא (מאמר ה, אות ה) סיבת הדבר אשר עד

שהמלך במסכו נרדי נתן ריחו (שיר השירים א, יב; ועי' שבת דף פ"ח ע"ב), דלכאו' הוא לפלא גדול היאך באו כלל לידי זה, והלא זה עתה ראו ושמעו קול ה' בכח שאמר 'אנכי ה' אלוקיך' וגו', זאת מלבד מה שראו כל הניסים והנפלאות שעשה עמהם הקב"ה במצרים ועל הים, וכמו שנא' (שמות יד, לא) וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים ויאמינו בה' ובמשה עבדו, ומעתה הגם כי לפי חשבונם בושש משה מלשוב, מכל מקום היאך באו לידי טעות נוראה זו לעשות להם עגל מסכה.

אלא דמצינו (שם כד, יא) ויחזו את האלוקים ויאכלו וישתו, וברש"י מהמדרש תנחומא (פר' אחרי, אות ו) שהיו מסתכלין בו בלב גם, יעו"ש, והיינו עפ"י פשטות שבגין שנתקרבו כל כך אל השי"ת, הרי שנאבד מהם בחי' היראה ופחד מה' ומהדר גאונן, וכיון שעמדו במדריגה גבוהה ונעלית יותר ממלאכי השרת, באו לידי חסרון ומיעוט בבחי' יראת ה', ומכיון שלא היה להם יראה ופחד כדבעי מאלקי כל הארץ, דין גרמא שבאו לידי טעות לאמר אלהי אלוקי ישראל, כי בלא שיהיה לו לאדם יראת שמים ויראת חטא פחד ומורא מאתו ית"ש לא יוכל האדם לסמוך ולבטוח שלא יאונה עמו כל און.

ובוודאי שאילו היה להם יראת העונש ויראת שמים, הרי שלא היו תועים ונופלים בנסיון זה, כי פחד ה' ומורא שמים מבטל כל שאר הפחדים, והיראה הגדולה תבטל היראה הקטנה כדאיתא בספה"ק חובות הלבבות (שער אהבת ה' פרק ו), ובעוד ספה"ק, ומעתה מגודל יראת ה' שוב לא היו באים לידי טעות זו שנתיראו מלשהות במדבר הגדול מקום נחש שרף ועקרב מזיקים וחיות טורפות לבדם ללא מנהיג שיורם הדרך אנה ילכו ויבואו, ומשכך עשו את העגל הזה, דאילו היה להם בחי' היראה כראוי הרי היו מתבטלים כל שאר הפחדים הקטנים ולא היו באים לידי חטא, ורק מאחר שנתקרבו כל כך והשילו והסירו מעצמם בחי' הפחד והיראה מהבורא ב"ה באו לידי זה, עכד"ק מרן אאדמו"ר זי"ע בתו"ב יעו"ש באריכות.

ויתבאר אמרם ז"ל (מגילה דף י"ד ע"א) גדולה הסרת הטבעת ממ"ח נביאים, והיינו לפי שאכן

והנה דייקא בשעה זו השכילו להבין כל ענין כפיית ההר בעת מתן תורה, כי כאמור בעת שעמדו למרגלות הר סיני סברו שאין הם צריכים עוד לבחי' היראה, ואין להם לעבוד את ה' רק מיראה שמא יירשו גיהנום או מיום המות, כי הלא עומדים הם במדריגה העליונה דבוקים בהשי"ת וחשים ומרגישים בנועם מתיקות התורה וקרבת אלוקים, והתגברה אצלם ביותר בחי' אהבת ה', והסירו מעצמם בחי' יראתו ית"ש. ועתה בימי אחשוורוש שוב השכילו להבין כי אף שאכן עמדו אז במדריגה געלית זו, ברם לא לעולם יעמדו בבחי' רמה זו, ואם לא יהיה להם גם יראת העונש - לירא מעונש הגיהנום ושאר העונשים אף בהאי עלמא, שעלולים לבוא ולהתקבץ עליו מזיקים ונגעי בני אדם להזיקו אותו ואת משפחתו בביתו או בשאר מקומות רח"ל, כי על חטא ועון ישלמו מחיר יקר, ואוי לו לאדם מיום המשפט, - הרי שבנפלאם יפלו מטה מטה ולא יוכל לדעת עד אנה יבוא ויגיע.

ועל כן אותו מודעה רבה לאורייתא שהיה להם בעת מתן תורה נתבטל כעת בימי אחשוורוש, ועל כן הדור קבלוה בימי אחשוורוש, כי כעת הבינו ענין כפיית ההר ומה שהשליט השי"ת עצמו עליהם מתוך מורא ופחד, שביקש הבורא ב"ה ללמדם ולהורות להם הדרך ילכו בה בכל הדורות כולם, דלא יתכן לעמוד בעבודתו ית"ש בלא שילוב בחי' האהבה ובחי' היראה, ועל ידי הסרת הטבעת והחלת גזירת כליה זו השכילו להבין יותר ממה שהורו להם כל הנביאים בכל הדורות, כי בפחד המיתה והעונש העלול לבוא עליהם, אשר הנה עומדים הם על שפת התהום כשהנשמה עוד מעט קט עוזבת ופורחת מהם, הרי שבכך עשו תשובה מיראה, ודייקא עי"כ יכלו להתחזק בתשובה לתקן ולכפר כל מעשיהם, וכעת קיבלו עליהם עול תורה מחדש.

ונמצא כי ב' הדרשות בפסוק קיימו וקיבלו אזלי בהדי הדדי, ושפיר מתורין קו' התוס', דאף דבתחילה היה מודעא רבה לאורייתא במה שכפה עליהם הקב"ה ההר, אכן הדר קבלוה בימי אחשוורוש וקיימו מה שקיבלו כבר, וכל זה ראה וצפה הקב"ה כבר בעת מתן תורה ועל זה הקדים וכפה עליהם

הנביאים הזהירו את עם בני ישראל לסור מדרך הרע, ויסרו אותם באמרי פיהם בדברי מוסר ותוכחה, וכמו שנאמר בספרי הנ"ך כל מה ששבו והזהירו שוב ושוב את בני ישראל על התשובה, אכן כמעט ולא פעלו בדבריהם מאומה, וזאת לפי שהיו בני ישראל יושבים אז במנוחה ובשלוה והיה להם כל מיני טוב, פרנסה בריוח ובנים וכו' באין מחסור כלל, עד שמתוך כך נתפתו לילך אחר דברי היצר הרע, והסירו מליבם הענין שכל מעשיהם בספר נכתבים בשמים ממעל ואין שכחה מלפניו ית"ש, ולכסוף יבואו בחשבון מדוקדק על כל מעשה ומעשה.

עד שהגיע מלכות אחשוורוש ואז הכריזו בשמים ממעל על הסרת הטבעת, וניתנה הרשות לגזור גזירה מרה ורעה זו להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, כאן בשעה זו התעוררו בני ישראל לתשובה, כי בעת כשראו שעומדים הם לפני אבדון, ואינו כפי שדימו לחשוב דהעולם הפקר הוא וכל אחד יכול לעשות ולילך ככל העולה ברצונו, וגם אם המרו פי ה' לא גרעו כל כך וכדו', אלא הנה עתידין המה ליתן דין וחשבון ולשלם על כל מעשיהם וכפי שרואים כעת שנגזרה גזירת כליה חלילה על כל כלל ישראל.

בשעה זו שהאש בוערת עד לב השמים ואין יודעים כלל מה יהיה למחר, אז שמו אל ליבם כי נחסר מהם ענין בחי' יראת העונש, שמתוך חסרון זה באו לידי כל המעשים הללו, ועל כן עמד מרדכי היהודי וקיבץ את כל בני ישראל אל בתי כנסיות ובתי מדרשות ועורר את העם לתשובה צום ובכי ומיספד, כי כשרואים את מדת הדין שנתגברה כל כך מגודל הקטרוג מי יודע גודל החשבון והתשלום שישלמו על כל מעשה ומעשה.

ובגודל היראה הבהלה והפחד שאחזתם לישראל שבאותו הדור, שבכל מקום ומקום אשר דבר המלך מגיע אבל גדול ליהודים צום ובכי ומספד, עמדו הכל ועשו תשובה שלימה לפני השי"ת, כי עתה הכירו שאין העולם הפקר ועל כל דבר וענין יבואו עמהם בחשבון, על כן עמדו ועשו תשובה לפניו ית"ש, וקיבלו על עצמם (הושע ב, ט) אלכה ואשובה אל אישי הראשון בתשובה שלימה וקבלת עול מלכות שמים.

השב"ק הוא הדביקות בבורא ב"ה אשר בך בחר ה' אלוקיך מכל העמים, וביום השבת במנוחתו לא ישכנו בו ערלים כי אם לזרע ישראל נתתו באהבה, ומבואר בספה"ק (ראה בני יששכר שם, מאמר ט, אות ו-ז; מאמרי סיון, מאמר ב, אות ז, בשם ספרי דרוש; וראה ראש דוד, פר' מקיץ) שנתן השי"ת את השבת לבני ישראל כאשר המה בנים למקום, והיינו כי השבת מורה על רוממות ומעלת בני ישראל, ועל כן ישמחו במלכותך שומרי שבת לעבדו ית"ש מתוך שמחה והתרוממות כשנדע ונשכיל להבין כי אנו בני המלך, אשר הקב"ה בחר בנו ורוממנו וקירבנו אליו, וחפץ הוא בעבודתנו, ובאהבתו נתן לנו את יום השביעי אשר בו שבת וינפש למנוחה לכבוד ולתפארת.

וענין מצות מחיית עמלק מורה על בחי' העבודה מיראה, כי עמלק ביקש להסיר מישאל ענין היראה, וכמו שנא' (דברים כה, יח) ולא ירא אלוקים, שידמו כי העולם כהפקר הוא, ויכול האדם לעשות ככל מה שהוא חפץ ורוצה, ואינו צריך להחמיר על עצמו כי לא יתכן דין וחשבון על מעשיו. ועל כן נצטוונו (שם פסוק יט) תמחה את זכר עמלק, היינו אותו קליפה וטומאת עמלק שמבקש להסיר היראה, אלא אדרבה להחדיר בלבבנו היפוך הדברים, לידע ולזכור תמיד כי אין העולם הפקר, וכל דבר ודבר מחשבים בשמים ממעל, הן המעשים בפועל, והן מחשבה ודיבור, וכמו שאמרו חז"ל (מס' כלה, פ"ג) דאפי' שיחה קלה מגידים לאדם וצריך ליתן על כך דין וחשבון. וכשם שעל כל דבר כגדול כקמן עתיד האדם לנחול שכר, ויש בכל קיום מצוה טובה גדולה לאדם, הרי שכמו כן גם להיפך בדבר עבירה על כל דבר ישלמו בעונשים קשים ומרים. וכשמחדיר האדם ענין זה לדעתו הרי שבכך מקיים הוא ענין מצות מחיית עמלק.

זהו שאמרו בפרקי דרבי אליעזר, שכשאמר משה זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים, אמרו לו ישראל משה רבינו כתוב אחד אומר זכור את אשר עשה לך עמלק וכתוב אחד אומר זכור את יום השבת לקדשו, האיך יתקיימו שניהם, כי כאמור כל אחד מהם מורה על עבודת השי"ת בענין אחר, יום השבת מורה לעבוד את הקב"ה בבחי' אהבה, כי קדושת השבת מחדירה

ההר כנגיית לאימם, באשר רק על ידי כן יוכלו בני ישראל להתגבר על הנסיונות ולברוח מן העבירות, כי ממכות ומחללים רבים ורעים יתיירו בני אדם, ועל כן דרשו דאסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר קיימו וקיבלו קיימו למעלה מה שקיבלו למטה, והרמו שכבר מאז צפה הקב"ה למעלה מה שיקבלו בני ישראל למטה בימי אחשוורוש על ידי הסרת הטבעת, שמתוך כך ישכילו להבין ענין כפיית ההר לייראם ולהזהירם לנוס מן העבירה מחמת גודל העונש שיוטל עליהם אם ימרו פי ה'. ונמצא דהך דרשא דקיימו למעלה מה שקיבלו למטה זה גופא מפרש ענין הדבר מה שהדר קבלוה בימי אחשוורוש דקאי על ענין עבודת ה' בבחי' יראת העונש ויראת חטא וכאמור.

ויפורש המסורה, שאמרו ישראל כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע ומלכותו ברצון קיבלו עליהם, ומעתה תמה תמה אקרא מפני מה ונשמע פתגם המלך ולמאי הוצרך הקב"ה לכפות עליהם ההר כנגיית ולייראם אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו וכו', ע"ז הסמך עוד דהיינו טעמא כי ונשמע קולו בבואו אל הקודש 'ובצאתו ולא ימות', והרמו כי אף כעת בבואם להכנס יחד בכרית ה' עומדים הם במדריגה העליונה ונתדבקו והתקרבו כ"כ אל השי"ת בבחי' אהבה ובמדריגה רמה, אכן ובצאתו עתידים לבוא דורות אשר יצאו ממדריגה זו ויתרחקו הרבה מאוד מכך, שגם אז ולא ימות שלא ידחו חלילה מן הקדושה, וזהו דייקא על ידי שילוב העבודה של בחי' אהבה וכנ"ל להכיר ברוממותו נשמת האדם אשר הוא חלק אלו"ה ממעל, בד בבד עם בחי' היראה להתירא מן העבירה ולנוס ולברוח ממנו כממכוות אש, שיהיה לו לאדם יראת שמים ויראת חטא.

- שב"ק מורה על בחי' אהבה ומחיית עמלק על בחי' היראה והעבודה לשלב בין שניהם -

והנה יום השבת קודש מורה על בחי' עבודה מאהבה, כדאיתא בספה"ק בני יששכר (מאמרי השבתות, מאמר א, אות ט) בשם הרה"ק מזידיטשוב זי"ע שב"ת בגימטריא אהב"ה בכ"ל ל"ב, אהב"ה בכ"ל נפ"ש, אהב"ה בכ"ל מא"ד, עכד"ק, וכן אנו אומרים בתפילה 'כי לזרע יעקב נתתו באהבה'. והעיקר ביום

- הלימוד בפרשתן על שילוב אהבה ויראה שבנבך
 יזכה האדם לעבוד עבודת ה' בשלימות -

והנה הזית רמוזים בה ג'כ ב' בחינות הללו, דהזית
 עצמו הוא מר, כאומרם ז"ל (עירוכין דף י"ח ע"ב) אמרה
 יונה לפני הקב"ה יהיו מזונותי מרורין כזית בידך ואל
 יהיו מתוקין כדבש בידי בשר ודם, [ויעו"ש בתוס'
 דקאי על עץ הזית שהוא מר, יעו"ש], ומורה על בחי'
 הכתוב (ירמ' ב, יט) כי רע ומר עזבך את ה' אלוקיך,
 כי על כל דבר עתידים לשלם מחיר גבוה ומר עד
 מאוד, ונמצא דמורה על בחי' יראה - יראת העונש.
 מאידך מפרי הזית מפיקין שמן זית, ובעת שמעלין
 האבוקה בנר, או שמדליקין נרות חנוכה הרי אין לך
 אדם מישראל שאין לו התעוררות ואינו חש קירבה
 ודביקות בבורא ב"ה, ואף בלילות שבת מאירים נרות
 השבת ומבהיקים באורם אור הקדושה, באשר נר ה'
 נשמת אדם (משלי כ, כז), ונמצא דהשמן מורה על
 בחי' גבהות והתרוממות הנפש בחי' אהבה.

עפי"ז נבוא לביאור מקראי קודש דפרשתן,
 ובהקדם עוד מה שאמרו חז"ל (שבת דף נ"ה ע"א)
 עה"פ (יחזקאל ט, ד) ויאמר ה' אליו עבור בתוך העיר
 בתוך ירושלים והתוית תו על מצחות האנשים וגו',
 אמר רב תיו תחיה תיו תמות, ולענייננו י"ל דמורה
 על ב' המדריות והבחינות הנ"ל בעבודת השי"ת,
 דמחד ישנו בחי' תיו תחיה המורה על בחי' הכתוב
 'ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום',
 שזוכה האדם להיות דבוק בהבורא ב"ה שורש
 ומחייה החיים, ומקשר נשמתו אשר הוא חלק אלו"ה
 ממעל להקב"ה. אכן אל ידמה האדם שמאחר
 שהשיג מדריגה זו שוב יכול להיות סמוך ובטוח שלא
 יפול ולא יכשל עוד בעבירה לילך שולל אחר תאוות
 רעות, אלא תמיד בכל עת יזכור גם בחי' תיו תמות
 מורה על העבירות והחטאים, שע"ז נאמר (משלי יג,
 כא) חטאים תדרוף רעה, ואומר (יחזקאל יח, כ) דהנפש
 החוטאת היא תמות, ולא זו בלבד אלא גם בחייהם
 קרויים הרשעים מתים (ברכות דף י"ח ע"ב).

על האדם לזכור תמיד כי עתיד הוא ליתן דין
 וחשבון על כל דבר ודבר, הן על עניינים קלים, וכל
 שכן בעבירות חמורות, ועל זה אמרו חז"ל (שבת דף
 קנ"ג ע"א), תנן התם שוב יום אחד לפני מיתתך, שאלו

ומכניסה בהם בישראל קדושה עילאה לרומם
 נשמותיהם למעלה למעלה, וכדמצינו צדיקים
 שעבדו את קונם בבחי' זו מתוך התרוממות וגבהות
 הלב, ומאידך מצות מחיית עמלק מורה על עבודת
 ה' מתוך יראה, וכאותם הצדיקים שעבדו את הבורא
 ית"ש מתוך פחד אימה ויראה, והיאך איפוא יתקיימו
 שני המקראות הללו יחדיו.

וביותר י"ל עפ"י מש"כ הרמב"ן בפסוק זכור את
 יום השבת וז"ל, כי מדת זכור רמזו במצות עשה,
 והוא היוצא ממדת האהבה והוא למדת הרחמים, כי
 העושה מצות אדוניו אהוב לו ואדוניו מרחם עליו,
 ומדת שמור במצות לא תעשה, והוא למדת הדין
 ויוצא ממדת היראה, כי הנשמר מעשות דבר הרע
 בעיני אדוניו ירא אותו, עכ"ל"ק. ולזה כשאמר להם
 משה זכור את יום השבת המורה על בחי' אהבה,
 תמהו בני ישראל דכיון שנצטוו גם במחיית עמלק
 המורה על העבודה מתוך יראת העונש, היאך
 יתקיימו ב' המקראות הללו.

והשיבם משה כי באמת אין כל סתירה בין ב'
 הדברים, כי שניהם נצרכים לעבודת השי"ת,
 ואדרבה שלימות האדם בעבודת הבורא ית"ש הוא
 על ידי שילוב ב' הדברים יחדיו. והן אמת כי התכלית
 הוא לבוא לדביקות אלוקים מתוך התרוממות
 וגבהות הלב ומתוך קרבת אלוקים, להודות ולהלל
 להשי"ת שירו לו שיר חדש וזמרו לה' בשירות
 זמירות ותשבחות, אכן אל לו לאדם חלילה לרמות
 עצמו כי תמיד יוכל לעמוד במדריגה רמה זו לעבדו
 ית"ש מתוך אהבה וקירבה, ולא יאמין בעצמו אפי'
 על מחרתו של יום, אלא ישים למול עיניו את מצות
 זכור את אשר עשה לך עמלק אשר זה זכור
 להשמידו ולאבדו, ורומז על מה שעתיד הוא ליתן
 את הדין על כל דבר עבירה ופשע שעשה ופגם
 רח"ל, והקב"ה בעצמו ג"כ מקיים מצות מחיית עמלק
 לשלם למפירי בריתו והעוברים רצונו כפרי
 מעלליהם, ועל כל דבר ודבר יבואו בדין ובחשבון
 מדוקדק. ודייקא בשילוב ב' המידות הן בחי' העבודה
 מאהבה והתרוממות בשילוב בחי' היראה ואף
 היראה הפשוטה שהוא יראת העונש כאמור יוכל
 האדם להתמיד בעבודתו ולא יפול חלילה.

על בחי' יראת העונש, שיזכור האדם כי על כל מעשה ומעשה עתיד הוא ליתן את הדין, וכיון שלעולם לא תאבד נשמה ישראלית, על כן יצטרך שוב ושוב להתגלגל ולירד להאי עלמא. ומאידך מורה הזית גם על בחי' האהבה, כי 'כל המשקין מתערבים זה בזה והשמן אינו מתערב אלא עומד, כך ישראל אינם מתערבים עם העובדי כוכבים', וזה מורה על מעלתן של ישראל יותר משאר אומות העולם שהם יכולים להתעלות מעלה מעלה ללא גבול בהתקשרות והתקרבות להבורא ית"ש, ועליהם דרשו הפסוק 'יפה נוף משוש כל הארץ' שהם בבחי' כלה דכנסת ישראל כלה קרואה בנעימה, ועליהם אומר הקב"ה (שיר השירים ה, ב) אחותי רעיתי יונתי תמתי, כי אין גבול וקצבה לחיבתו ואהבתו של הקב"ה לכל אחד ואחד מישראל, וכנודע מאמר הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע, הלוואי שיהיה לי אהבה אל הצדיק הגדול ביותר, כשם שהקב"ה אוהב את הרשע הגרוע ביותר בישראל, ע"כ, כי הקב"ה הוא אוהב עמו ישראל, וקרוב ה' אל כל אחד ואחד מישראל. ומכך נלמד שלעבודתו ית"ש צריכים לב' הבחינות והמדריגות הן בחי' האהבה והן בחי' היראה, ורק על ידי כן תושלם העבודה כראוי.

- האדם נברא בב' עינים המרמזים על העבודה בבחי' אהבה ויראה -

ויפורש הכתוב (קהלת ב, יד) החכם עיניו בראשו וגו', ונודע מאמר הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע (הובא בייטב לב, פרשת נח, ד"ה אבל יובן בשנקדים; ייטב פנים, פרשת פרה, אות יא) שבחי' חכמה הוא שני הפכים בנושא אחד, כדבר הכתוב (ראה קהלת ב, ג) כיתרון האור מן החושך כן יתרון החכם מן הכסיל, והנה 'אור' הוא כינוי לנגהי ולליליא כמאמר חז"ל (פסחים דף ב' ע"א), כן יתרון החכם שכולל ב' הפכים בנושא אחד, והוא יודע להשוות ב' דברים אף המנוגדים ולשלבם יחד בעבודתו.

וזהו שרמזו הכתוב 'החכם עיניו בראשו', ונברא האדם בב' עיניים, כדי שבאחד מהם יראה גודל מעלת נשמתו, ויודה ויהלל להשי"ת בהתלהבות שלא עשני גוי ואיני כגויי הארצות הפרועים

תלמידיו את רבי אליעזר וכי אדם יודע באיזה יום ימות, אמר להם וכל שכן ישוב היום שמא ימות למחר, נמצא כל ימיו בתשובה, ע"כ. ולא ידמה האדם כי יכול הוא לילך היום אחר תאוותיו החשוכים ואין נוגה לו ולאחר זמן ישוב על כך בתשובה, כי הרבה יש לו להתיירא, באשר אנו שומעים ורואים הרבה היאך שהאדם מתהלך ברחובה של עיר, ובפתע פתאום קורה אותו אסון בתאונת דרכים וכדו', ומעתה היאך יוכל לסמוך ולבטוח כי עוד יזכה לאריכות ימים ושנים, והלא ברנע אחד קמץ יקרהו אסון. וזהו הן באופן של סכנה בעת הנסיעות בדרכים, והן על ידי מחלות קשות, כאשר האדם עומד ודומה עליו כי הכל אצלו הוא למישרין והוא בקו הבריאות, ולפתע תוקפת אותו מחלה קשה מגשוא ועומד הוא בפני שערי מוות בסכנת חיים ה". ופעמים גרוע יותר שיתייסר האדם בייסורים קשים ומרים, ועוד כהנה וכהנה מה נאמר ומה נדבר. ולזה הדרך הישרה בעבודת השי"ת הוא דייקא בשילוב ב' העניינים, הן בחי' תי"ו תחיה אהבה ודביקות בהשי"ת, והן בחי' תי"ו תמות יראת העונש ופחד מן העבירה.

וזהו שרמזו הכתוב ואתה ת' - צוה היינו שילמד לבני ישראל לשלב בצוותא חדא ב' הבחינות הרמוזות באות ת' המורה על תי"ו תחיה ותי"ו תמות, ואמר ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור, דכשמן נמי מצינו ב' עניינים אלו, אשר עצם הזית מר, ומורה על מרירות וענשים קשים ומרים בבחי' כי רע ומר עזבך, ומאידך יש בזה גם בחי' שמן זית זך המורה על התרוממות והתעלות, באשר אורה מבהיק למרחק, וכשזוכה האדם הרי שגור מצוה ותורה אור ועל ידי עסק התורה הק' יזכה לבוא לדביקות אמת וקירבה להבורא ב"ה, שישרה עליו הקב"ה אור שכינתו מלעילא.

כל ענין האמור דרשו ורמזו חז"ל בדרשותיהם בענין מה שנמשלו ישראל לזיתים, דמחד מה הזית הזה עד שהוא באילנו מגרגרין אותו ואח"כ מורידין אותו מן הזית ונחבט, ומשחובטין אותו מעלין אותו לגת ונותנין אותו במטחן ואח"כ טוחנים אותו ואח"כ מקיפין אותו בחבלים ומביאין אבנים, וכל אלו מורים

להשתמש בבחי' החכמה שמשלב ב' הפכים כאחד, מחד התרוממות הנפש וגבהות הלב בראות האדם גודל חביבות בני ישראל בעיני המקום ב"ה, ושלא יבוא לידי עצבות ומרה שחורה, ומאידך על ידי לימוד ספרי מוסר ויראה - אשר בלא זה לא יוכל האדם להיות ירא את ה' באמת, - ולא ירמה עצמו שמאחר והוא כבן מלך יכול לעשות ככל העולה על רוחו, אלא ידע ויזכור כי כל מעשיך בספר נכתבין, וענוש יענישוהו לאדם בעונשים קשים ומרים ועתיד הוא להיות נידון בגיהנום רח"ל. ורק בשילוב ב' הבחינות האהבה והיראה אז יוכלו להתחזק תמיד בעבודת השי"ת כראוי.

זקה"ק מנייטרא זי"ע (בעל ההילולא) כתב בספרו נאות דשא לבאר רמז המסורה ב"פ דרשו, דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב וגו' (ישעי' נה, ו), דרשו ה' ועוזו בקשו פניו תמיד (תהלים קה, ד), דהנה אחז"ל (ר"ה י"ח ע"א) דרשו ה' בהמצאו, אימתי אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום כיפור, דאז הם הימים הנעלים ביותר של ימות השנה, שאז מצוי השי"ת לכל אחד ואחד לקבל תפלתו ובקשתו, ובקל אפשר להדבק להשי"ת בתשובה ומעש"ט. ואמנם שפיר אפשר להמשיך כח זה גם לכל ימות השנה, וזאת על ידי לימוד התורה, זהו שרמז המסורה דרשו ה' בהמצאו, שהקב"ה ממציא עצמו אל כל יחיד, וזהו בעשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ, אך על ידי לימוד התורה שאמרו חז"ל (תמיד דף ל"ב ע"ב) כל העוסק בתורה בלילה שכינה שרויה כנגדו, וכן אמרו בזוה"ק (ויקרא דף ע"ג ע"א) קוב"ה אורייתא וישראל חד, הרי שעל ידי כן ממציא הקב"ה עצמו לכל אחד ואחד מישראל בכל זמן ועת, וזהו דרשו ה' ועוזו, הרמז לתורה כדכתיב (תהלים כט, יא) ה' עוז לעמו יתן, כי ע"י דרשו ה' ועוזו זו התורה, 'בקשו פניו תמיד', יכולים לזכות להתקרבות להקב"ה בתמידות, ודפח"ח.

ולענייננו י"ל דמורה נמי על ב' הבחינות הנ"ל, דהכתוב 'דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב' מורה על בחי' האהבה שהקב"ה קרוב לכל קוראיו והוא אוהב עמו ישראל, וצריך האדם לשלב בעבודתו הן בחי' זו, והן בחי' היראה הרמז בפסוק 'דרשו ה'

ומשוקצים, אלא בי כחר השי"ת להיות לו לעם נחלה, וזכיתי להיות בן מלך קרוב להשי"ת, ונמטע בי נשמה חלק אלו"ה ממעל, ובר כבד יתבונן בעין השניה מתוך מורא ופחד וידע שעל כל דבר ודבר יבוא איתו האלוקים במשפט. וכדוגמת ילד קטן הצועד עם אמו עלי דרך, ומבקש הוא לסטות ולירד אל המקום אשר בו נוסעים הרכבים באין דעת ותבונה, שאז תתפוס אמו בכפו בחזק ובכח ואף תכה אותו על סכלותו זו, שלא ישוב עוד לעשות כן אלא יתרחק מן הסכנה. כן נמי האדם יש להתירא ולפחד מן העבירה כי בוודאי ענוש יענש על כל דבר ודבר. ולזה יתיירא ויזהר במאוד מאוד לבל יתגבר עליו היצר הרע, כשברגע אחד יכול לבלבל דעתו ושכלו עד שעיי"כ יאבד עצמו מכל העולמות, ויכיר בשפלות עצמו כי באם לא יתיירא מן העבירה ומיצר הרע הריהו כבהמה וכגויי הארצות, ולא יוכל לדעת עד איזה מקום יכול ליפול ולבא שמה רח"ל. והחכם הוא בעבודתו משלב בחי' אהבה ובחי' יראה יחדיו ומשתמש בב' עיניו בעבודת הבורא ית"ש.

ולזה דרשו חז"ל במדרש בפרשתן והסמיכו הפסוק 'הנך יפה רעייתי הנך יפה עיניך יונים', רומז לבחי' החכם שעניו בראשו, ויודע להביט בב' עיניו הן גבהות ורוממות נשמתו, והן שלא לשכוח ולהסיר מעל לוח לבו גודל יראת העונש ופחד הדין והמשפט, לידע שאין דבר שנעלם מלפני כסא כבודו, והכל צפוי וגלוי וידוע לפניו ית"ש, ועל כל דבר יבואו עמו בחשבון מדוקדק.

וזאת תהיה תורת המסורה ג' דסמיכו, שבא לרמז הענין מה שהורה הקב"ה ללמד לבני ישראל בפרשתא הדין, ואמר ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך בתית למאור והורה כאמור שלעבודת הבורא ית"ש צריך לב' העניינים הרמוזים בשמן זית זך, ודייקא באופן כזה ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך, אשר בו מצינו כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו בשלום ובמישור הלך איתי ורכים השיב מעון (מלאכי ב, ו-ז), ואהרן הכהן הוא עשה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים וקירבם והחזירם אליו ית"ש על ידי שהשתמש בב' בחינות הללו, וזהו ואתה תדבר אל כל 'חכמי' לב היינו

על דבר זה מסוגלים ימי הפורים, אשר הימים האלו נזכרים ונעשים בכל דו"ר ודו"ר (אסתר ט, כח), רמז לד' רבתי ור' רבתי, המורים ג"כ על ב' הבחינות, שנזכה לעבדו הן בבחי' התרוממות קירבה וחיבה להשי"ת, והן בענין של שברון הלב ופחד ומורא ויראת הדין, ונשלב כראוי ב' הדברים יחדיו לעבודתו ית"ש.

וזהו פירש דבר בקשתינו בברכת אהבה רבה 'והאר עינינו בתורתך' היינו בחי' ב' העינים המורים כאמור על בחי' האהבה והיראה, 'ודבק לבנו במצוותיך ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך', ונוכל לעבדו בשלימות כראוי בב' המדרגות. יהי ה' אלוקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו להטות לבבנו אליו ללכת בכל דרכיו, היינו ב' הדרכים האהבה והיראה, ולא נטעה חלילה לא לילך רק בצד זה ולא באיך גיסא, אלא נשכיל לשלב האהבה והיראה כאחד.

יתן השי"ת לכל בני ישראל משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, כי כלל ישראל כולם המה בבחי' עני ואביון בכל העניינים ברוחניות ובגשמיות בגוף ובנפש, ואין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, ובפרט במצב בדור הזה אשר מעולם לא היה עוד מצב כזה בבני ישראל, אשר כולם המה כעניים ודלים ברוחניות ושבורים ולחוצים בגשמיות, ורק הבורא ב"ה הוא הוא שיכול להושיענו ולעזרנו, ובוודאי יעמוד להושיע לכל בני ישראל. וביותר מסוגלים ימי הפורים שהקב"ה משפיע ונותן לכל בני ישראל כל מבוקשם, ובימים אלו יכול כל אחד למלא לעצמו אורות מלאים בשפע ברכת ה' ברוחניות ובגשמיות בגוף ובנפש בכל מחסורו אשר יחסר לו.

ירחם השי"ת על כלל ישראל וימשכו עלינו זמנים ומועדים שמחים, ולכל בני ישראל היה אור במושבותם, שישרור האורה והשמחה בכל בתי ישראל. ויריק השי"ת ישועות משמי שמי מרום בבני חיי ומזוני רויחי, רפואות וישועות, וישלח רפואה שלימה מן השמים לכל אלו הצריכים לרפואה, בד בבד עם ישועה רוחנית אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו במהרה לאורו, ונגאל בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

ועוזו המורה על בחי' עוז ותוקף מדת הדין, כשרק על ידי כן יוכל כאמור לעבוד את השי"ת בתמימות.

- דברי הכנה לקראת ימי הפורים הבעל"ש -

וזהו ענין ימי הפורים, וכפי שראו אצל צדיקי אמת היאך שהיה נראה האי יומא רבא בצילם, שמחד היה שורר על צורת קדשם שמחה עילאה וגדולה בבחי' גבהות הלב והתרוממות הנפש, ומאידך היה משוך עליהם יראה עילאה ופחד נורא. הן בעת התפילה ביום הפורים והן בעת קריאת המגילה, שהיה הכל מתוך יראה גדולה ופחד עילאי והיו שופכים שיחם וליבם בדמעות שלישי בבקשה מלפני הבורא ב"ה כאשר כל הפושט יד נותנים לו. כשבדבר זה גופא קיימו מצות מחיית עמלק שביקש כאמור לבטל בחי' היראה, לפזז ולרקד מתוך שכרות והוללות רח"ל. ומה שאמרו חז"ל (מגילה דף ז' ע"ב) מיחייב איניש לבסומי בפוריא וכו', הוא רק כשעלידי כן ישלב האדם בחי' עבדו את ה' בשמחה בזה בד בבד פחד ומורא מהשי"ת, וכדמצינו כבר בזוה"ק (ח"ג, פר' אחרי, דף נ"ו ע"א) שהקשו דהנה כתיב (תהלים ק, ב) עבדו את ה' בשמחה, וכתיב (שם ב, יא) עבדו את ה' ביראה וגו', דהני קראי קשיין אהרדי, דאי איכא יראה ליכא שמחה, ואי איכא שמחה ליכא יראה, כי כשהאדם מלא יראה ורעדה מהדר ה' שוב אין שייך אצלו ענין השמחה, ובשעה שהאדם בשמחה שוב לא תבוא אליו היראה, יעו"ש. ולזכות לשילוב ב' הבחינות כראוי לא יזכה האדם לכך זולת על ידי הלימוד בספרי יראה וספרי חסידות, שאז יזכה לקבל על עצמו עול מלכות שמים כראוי.

והנה נודע ד'יד' מורה על ב' הבחינות הן בחי' אהבה והן בחי' יראה, וכדאיתא בזוה"ק (ראה תיקו"ו, תיקון ד, דף ט' ע"א) יד הגדולה ויד החזקה ויד הרמה, יד הגדולה הוא חסד, יד החזקה גבורה, ולזה צריך האדם לבקש בהאי יומא בבחי' 'כל הפושט יד נותנים לו', והיינו שמחד אזכה ויהיה לי לכה"פ נקודה של אהבת ה', אל תשליכני מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממני, ובד בבד בקשתי שיחונן אותי ביראת שמים ויעזרני שאתיירא ואפחד מאתו ית"ש ויטהר לבנו לעבדו באמת.

יום ראשון פר' תשא ט' אדר

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה אברהם משה נ"י בן הרב יהושע גוטליב מב"ב מטובי סופרי המלך (ב"ר אריה זנויל מב"ב), להבחור הבר מצוה מרדכי צבי נ"י בן הר"ר דוד יצחק גרוסברגר מירושלים (בה"ר יהושע מירושלים), להבחור הבר מצוה דוד דוב נ"י בן הרה"ח ר' שלמה יהודה וינגרטן מביתר עילית, ולהבחור הבר מצוה יחזקאל מאיר נ"י בן הרה"ח ר' יואל פיליפ מב"ב. והדליק מרן שליט"א ב' נרות לרגל היארצייט של זקה"ק מנייטרא זי"ע. אחר התפילה הגישו לחיים ומזונות למתפללי המנין לרגל היארצייט.

אחר התפילה נערך שמחת הברית לבן הר"ר מרדכי שבתי גולדשטיין מפעיה"ק (ב"ר פסח ז"ל, וחתן להבחל"ח ר' שלמה זלמן וורובל מפעיה"ק).

בערב קיבל מרן שליט"א קהל.

החלה המגבית השנתית של מרכז שמחם, ולקראת תחילת המגבית בארה"ק שתגיע לשיאה בשביעי של פסח הבעל"ט, יום קריעת ים סוף. מרן שליט"א עבר על רשימת הנדיבים מחו"ל שהשתתפו במגבית והביע את שביעות רצון קדשו מההצלחה המרובה והתעניין עוד בכל הפרטים אודות המגבית, וכן בירך מברכות קדשו על כל הנדיבים בעבר ובעתיד בברכת סיעתא דשמיא לרוב.

יום שלישי פר' תשא י"א אדר

אחר התפילה נערכו שמחות הברית לבן הר"ר יקותיאל יהודה הלברשטאם מקרית צאנז טבריה - נכד רבוה"ק (בה"ר יעקב מירושלים), לבן הר"ר אריה גולדשטיין מפעיה"ק, ולבן הרב יקותיאל יהודה בורד מקרית צאנז טבריה (ב"ר נפתלי יחזקאל מפעיה"ק, וח"ר אברהם מרדכי שכטר מפעיה"ק).

בערב קיבל מרן שליט"א קהל.

יום רביעי פר' תשא י"ב אדר

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה מרדכי אהרן נ"י בן הרה"ג רבי שלמה שווארץ שליט"א רב ביהכנ"ס הכללי בקטמון ירושלים (בן הגה"צ הגר"ח זצ"ל).

יום שני פר' תשא י' אדר

בערב נכנסו לקו"פ הרה"ג ר' אשר ישעי' מוטצען שליט"א דומו"צ לדיני ממונות פעיה"ק ורב מרכז שמחם דחסידי צאנז, יחד עם יו"ר מרכז 'שמחם' הר"ר ישראל חיים בלומנטל הי"ו, לאחר שובם מארה"ב שם

ברכת מזלאת טבת וגדיא יאה

ברגשי גל ושמחה נביע ברכותינו קדם האגר"ך המופלג, ברוך הכשרון ואוצר סגולה, ידיו לו רב בתורה ובחסידות, לשונו עט סופר מהיר, מחשובי סופרי המלך לעריפת דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א המעלה עלי גיל את שיחות הקודש בקודש פנימה בטוב טעם ודעת

הרב בנש"ק אריה ליבוש שמרלר שליט"א

עיה"ק ירושלים תוב"א

לרגל יום שמחתן

שמחת הכנס בנו כמר א'למלך ישכר דוב נ"י

לנעם עול תורה ומצוות במזל טוב ובשעשומ"צ

ויהי, אך שישון ושמחה ישמע לעד במעונו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה ממנו ומכל יוצ"ה, לגדלם לתורה לחופה ולמעש"מ, מתוך רוב שפע ונחת דקדושה, ושפע רב לעלמי עולמא, אך טוב וחסד ישרור באהלו כל הימים.

המברכים בכל לב

חברי מכון "עץ החיים" - מערכת "בצילא דמהימנותא"

בחצרות קדשינו

"כל מה שהובטח ונאמר על שולחן זה - שיתקיים" המונים כבר הצטרפו לשאוב ממעיני הישועה של רבותינו הקדושים, לקראת השולחן הטהור של שושן פורים של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

ביום ראשון הקרוב, שושן פורים, צפויים המונים מאנשי שלומנו להשתתף בישועות טיש שייערך על ידי כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א.

בחצרות קדשינו נהוגה מקדמת דנא תקנת מרן 'הדברי חיים' ז"ע ואחריו בקודש כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק ז"ע ויבדלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א, לערוך את המגבית קודש לטובת קמחא דפסחא' שע"י קהילתנו הק' בעת עריכת השולחן הטהור ביום הנשגב 'שושן פורים' ובו קנו הקהל ישועות לברכה והצלחה וכל מילי דמיטב, ורבים ראו ישועות פלאיות! רבותינו הקדושים ששימשו כמארי-דאתרא במקומות מגוריהם, חשו אחריות על בני העיר ומכרו ישועות פשוטן כמשמען לכל מי שהתחייב בטיש זה לתת עבור קמחא דפסחא לצרכי העיר.

מרן שליט"א נוהג לומר ש"בצאנז ידעו כי תמיד שושן פורים גדול יותר מפורים עצמו", ועל פי המקובל בחצר קדשנו, כבר למעלה ממאתיים שנה שמעיין של ישועות נובע מבית מדרשם של רבותינו הקדושים בשולחנות הטהורים של שושן פורים. ידוע במיוחד גודל הפלא של השולחן הטהור הזה, אשר נמשך כמעט יממה שלמה אצל מרן הדברי חיים ז"ע.

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק ז"ע התבטא בקדשו על השוה"ט בשושן פורים: "שכל אשר הובטח ונאמר על שולחן זה שיתקיים!". חסידים רבים יודעים כי טיש קדוש זה, מקורו מסוד כבשונו של עולם. באחת השנים האחרונות, כאשר כבר לא נערכה מכירה זו, עלה המשמש בקודש וערך את המכירה, וכ"ק מרן אדמו"ר ז"ע לא הגיב בכל מהלך המכירה, אך לאחר ברכת המזון אמר, "נ'ל בזה שאמרנו כעת 'ועל שולחן זה שאכלנו עליו', שכל אשר הובטח ונאמר על שולחן זה שיתקיים!". פעם אף התבטא ואמר: "יש לי כיס מלא זכרים..."

המוקד המרכזי פעיל 24 שעות ביממה - 09-8613253. הנותנים 240 ש"ע עבור ק"ג מצות, יזכה להיכנס אל קוויטל הישועות בשולחן הטהור של שושן פורים. הנותנים 360 ש"ע נכנסים גם ל-3 הגרלות של 3,500 ש"ע (כל הגרלה) עבור צרכי החג בהרחבה בחנויות המובחרות. הנותנים 1800 ש"ע גם להיכלל במי שברך הנאמר במקהלות עם רב בעת השוה"ט אצל כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א.

מי לא נפקד כהיום הזה? החכם עיניו בראשו לבוא ולהיפקד בדבר ישועה ורחמים ולקנות ישועה בס"ד בכוח רבותינו הקדושים!

בס"ד

יום נבית ה'

פרנס יום בכוללי הש"ס
שותפות קודש במאות תלמידי חכמים מופלגים ברחבי ארה"ק

ח' אדר

שותף בלימוד בבית ה'

הרה"ח ר' **חיים אלעזר שטרובל** הי"ו - קרית צאנז
לעיני חמיו הרה"ח ר' **רפאל שרגא פייבל**
ב"ר דוב בער **ליפשיץ** ז"ל
מלביע בשם טוב ח' אדר א' תשפ"ד

ח' אדר

שותף בלימוד בבית ה'

הרה"ח ר' **ישראל לצטר** הי"ו - קרית צאנז
לזכות עילוי נשמת אמו
מרת **חיה** ב"ר שלמה **לצטר** ע"ה
מלביע ח' אדר ב' תשל"ג

י' אדר

שותף בלימוד בבית ה'

הרה"ח ר' **משה אליעזר בינדר** הי"ו - בית שמש
לזכות שמחת נישואי הבת הכלה תחי'
עב"ג הבה"ח החתן **יהודה משולם** שי'
בשעה טובה ומצלחת ובמזל טוב

ט"ז אדר

שותף בלימוד בבית ה'

נובד בהערכה רבה לעמלי התורה לזכות עילוי נשמת
האשה החשובה מרת **יהודית טויבא** ע"ה
ב"ר נח **ראזנבער**
מלביע ט"ז אדר א' תש"ס

"ותלמוד תורה כנגד כולם" ובוודאי שלזכות וחשיבות מרובה היא לרכוש זכות שותפות לפחות ליום אחד! של לימוד בכוללי הש"ס. כדברי השי"ת הבורח בתורה לוד המלך (שבת ל) כי טוב יום בחצריך מאלף, טוב לי יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה, מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח.

לימוד וחינה כל הש"ס
מקורו של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א
בשיתוף עם כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

לתרומות והנצחות: הר"ר שמואל בורד - 054-8441601

**שבת התאחדות והתעלות לתמידי
ישיבה"ק דברי יציב בחיפה
לרגל סיום ימי השובבי"ם**

התרגשות גדולה פשטה בקרב תלמידי ישיבה"ק דברי יציב בחיפה, עם היוודע דבר הבשורה המרנינה, כי יזכו בפר' תצוה – זכור, לשבות בצוותא חדא, לשבת של התעלות במושב בית העמק, כהוקרה ותגמול על התעלותם והתרוממתם במשך ימי השובבי"ם העעל"ט, השתתפות בהוצאות השבת מצד בחורי הישיבה היה נמוך מאוד, עקב כך שנקבע על פי סך נקודות שצבר כל בחור במבצע שובבי"ם שנערך בישיבה, כשאת יתרת הסכום העצום גייסה הנהלת הישיבה למען הבחורים במאמצים מרובים.

תוכנית השבת נפתחה עם "יום עיון" מושקע, בתחילתו פתח המנה"ר בדברי פתיחה בטוטו"ד ובמתק לשונו, כשלאחמ"כ נערך מעמד מכירת הכיבודים בהיכל ישיבה"ק, בו נמכרו העליות והזמירות לכל המרבה במחיר בעד שעות רציפות בתענ"ד, שנלמדו במהלך השובבי"ם העעל"ט, וכן בעד הנקודות שצברו הבחורים במבצע שובבי"ם שנערך בישיבה, מה מרנין היה המחזה, בחורים שעמלו בתורה ביגיעה יומם וליל, הצטרפו לחבורות – חבורות בחורים שהתחרו ביניהם על זכות רכישת הכיבודים, והעליות, באלפי שעות ונקודות, לצוות הרוחני והגשמי כהערכה על מסירותם במשך השנה לתמידי הישיבה, וכן לבחורים שונים. לאחמ"כ נשא דברים מרא דאתרא הרה"ג רבי נחום זיון שליט"א רב קרית אליהו חיפה, שהרחיב במתק לשונו בטעם "מחייית מעשה עמלק", לאחמ"כ מסר המנה"ר הרצאה מיוחדת בנושאי רגשי האדם וההתגברות עליהם, כמו"כ הרחיב על חוב האדם להשוות בין הכעס לשמחה להבחין שיהיה על אותו שוויון, בהפסקה בינהן הוגש ארוחת ערב מושקעת בחצר הישיבה מכלים וכלים שונים, לאחמ"כ נערך חבורה מרוממת עפ פמ"מ המחנך הרה"ח פינחס ברייער

שליט"א, בדבריו הרחיב במעלת השמחה וקנינה משולב בפרפראות לרגל ימי הפורים הבעל"ט.

לקראת שבת לכו ונלכה ביום שישי השכם בבוקר התקיים סדר לרפואת המשב"ק הרה"ח יצחק אייזיק מאיר בן לאה לרפ"ש כשמתן שכרה בצידה ניתן לבחורים, לאחריו התפללו שחרית בהתרוממות עילאה, לאחריו יצאו האוטובוסים אל עבר "בית העמק" בו התקיימה השבת התאחדות. בשעות הצהריים הגיעו בחורי הישיבה אל הקמפוס המפואר והמרווח, שם התקבלו בחדרים גדולים ומרויחים בכל חדר הונחו ערכות מושקעות שהכילו סידור, וחומש, ויוצרות וספרי חסידות, ביטאון לעילא שיצא מיוחד לכבוד השבת ע"י בחורי הישיבה, והושקעו בו בטוב טעם סיכום ארוך מימי השובבי"ם הנעלים, וכן "ראיון העשור" סיכום מעשר שנות הישיבה ע"י המנה"ר וע"י המנהלים הגשמיים, ועוד אנשים שזכו להקיימה, וכן בו סוכם שיגשוג הישיבה ופריחתה, וכן מאמר פורמי לרגל הפורים הבעל"ט, ניכר היה שהושקעו בו דמים מרובים. לאחר התארגנות קלה פנו כולם ל"אוהל הטועמיה" בו הוגש בהרחבה טועמיה. זמן רב לפני שבת כבר נראו הבחורים שהתפרסו בבית מדרש לסדר לימוד, שוקדים על תלמודם.

ליל שבת קודש תפילת ליל שבת קודש עבר בהתרוממות עילאית, לפני קבלת שבת פתח המג"ש הרה"ג אליהו נתן הלוי פולק שליט"א בדברי פתיחה בגודל שבת זו פרשת זכור, לאחמ"כ התפללו קבלת שבת, ניגש אחד מחשובי הבחורים ני"ו בליווי "קאפעלע" ע"י כמה מתלמידי הישיבה. סעודת ליל שבת נערכה בשפע של מטעמים לכבוד שבת בכל מקום הונח זמירות שבת מפואר כיאה לשולחן שבת, פתח בדבריו מורנו המנה"ר שליט"א, ונתן שבח והודיה להשי"ת שהחיינו והגיענו לזמן הזה להוקיר ולהעריך את תלמידי הישיבה ששקדו על תלמודם במשך ימי השובבי"ם, במהלך הסעודה נשאו דברים כמה מחשובי תלמידי הישיבה

חצר הקודש צאנו

קרית צאנו נתניה

כסא דברכתא

ברכת מזלא טבא וגדיא יאה שלוחה בזה, קדם האי גברא יקרא, משנתו רב ונקי, מורה ודאין, צנא מלא ספרא, מרביץ תורה והוראה, ערוגת הבושם, ה"ה

הרה"ג רבי **יצחק יונג שליט"א**

דומ"צ קהלתנו הק' בלונדון

לרגל השמחה השרויה במעונו שמחת נישואי בתו הכלה תחי' במזל טוב ובשעטומ"צ

וגברכת מזל טוב לארניו

הרה"ג רבי **פנחס יונג שליט"א**

מחשובי מרביצי התורה במאנסי

ברכותינו שגורות בזה מקרב הלב, כי יזכה לראות דורות ישרים ומבורכים,

מתוך נחת שפע והרחבת הדעת, מתוך סיד"ש ושובע שמחות עד ביאת ינון בב"א

הנהלה

אף היא מושקעת למען הבחורים, במהלך הסעודה פנה מנהל הישיבה הר"ר צבי אלימלך לוינשטיין הי"ו בבקשה מאת תלמידי הישיבה שירתמו לפעול ולהתרים את אנ"ש לטובת הישיבה בימי הפורים, ואף הרחיב לפרט את הוצאות המרובות של נשיאת הישיבה והמסירות למען הבחורים, הבחורים שבו מהשבת המרוממת עמוסים ומלאים רשמים ומלא הדרכה שנשמעו במהלך השבת.

כאן המקום להודות להוקיר ולהעריך את המנה"ר הרה"ג ר' צבי אלימלך לייפער שליט"א, על כל השקעתו משך כל השנה, במיוחד עכשיו בימי השובבי"ם, ועל כולנה לקראת השבת ובמהלכה. כמו"כ למנהלי המוסדות והישיבה הרה"ח ר' יוסל שנק, הר"ר צבי אלימלך לוינשטיין, והר"ר חיים שלמה לוי, ואיתם מזכיר הישיבה המסור הרה"ח יוסל שכטר הי"ו, שגרתמים כל השנה, ובמיוחד עתה שנטלו על עצמם הרבה מהוצאות השבת, למען לא יחסר מאומה.

ביוזמת מרכז 'שמחם' דחסידי צאנז

לראשונה בחצר קדשנו: יום עיון מאלף ועוצמתי של התרוממות רוחנית והעצמה אישית לבחורי אנ"ש משיעור ד' ומעלה

התרגשות שיא לקראת יום עיון מיוחד במינו שיתקיים ביום חמישי, ערב כ"א באדר, לציון הילולת הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק ז"ע. מרכז 'שמחם' דחסידי

שהיטיבו לדרוש לכבוד השבת, אף נשאו דברים המג"ש הרה"ג ר' יהודה לנדאו שליט"א, והמשיגים הרה"ג ר' אליהו שימון שליט"א, והרה"ח מאיר מזרחי שליט"א. במשך זמן הסעודה שרו שירי שב"ק, ואף התעלו טפחיים מעל הקרקע ברקידה לכבוד שבת קודש במשך שעות ארוכות, לאחריה נערך "באטע" מרומם ע"י המנה"ר שליט"א, שוררו ניגוני כיסופין וערגה להשי"ת והסתיים בשעה קרוב לארבע לפנות בוקר.

יום שבת קודש שעות מספר לפני תחילת התפילה עסקו הבחורים בלימוד התורה, והתפילה עברה בהתרוממות עילאה. לפני קריאת התורה נערך סדר מיוחד "סיום כמה פעמים מסכת מגילה" וחולקו דפי גמרא לכל אחד, וכל אחד מחפש את החברותא ומתיישב ללמוד את הדף, מה נעלה היה המחזה כשכלל הבחורים מצטרפים לסדר באחדות עילאה, קריאת התורה ומוסף אף הם עברו בהתרוממות עילאה, סעודת יום השבת "כך מעשהו בשנית" ערוך בטוב מאכלי שבת, במהלך הסעודה דרש הרה"ג יהודה לייב שטמר שליט"א משגיח בישיבה"ק, וכן נשאו דברים כמה מבחורי הישיבה נ"ו, שעה קצרה לאחמ"כ נתאספו למנחה וסעודה שלישית ברוב כיסופין וערגה, כשהמנה"ר שליט"א פותח בדברי הדרכה לתלמידי הישיבה, ושוררו ניגוני התעוררות, שנמשכו שעה ארוכה לאחר יציאת השבת.

צאת השבת לאחר תפילת מעריב והבדלה פנו הבחורים לארגן את חפציהם ולהשאיר את המקום מסודר כראוי וכנכון, לאחמ"כ נערכה סעודת מלוה מלכה

להפריח את שממת המקום. לביקור מיוחד זכו הלומדים כשהרה"ג ר' מאיר משולם הלברשטאם שליט"א בן כ"ק מרן שליט"א הגיע עם מנהל כוללי הש"ס הר"ר שמואל בורד לסייר בין הלומדים ולראות בהתרחבות גבולות הקדושה בארה"ק, הגבאים סיפרו להגרמ"מ שליט"א על השמחה המרובה שנוסף להם בהקמת מקום תורה כראוי, וציינו בהתפעלות שבארון הקודש נמצא ספר תורה מיוחד עתיק שעלה לארץ מפולין שניתן לכ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בשנים הראשונות שהיה בקרית צאנז נתניה לרקוד עמו בשמחת תורה, ויתכן שזכות זו עמדה להם שקבוצה חשובה מכוללי הש"ס יהיו אורחים קבועים בבית מדרשם.

בכוללי הש"ס ישנם כהיום למעלה ממאתיים אברכים בני עליה מכל ערי ארץ הקודש, הלומדים בשלש מסלולים מקבילים, מסלול של לימוד הש"ס, תכנית של שבעים דף של גמרא רש"י ותוס' לחודש, כשבכל שלשה חודשים נערכת חזרה על 210 דפים גפ"ת, מסלול שני של הוראה, לימוד לפי הסדר כל הארבעה טורים ושלחן ערוך, ומסלול נוסף ידיעת הש"ס - 50 דף לחודש. המבחנים נערכים בשמונה מוקדים בארץ בקרית צאנז נתניה בירושלים ב"ב ביתר ובקרית צאנז טבריה חיפה אלעד ובעיר מאנסי שבניו יורק.

המונים מממשים שוברי הנחה ענקיים ברשת 'ברודווי' מטעם מרכז 'שמחם' דחסידי צאנז, ומופתעים לקבל הנחה נוספת של 5% אותה ניתן לממש עד ראש חודש
מאות מאנשי שלומנו מממשים בימים אלו את שוברי ההנחה הגדולים של רשת 'ברודווי' המחולקים על ידי מרכז 'שמחם' כאות הוקרה לאנשי שלומנו בכל אתר ואתר. "בכל יום אנחנו מקבלים טלפונים מאנשי שלומנו ושומעים על ההנחות הגדולות שמקלות על צרכי החג",

צאנז מזמין את כלל בחורי אנ"ש בגילאי שיעור ד' ומעלה ליום עיון עוצמתי ומרתק בנושא "שנראה מעלת חברנו". הכינוס המרומם יתקיים במשכן האירועים 'תורה ושלו' רח' מיכאל הלפרין 4 בנתניה, החל מהשעה 17:30. הערב יכלול תכנית עשירה ומגוונת, שיחות חיזוק, פאנל שדכנים, שיחת הכנה לקראת ההילולא, מעמד הדלקת נרות, וסעודת הילולא כיד המלך.

יום העיון שיתקיים בעז"ה בראשות ההנהלה הרוחנית של ישיבתנו הק' יהיה גדוש בתוכן איכותי ומרתק שיעניקו כלים מלאי תועלת לבחורים החשובים. פרטים נוספים אודות הכינוס והתכנייה העשירה, יתפרסמו אי"ה במהלך השבוע הקרוב.

סניף חדש הוקם בס"ד בכוללי הש"ס

במסגרת התרחבות המוסד הנאדר בקודש כוללי הש"ס, נוסף בסייעתא דשמיא בחודש האחרון סניף חדש במושב חבצלת השרון השוכנת צפונית לנתניה. קבוצת אברכים ת"ח מופלגים מקרית צאנז יוצאת כל בוקר עם הסעה מאורגנת לבית הכנסת האשכנזי שבמושב שם מסודר להם מקום נאה ומרחיב דעת ללימוד בשקידה בתורה הק' שיוכלו להתעלות בלימוד וידיעת כל התורה ש"ס ופוסקים כשאיפתם הטהורה.

בברכת הקודש כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א סודר ע"י הנהלת כוללי הש"ס האפשרות לעמלי התורה להתעלות במנוחת הנפש ולהרחיב גבולות הקדושה, האברכים מציינים בשמחה וסיפוק רב את התועלת המרובה שמפיקים משעות רצופות של לימוד התורה במקום שמייוחד רק ללימוד באווירה פסטורלית ומיוחדת. אנשי חיל אוהבי תורה מהמושב שרוב תושביו אינם עדיין שומרי תו"צ הקימו מקום תורה זה, ובקשו שעמלי התורה בכוללי הש"ס יבואו להוסיף ולהרבות תורה

חצר הקודש צאנז

קרית צאנז נתניה

ברכת מזל טוב

ברכות נאמנות למזל טוב, שגורות בזה קדם ידידינו היקר מזהב ומפז, האבר"ך המוכשר, צנמ"ס, חוב"ט, מוכתר בכל מדה נכונה, שמו מפארים בהילולים, אהוב חביב, נחמד ונעים, די לו רב בתורה ובחסידות, דולה ומשקה מתורת רבוה"ק, עט סופר מהיר

הרב בוש"ק אריה ליבוש שמרלר שליט"א

מראשי מכון עץ החיים - מערכת בצילא דמהימנותא ומראשי עורכי מכון שפע חיים

לרגל השמחה השרויה במעונו במזל טוב ובשעטומ"צ

שמחת הכנס בנו כמר אלימלך ישכר דוב נ"י

לנועם עול תורה ומצוות

ובגרכת מזל טוב לטבים הדוגלים

הרה"צ רבי יצחק שלום שיינפלד שליט"א

הגאון רבי יעקב ישראל שמרלר שליט"א

מקאסאן ירושלים

ראש הכוללים במרכז התורה

יה"ר שאך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים, ויזכה לרוות ממנו ומכל יו"ח רוב נחת דקדושה מתוך הרחבת הדעת סיד"ש מרובה ושובע שמחות עד ביאת ינון בב"א

ברבר. ישיב"ק שפע חיים אלעד - הרב משה ויזל. ישיב"ק שפע חיים ביתר - הרב ירמיהו שמעון לוינשטיין.

המונים מכל העולם מצטרפים למגבית 'די תפילה פון די רעבעצן' של ארגון נשי צאנז 'סימן ברכה'

המגבית השנתית של ארגון נשי צאנז 'סימן ברכה', די תפילה פון די רעבעצן, נמצאת בעיצומה. משפחות רבות מהארץ ומהעולם נרשמות לזכות עולמית על ידי רישום שמותיהן בקוויטל המיוחד של הרבנית הצדקנית תליט"א. לקראת יארצייט החמישי של אמה-של-מלכות, די רעבעצן ע"ה, ממשיכים בארגון נשי צאנז 'סימן ברכה' להרחיב את פעילותם, זאת בעקבות רצונה של הרבנית הצדקנית תליט"א לתת תנופה למעגלי העזרה והסיוע של הארגון.

ארגון נשי צאנז משקיע במגוון פעולות למען נשות ישראל, ביניהן חלוקת נדוניות, ארוחות צהריים בערב פסח, כנסים שנתיים, הוצאה לאור של מגזין צמרת, עזרה לילדות, מועדון לגמלאיות ועוד. הארגון מתכנן להרחיב את פעילותו ולייסד תחומים חדשים כמו הענקת ימים בבתי החלמה, משחקיות לילדים ועוזרות בית בערבי פסחים.

בארגון נשי צאנז קוראים לכל בית בצאנז לחתום על שותפות קבועה כדי לבסס את הרחבת הנתניה והחסד. תמורת 36 ₪ בחודש ניתן לרשום שם אחד בקוויטל המקודש, תמורת 52 ₪ בחודש ניתן לרשום 2 שמות + שי מיוחד, ותמורת 72 ₪ בחודש ניתן לרשום את כל שמות בני הבית + שי ייחודי.

מערך התרומה פעיל בימים אלו, וניתן לצלצל אל המוקד בטל': 09-372-9000, שלוחה 8, ולהצטרף אל מפעל חייהן של הרבניות הצדקניות. ניתן גם לתרום דרך מערכת קהילות, קוד קופה 42106.

נוסף על כך, בתרומה חד פעמית של 1,000 דולר ניתן יהיה לזכות ולהיכנס אל 'ספר הזהב' - הקוויטל המיוחד שבו יקרא כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א בבואו אל

אומר מוה"ר ישראל חיים בלומנטל, מנהל מרכז 'שמחם', "אנחנו מלאי סיפוק על כך שיכולים אנו לסייע לאנ"ש בעניין זה, לאות הוקרה והערכה על עמידתם לימינו במגבית השנתית שתגיע לשיאה בשביעי של פסח, אז ייערכו המעמדים 'כפליים לתושייה', מעמדי הגאולה המרטיטים שרבים ראו בהם כבר ישועות ע"י תמיכה במרכז שמחם, כאשר הקוויטל מוגש לידי מרן שליט"א בעת רצון של פתיחת ארון הקודש, וכן אברכים חשובים לומדים במשך כל אותו הלילה לזכותם. להלן מוקדי החלוקה של השוברים:

אלעד - הר"ר מאיר נפתלי צבי בינדר. **אשדוד** - הר"ר שלום ויינברגר. **ביתר** - ביהמ"ד שכונת הגפן הר"ר שמעון בלוק, ביהמ"ד שכונת התמר הר"ר שלמה יהודה וינגרטן, ביהמ"ד שכונת האתרוג הר"ר נחמן ויינברגר. **בית שמש** - ביהמ"ד רמה ב' הר"ר שמעון דוב בלומנטל, ביהמ"ד רמה ד' הר"ר משה אריה שימון. **בני ברק** - ביהמ"ד ר' יהודה הלוי הר"ר שמואל בלומנטל, ביהמ"ד רב אשי הר"ר מנחם משה מאשינסקי, ביהמ"ד רמת אלחנן הר"ר יוסף ויספיש. **ברכפלד** - הר"ר ישעיה קליין. **חיפה** - הר"ר יעקב מילר. **ירושלים** - ביהמ"ד הגדול ק"צ הר"ר יעקב אליאס, ביהמ"ד היכל צבי הר"ר אברהם יצחק איימר. **פתח תקווה** - הר"ר דוד ארנברג. **צפת** - הר"ר יצחק אייזיק גרינשטיין. **ק"צ טבריה** - הר"ר אברהם אבא אייזנבאך, הר"ר משה אלעזר דיקשטיין. **ק"צ נתניה** - הר"ר יהושע ליפשיץ, הר"ר נתן נטע ויינגרטן, הר"ר יעקב המרמן, וכן במשרדי שמחם רח' החוזה מלובלין 26.

נציגים בישיבות הק': **ישיבת היכל התורה ק"צ נתניה** - הרב משה דוד שר. **ישי"ג דברי חיים ק"צ נתניה** - הרב דוב בער ישראלי. **ישיב"ג דברי יציב חיפה** - הרב שמואל ישראלי. **ישיב"ק דברי חיים ק"צ נתניה** - הרב אברהם אבא שמרלר. **ישיב"ק שפע חיים ב"ב** - הרב יוסף שלמה קלוגר. **ישיב"ק שפע חיים ירושלים** - הרב יחזקאל

חצר הקודש צאנז

קרית צאנז נתניה

כסא דברכתא

ברכת מזלא טבא וגדיא יאה שלוחה בזה, קדם האי גברא יקירא ושפירא, נודע בשערים לשם ולתהלה, נדיב ונכבד ומאוד נעלה, ידו פתוחה ולבו ער לכל דבר שבקדושה, אציל הרוח ועדין הנפש, תומך נלהב לרשת מוסדותינו הק'

הר"ר יונה מורגנשטרן הי"ו

אב"י בליקווד

ולאביו האי גברא רבא, נודע בשערים לשם ולתהלה, ותיק ועושה חסד, איש אמונו של כ"ק מרן זי"ע, מסור בלב ונפש לחצר הקודש צאנז ומוסדותיה, ובעל האכסניה של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, ה"ה

הרה"ח ר' **אריה יששכר מורגנשטרן** הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו שמחת נישואי בתו - נכדתו הכלה תחי' עב"ג נ"י במזל טוב ובשעטומ"צ

ויהא רעוא מן קדם אבוהון דשבשמיא, שיזכו לרוות רוח נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו, ואך ששון ושמחה ישכון באהלסתמיד, מתוך נחת והרחבה, סייעתא דשמיא עד עולם, ואך טוב וחסד ירדפום כל הימים

הנהלה

האווהל הקדוש לרגל היארצייט של הרבנית ע"ה. העומדת לימין הרבניות במפעלות הקודש: ארה"ק: 053-ההרשמה ל'ספר הזהב' היא אצל מרת ש' דייטש תחי', 82-40-310, ומארה"ב: 1-718-689-848.

חצר הקודש צאנז

קרית צאנז נתניה

ברכות מזלא טבא

ברכת מזלא טבא וגדיא יאה שלוחה בזה, לכבוד האי גברא יקירא המהולל בתשבחות, הנדיב הנכבד והנעלה, איש חי ורב פעלים, מסור לחצר הקודש צאנז ומוסדותיה די בכל אתר ואתר

מוה"ר שמואל חיים קראוס הי"ו

אב"י בבני ברק

לדגל השמחה השרויה במעונו במז"ט ובשעטומ"צ

שמחת אירוסי בנו החתן המו"מ בתוי"ש כמר יצחק דניאל ג"י עב"ג הכלה תחי'

ויה"ר מן קדם אבוהון דבשמיא, שיוכה לרוות רוח נחת דקדושה מכל יו"ה, אך ששון ושמחה ישכון באהלך תמיד, מתוך נחת והרחבה, סייעתא דשמיא עד עולם, אך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים.

חצר הקודש צאנז

קרית צאנז נתניה

כסא דברכתא

ברכת מזלא טבא וגדיא יאה שלוחה בזה, קדם איש חי ורב פעלים לתורה ולתעודה, נודע בשערים לשם ולתהלה, הנכבד ומאוד נעלה

הר"ר אברהם בנימין בינוש וואקס הי"ו

אב"י במאנסי

לרגל יום שמחתו

שמחת הכנסת ספר תורה להיכל ישיבתנו הק' לצעירים שפע חיים במאנסי

יקום פורקן מן שמיא, חינא וחסדא וסייעתא דשמיא, מתוך נחת והרחבה, סייעתא דשמיא עד עולם, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים

ההנהלה